

Шляхи розвитку української науки:

суспільний дискурс

У номері:

• *Національна система дослідників:
інструмент персональної підтримки українських
науковців*

• *Методична підтримка впровадження
принципів відкритої науки в наукових установах
та ЗВО*

• *Стипендіальна дослідницька програма
NADIYA 2026*

• *День науки в Україні*

• *Проблема геологічної розвідки нових
нафтових та вугільних родовищ в Україні в
умовах російсько-української війни*

№ 5 (220)

травень

Київ 2026

**Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів
державної влади**

Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативної інформації
(Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»
Ідентифікатор медіа R30-01101)
Заснований у 2005 р. Видається щомісяця.

Головний редактор В. Горовий, д-р іст. наук, проф., заслуж. діяч науки і техніки України, керівник Служби інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ) НБУВ. Редакційна колегія: М. Закіров, д-р політ. наук, заввідділу політологічного аналізу; Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу оперативної інформації (заст. головного редактора); О. Натаров (упорядник).

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, <http://nbuviap.gov.ua/>.

Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс

№ 5 (220) травень 2026

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2026

Київ 2026

ЗМІСТ

День науки в Україні	3
Аналітичний погляд	8
Обороздатність і науковий прогрес	26
Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти	32
Наука і влада	35
Міжнародне наукове співробітництво	43
Наукові дослідження інфекційних захворювань	46
Новини наукового розвитку	52
Проблеми енергозбереження	61
Науково-організаційні заходи	64
Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки	73
Бібліотека в науковому процесі	77
Наукова комунікація	96
Зарубіжний досвід наукової діяльності	98
У критичному фокусі	104
ДОДАТКИ	105

Орфографія та стилістика матеріалів – авторські

День науки в Україні

Звернення Президента Національної академії наук України з нагоди Дня науки в Україні

16.05.2026

Шановні колеги! Дорогі друзі!

Щиро вітаю вас із Днем науки в Україні!

Сьогодні я передусім хочу сказати про людей, які своєю натхненою подвижницькою працею творять науку (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

Про тих, хто продовжує працювати під час повітряних тривог і за відсутності електрики. Хто переїхав – і все одно залишився в науці. Хто не переїхав – і теж залишився. Про тих, хто міг обрати інший шлях, але обрав цей. Низький вам уклін та велика шана!

Наука не зупинилась і не зникла. Наші науковці і надалі проводять дослідження світового рівня, працюють в міжнародних проєктах, створюють нові матеріали, технології, системи захисту, медичні розробки, рішення для енергетики, цифрової сфери, аграрного сектору. І дуже важливо, що дедалі частіше суспільство бачить: наука – це не щось далеке чи абстрактне. Це те, що безпосередньо впливає на безпеку, економіку, якість життя та майбутнє країни.

Кожен, хто залишився в науці в цей час випробувань, зробив свідомий вибір – на користь майбутнього, яке ще треба виборювати. Це вибір людини, яка вірить, що країна, яку ми захищаємо, буде країною знань. Що наукові інститути, лабораторії, університети – це не просто будівлі, які треба відновити, а простір, де будується суверенітет іншого рівня.

Технологічний. Інтелектуальний. Світоглядний.

Сьогодні ми маємо всі підстави пишатися українською наукою. Не лише тому, що вона вистояла, а тому, що продовжує рухатися вперед разом з країною.

Дорогі колеги!

Наука завжди працює на майбутнє. Навіть тоді, коли країні дуже важко. І саме тому сьогодні праця українських учених має особливе значення.

Дякую кожному і кожній, хто продовжує працювати, досліджувати, навчати, шукати нові рішення й тримати інтелектуальний фронт України.

Бажаю вам міцного здоров'я, сил, нових ідей, наукових звершень і, головне, – миру та Перемоги України.

З Днем науки. З вірою в Перемогу. З повагою до вашої праці.

Анатолій Загородній

Президент Національної академії наук України

19.05.2026

Наукові установи НАН України презентували свої розробки на виставці до Дня науки ([Chuiko Institute of Surface Chemistry](https://www.nas.gov.ua/news/naukovi-ustanovi-nan-ukrani-prezentovali-svo-rozrobki-na-vistavci-do-dnya-nauki)).

<https://www.nas.gov.ua/news/naukovi-ustanovi-nan-ukrani-prezentovali-svo-rozrobki-na-vistavci-do-dnya-nauki>

Джерело: <https://www.nas.gov.ua/>

18.05.2026

День науки 2026: «Україна має те, що неможливо створити штучно – сильних людей, сильну науку і досвід стійкості»

Напередодні Дня науки в Україні Національний фонд досліджень України зібрав науковців, інноваторів, представників уряду, Верховної Ради та європейських інституцій на захід «Інтеграція України до Європейського дослідницького простору». Головне питання зустрічі – які можливості відкриваються для українських дослідників у європейських програмах вже сьогодні і як ними скористатися ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 1](#)

25.05.2026

Підсумки форуму «Research project manager: від гранту до впливу»: запуск Національної системи дослідників, залучення міжнародного фінансування та найкращі практики розвитку науки

У Національному університеті «Львівська політехніка» завершився Перший національний форум «Research project manager: від гранту до впливу», який у межах відзначення Дня науки організували Міністерство освіти і науки України спільно з університетом за підтримки Делегації ЄС в Україні ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Форум, що тривав 21–23 травня, об'єднав понад 120 учасників – представників Міністерства освіти і науки України, проректорів із наукової роботи, керівників проектних офісів, фінансистів, фахівців із трансферу технологій, науковців та управлінців провідних університетів і наукових установ України.

[Докладніше див. додаток 2](#)

14.05.2026

Вилучення рідкісноземельних елементів з техногенних відходів України

Засідання круглого столу, присвяченого Дню науки та темі «Вилучення рідкісноземельних елементів з техногенних відходів України: виклики, можливості та практичні рішення для сталого розвитку громад», відбулося 14 травня 2026 року в Державній установі «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України» ([Державна установа «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України»](#)).

[Докладніше див. додаток 3](#)

25.05.2026

16 травня 2026 року в Інституті біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України відбувся книжковий мініфестиваль «Без ВООКа не йде наука», присвячений Дню науки в Україні

Протягом дня Інститут став простором зустрічі науки, літератури та живого спілкування. Для гостей фестивалю діяли книжковий ярмарок та виставка-продаж книжок від видавництв «Богдан», ARTBOOKS та «Віхола», де кожен охочий міг знайти видання на будь-який смак – від популярної науки до дитячої літератури ([Palladin Institute of Biochemistry of NAS of Ukraine](#)).

У межах фестивалю відбулися:

- екскурсії до музею О.В. Палладіна;
- лекції та презентації;
- майстер-класи й інтерактивні заходи для дітей;
- зустрічі з авторами;
- панельна дискусія «Жінки в науці».

Особливу увагу приділили дитячій аудиторії: юні відвідувачі брали участь у читаннях, тематичних іграх та інтерактивних заняттях, присвячених науці, космосу, ботаніці та сучасній літературі. Для дорослих гостей проводилися науково-популярні лекції та дискусії, які об'єднали науковців, письменників, освітян і всіх, хто цікавиться сучасною українською наукою та культурою.

«БЕЗ ВООКА НЕ ЙДЕ НАУКА»

книжковий мініфестиваль до Дня науки в Інституті біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України

16 травня 2026 року
10:00–19:00
м. Київ, вул. Леонтовича, 9

У День науки Інститут відкриває двері для всіх, хто любить книги, науку та цікаві зустрічі! На вас чекають видавці, науковці, письменники, художники, майстер-класи, лекції, презентації, екскурсії до музею О.В. Палладіна та багато іншого.

ЯРМАРОК-ПРОДАЖ КНИЖОК від видавництва «Вікола», «Богдан» та Artbooks
ЕКСКУРСІЇ ДО МУЗЕЮ О.В. ПАЛЛАДІНА
ЛЕКЦІЇ, ПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА ДИСКУСІЇ
МАЙСТЕР-КЛАСИ ДЛЯ ДІТЕЙ І ДОРΟΣЛИХ
РОЗМОВИ ПРО НАУКУ, ОСВІТУ ТА ЖІНОК У НАУЦІ

У ПРОГРАМІ:

- Зустріч з Олександром Коваленком «Довколаботаніка»
- Лекція Лесіида Горобця «Воскресіння видів»
- Дитячі активності
- Презентації книжок
- ...та багато іншого!

ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ДОРΟΣЛИХ | ВХІД ВІЛЬНИЙ | БУДЕ ВІДКРИТО БОМБОСХОВИЩЕ НАН УКРАЇНИ | ЗАТИШНА АТМОСФЕРА, ЖИВЕ СПІЛКУВАННЯ ТА НАТХНЕННЯ

Джерело: <https://www.facebook.com/Academ.media>

22.05.2026

16 травня Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України став місцем, де наука буквально розквітла

«Fest Science & Plants» об'єднав ботаніку, екологію, біотехнології, енергетику, сучасні технології та тисячі відвідувачів навколо головного – живої української науки ([Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України](#)).

Детальніше про фестиваль: <https://www.nas.gov.ua/.../nauka-priroda-ta-innovaci-u...>

Джерело: <https://www.facebook.com/nbg.kiev.ua>

Аналітичний погляд

А. Гребенюк,

кандидат філологічних наук, провідний науковий співробітник, Національна академія Служби безпеки України

Д. Гребенюк,

Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка

Російський інформаційно-психологічний вплив на населення: характерні риси та визначення

Актуальність теми дослідження. Інформаційно-психологічний вплив на населення (далі – ІПВ), що чиниться в ході російсько-української війни із застосуванням в інформаційних системах сучасних інформаційних технологій, окреслив існування новітнього «бойового простору». Він доповнив традиційні сухопутний, повітряний та морський операційні простори, але постав більш грізним та небезпечним, адже не обмежується лінією фронту, просторовими та часовими параметрами і має безпосередній вплив на об'єкти призначення широкого спектра. Методи ІПВ вражають на відстані та охоплюють значну кількість населення усіх категорій та об'єктів, завдаючи шкоди національним інтересам країни-жертви і трансформуючи психологічний стан населення країни-агресора.

Дослідження науковців та експертні висновки Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Українського інституту національної пам'яті, Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки фіксують його наративи, зокрема поширення так званих скреп, культу вождя, імперського реваншизму, ксенофобії і культу старшого брата, приниження та агресивної тиранії, контролю над суспільством, «победобесія» та мілітаризму, злочинної пропаганди варварства та міжнародного тероризму. Вони встановлюють, що ці прояви наративних концепцій ведуть до війн, нищення та геноциду [1].

На цьому тлі з'ясування місця та сутності інформаційно-психологічного впливу РФ на населення в ході російсько-української війни, ґрунтовне вивчення його рис та формулювання відповідного визначення постає важливим завданням, оскільки його реалізація дасть змогу зрозуміти природу ІПВ, його методи та виробити адекватні механізми протидії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Н. Іванова, О. Паливода, В. Строгий, В. Коваль у праці «Інформаційно-психологічні впливи у діяльності фахівців сектору безпеки» дали загальне визначення інформаційно-психологічного впливу, схарактеризували його ціль та види, пов'язали з інформаційно-пропагандистським, ідеологічним, пропагандистським впливом [2], чим вказали на його методи. Незважаючи на те, що ця робота не стосувалась предмета нашого дослідження та проведена без урахування реалій застосування ІПВ в ході російсько-української війни, вона дає змогу визначити основні риси ІПВ та використати сформульовані авторами дефініції для з'ясування сутності цього явища.

Важливими для нашої роботи є результати наукових пошуків Я. Жаркова, Л. Компанцевої, В. Остроухова, які наголосили на деструктивному (негативному) характері ІПВ [3]. Це напряду стосується системи сил та засобів, які використовує Російська Федерація у війні проти України, проте наукових праць, які б комплексно розглянули предмет дослідження цієї статті, й досі немає.

Метою публікації обрано визначення характерних рис та формулювання дефініції російського інформаційно-психологічного впливу на населення у його комплексності.

Виклад основного матеріалу. Науковці Н. Іванова, О. Паливода, В. Строгий, В. Коваль пропонують таку дефініцію: *інформаційно-психологічний вплив* – це поширення (передавання) інформації, орієнтоване на зміну психології та поведінки об'єкта впливу, нерозривно пов'язане зі смисловим або комунікативним аспектами спілкування. Під інформацією, що передається, вони розуміють широкий спектр уявлень, ідей, інтересів, настроїв, почуттів тощо [2]. Для нас важливим є також поняття інформації, визначене в Законі України «Про інформацію»: *інформація* – це відомості в будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, органіграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відео-, мікрофільми,

звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів), пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості; *документовані або публічно оголошені відомості* про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі [4]. Складність цього поняття в документознавстві вирішується шляхом запропонованого Г. Швецовою-Водкою визначення: інформація – це те, що передається у процесі комунікації [5].

Відтак інформацію у цьому разі треба поділити на усну (публічно оголошену), яка в межах інформаційно-психологічних впливів відображається у вигляді, наприклад, закликів, пропаганди, та документовану (соціальна інформація, зафіксована в документі з метою її зберігання в часі та (або) передачі у просторі) [5].

У згаданому законі перераховані носії інформації, серед яких переважають саме документи – засоби інформаційно-комунікаційної сфери діяльності. Тож у цьому контексті необхідно спрямувати увагу на аспект проблеми ІПВ у площині документознавства – науки про документ та документно-комунікаційну діяльність і можливості протидії руйнівному впливу через документальні системи.

На нашу думку, в контексті предмета цієї статті варто підкреслити, що *інформація* – це засіб комунікації і водночас – *системоутворювальний елемент*, складний за змістом і формою ресурс, від характеристик якого залежить спрямованість і характер інформаційно-психологічного впливу. Основними рисами ІПВ у цьому контексті ми визначаємо:

- *реалізованість через спеціально контрольовану комунікацію (обмін документованою інформацією або її публічне оголошення);*
- *спрямованість на психолого-поведінкові трансформації.* Дослідники також стверджують, що *мета* інформаційно-психологічних впливів полягає у формуванні певних правових поглядів, переконань, ціннісних спрямувань, ідеологій, уявлень і соціальних ідентичностей. Тобто, *зазначені нами вище трансформації стосуються культурних, правових, соціальних та ціннісних аспектів.*

В. Петрик, М. Присяжнюк, Д. Мельник, В. Остроухов розуміють завдання ІПВ як вплив на свідомість та підсвідомість особистості та населення загалом з метою внесення змін у їхню поведінку і світогляд [6].

На їхню думку, інформаційно-психологічний вплив як вид інформаційного впливу це – організоване цілеспрямоване *застосування спеціальних інформаційних засобів і технологій* для внесення *деструктивних змін* у свідомість особистості, соціальних груп чи населення (корекція поведінки), в інформаційно-технічну інфраструктуру об'єкта впливу та (чи) фізичний стан людини [6].

Погоджуємось з твердженням, що головною особливістю ІПВ за способом його чинення є *деструктивність*. Саме це й характеризує дії РФ у інформаційній війні проти України. Документована інформація організована

у документально-інформаційні системи і має за рахунок цього функцію стабільного та постійного впливу, що є її характерною особливістю.

Водночас треба зазначити, що ІПВ як окреме явище може мати і конструктивний характер. Розглядаючи ІПВ загалом, Н. Іванова, О. Паливода, В. Строгий, В. Коваль виокремлюють конструктивний (позитивний) інформаційно-психологічний вплив, але він не входить до системи засобів країни-агресора та не стосується воєнного протистояння. Він полягає суто у реалізації виховної, інформаційно-роз'яснювальної ролі в суспільстві, спрямований на розвиток особистості та суспільства відповідно до загальноприйнятих моральних цінностей, а також відповідає інтересам об'єкта впливу [2]. У пропонованій статті цей вид впливу не розглядається.

З іншого боку, Я. Жарков, Л. Компанцева, В. Остроухов також вказують на існування деструктивного (негативного) інформаційно-психологічного впливу, який в умовах війни спрямований проти особового складу збройних сил противника, населення країни-жертви, зокрема на: ідеологічно-психологічне середовище суспільства; інформаційні ресурси; інформаційно-комунікаційну інфраструктуру; системи формування суспільної свідомості, формування громадської думки, розроблення і прийняття політичних рішень; свідомість та поведінку людини тощо [3].

Що стосується ІПВ Російської Федерації на населення під час російсько-української війни, то він, безперечно, *носить суто негативний (деструктивний) характер*. Це треба враховувати під час з'ясування сутності цього впливу.

Основні риси інформаційно-психологічного впливу збігаються із завданнями та характерними рисами інформаційної війни.

Зокрема Р. Пилипчук під інформаційною війною (ІВ) розуміє *вплив* на населення іншої країни *у мирний або воєнний час* шляхом поширення певної інформації з метою досягнення політичної, економічної або військової переваги та захисту громадян власної країни від такого впливу. Він розглядає цю війну як форму протистояння, у якому інформація стає основною зброєю, а інформаційні системи – головною мішенню (інформаційні ресурси та інформаційно-технічні системи управління, зв'язку, навігації, комп'ютерні мережі, радіоелектронні засоби тощо).

Головними завданнями ІВ Р. Пилипчук визначає: підірив морально-психологічного стану, зміну поведінкового й емоційного настрою, дезорієнтацію та дезінформацію, послаблення певних традицій і переконань, *заликування власного народу* образом ворога, а *супротивника* – своєю могутністю, забезпечення ринків збуту (як складник конкурентної боротьби) [7].

Фахівці Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки зазначають, що цільовою аудиторією російського впливу в Україні виступає проросійське населення з різних регіонів нашої держави з фокусом на російськомовних громадянах, держслужбовцях, інтелектуальній еліті й людях старшого віку [8].

На нашу думку, ІПВ чітко співвідноситься з поняттям, цілями та засобами інформаційної війни, яка користується такими самими механізмами впливу й націлена на ті самі об'єкти з метою впливу, зокрема, на морально-психологічний стан людини, незалежно від її соціального статусу. Фактично такий механізм діє під час інформаційно-психологічного впливу.

Водночас нові аспекти, які виділив Р. Пилипчук та які, на нашу думку, стосуються обох цих явищ, слід враховувати як у мирний час, так і під час протистояння в інформаційній війні у роботі різних служб для цього призначених, а також враховувати розмежування впливів на рівні країни-жертви та країни-агресора.

Варто додати, що такий вплив чиниться не лише щодо власного населення та населення супротивника, а й щодо населення третіх країн, що доведено під час вивчення інформаційного складника гібридної війни Російської Федерації (гібридна війна відбувається на всій території країни-жертви, поза нею, у т.ч. на території третіх країн [9]).

Отже, методи інформаційно-психологічного впливу виступають універсальним інструментом, що застосовується незалежно від воєнного стану та охоплює необмежений об'єктний склад (населення країни-жертви, країни-агресора, інших країн) залежно від цілей організаторів ІПВ.

Такий висновок наближує нас до формування класифікації методів ІПВ та їх розмежування за спрямуванням чинення: на внутрішньому та зовнішньому рівнях.

На співвідносність і спорідненість інформаційно-психологічного та інформаційного впливів вказують В. Петрик, М. Присяжнюк, Д. Мельник. Зокрема вони підпорядковують інформаційно-психологічний вплив інформаційній війні, а останню – інформаційному протиборству.

Висновки. З урахуванням думок вчених та проведеного нами аналізу виокремлюємо такі основні властивості інформаційно-психологічного впливу РФ на населення в ході російсько-української війни:

- суто негативний (деструктивний) характер;
- реалізованість через спеціально контрольовану комунікацію (обмін документованою інформацією або її публічне оголошення) з населенням;
- спрямованість на психолого-поведінкові трансформації;
- націленість на культурні, правові, соціальні та ціннісні аспекти мешканців певної території;
- реалізованість через спеціальні інформаційні засоби, інформаційно-комунікаційні системи і технології для внесення деструктивних змін;
- застосування у мирний (самостійна реалізація або ж поєднання з іншими, політичними, економічними, інформаційними, заходами) та/або воєнний (поєднання із силовою фазою протистояння) час;
- розмежування за спрямуванням чинення (на внутрішньому та зовнішньому рівнях): щодо власного населення (населення країни-агресора) та населення країни-жертви.

Визначення цих особливостей дає змогу сформувати дефініцію російського ІПВ, що здійснюється через документальні інформаційні системи.

З урахуванням попередніх досліджень пропонуємо визначення російського ІПВ на населення як такого, для якого характерні системність, деструктивне значення, у мирний або воєнний час за допомогою спеціальних інформаційних засобів і технологій контрольоване поширення інформації на внутрішньому та зовнішньому рівнях про правові погляди, переконання, ціннісні спрямування, ідеологію, уявлення і соціальні ідентичності з метою внесення деструктивних змін у психологію та поведінку населення країни-жертви, країни-агресора та третіх країн, трансформації культурних, правових, соціальних та ціннісних аспектів його існування, що завдає значної шкоди національним інтересам країни-жертви та водночас деформує уявлення й населення країни-агресора про реальні цілі протистояння. Документально-інформаційні системи дають змогу реалізовувати цей вплив на постійній основі.

Пропонована дефініція не претендує на довершеність та остаточність, вона може доопрацьовуватися згідно з результатами наших подальших наукових пошуків щодо вивчення місця та ролі ІПВ, застосування його Російською Федерацією проти населення в процесі російсько-української війни. Важливим завданням методології є подальша розробка класифікації методів інформаційно-психологічного впливу в його конкретних формах і видах і визначення методів його розпізнавання.

Список бібліографічних посилань

1. Рашизм – це...: інформаційно-просвітницьке видання / кол. авт. ; за заг. ред. М. Майорова. Київ : Літера, 2023, 68 с.
2. Інформаційно-психологічні впливи у діяльності фахівців сектору безпеки : навч. посіб. / Н. Г. Іванова, О. О. Паливода, В. І. Строгий, В. О. Коваль. Київ : Нац. акад. СБУ, 2018. 148 с.
3. Історія інформаційно-психологічного протиборства / за заг. ред. Є. Д. Скулиша. Київ : Нац. акад. СБУ, 2012. 212 с.
4. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ. Дата оновлення: 10.10.2024. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 20.05.2025).
5. Швецова-Водка Г. М. Документознавство: словник-довідник термінів і понять. 2-е вид. Київ : Знання, 2012. 320 с.
6. Інформаційна безпека держави: підручник / В. М. Петрик, М. М. Присяжнюк, Д. С. Мельник та ін.; у 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В. В. Остроухова. Київ : Книжк. палата України, 2016. 264 с.
7. Пилипчук Р. В. Інформаційна війна. *Енциклопедія Сучасної України* / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН

України, НТШ. Київ : Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України, 2011, оновл. 2024. URL: <https://esu.com.ua/article-12460> (дата звернення 20.05.2025).

8. Гібридна війна Росії проти України. Як перемогти на інформаційному фронті : аналіт. посіб. Київ : Центр стратег. комунікацій та інформ. безпеки, Центр демократії та верховенства права. 2023. 54 с.

9. Гібридна війна: Російська Федерація проти країн Балтії : огляд. вид. / упоряд. : С. Л. Фальченко, В. М. Гребенюк. Київ : Нац. акад. СБУ, 2018. 164 с.

(Джерело: Гребенюк А. Російський інформаційно-психологічний вплив на населення: характерні риси та визначення / А. Гребенюк, Д. Гребенюк. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2025. Вип. 75. С. 65-75. doi: <https://doi.org/10.15407/np.75.065>).

Н. Тарасенко,

науковий співробітник,

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення

органів державної влади,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Проблема геологічної розвідки нових нафтових та вугільних родовищ в Україні в умовах російсько-української війни

Сучасний стан геологічної розвідки нафтових і вугільних родовищ в Україні є одним із ключових чинників забезпечення енергетичної безпеки держави, особливо в умовах тривалої війни, економічної нестабільності та необхідності зменшення залежності від імпорتنих енергоносіїв. Україна володіє значним мінерально-сировинним потенціалом, зокрема покладами нафти, природного газу та вугілля, однак, ефективність їх пошуку, оцінки й освоєння залишається недостатньою. Більшість нині експлуатованих родовищ були відкриті ще в радянський період, а рівень виснаження окремих покладів перевищує 70–80 %. Це призводить до поступового скорочення обсягів видобутку та потребує активізації пошуково-розвідувальних робіт.

В Україні зосереджено три нафтогазоносних регіони: Східний – розташований на території Дніпропетровської, Луганської, Полтавської, Сумської, Харківської, Чернігівської та Донецької адміністративних областей; Західний – на території Івано-Франківської, Львівської, Чернівецької, Волинської, Закарпатської адміністративних областей; Південний – на території Одеської і Запорізької адміністративних областей, шельфі Чорного та Азовського морів, АР Крим.

Переважна частина запасів вуглеводнів (нафти, газового конденсату і природного газу) залягають у межах Східного нафтогазоносного регіону, на

який, відповідно, припадають найбільші обсяги видобування. У Східному регіоні знаходилося 76,50 % запасів природного газу, а в Західному та Південному нафтогазоносному регіонах – 14,24 % та 9,26 % відповідно [1].

Станом на кінець 2020 р., обсяг балансових запасів нафти в Україні становив 84 796 тис. т. У Східному нафтогазоносному регіоні було зосереджено 51,18 % загальних запасів нафти, у Західному та Південному – 35,77 % та 13,05 % відповідно. У розрізі адміністративних областей, у Івано-Франківській області залягала найбільша частина балансових запасів нафти – 19,51 %, у Полтавській – 18,68 %, у Сумській області – 17,24 %.

У 2020 р. в Україні обліковувалось 216 родовищ нафти, з яких найбільша частина є дуже дрібними родовищами. Дрібними вважаються 20 родовищ, два родовища – Яблунівське (Полтавська область) та Бугруватівське (Сумська область) належать до невеликих, а Глинсько-Розбишівське (Полтавська область) – єдине родовище на території України, яке вважають середнім.

Обсяг балансових запасів кам'яного вугілля в Україні станом на січень 2021 р. становив 41 185,36 млн т. В основному запаси кам'яного вугілля поширені на території двох басейнів – Донецького та Львівсько-Волинського і належать до різних марок за класифікацією якості. Зокрема, найбільша частка запасів припадає на кам'яне вугілля марки Д (довгополум'яне) – 31,48 % загального обсягу запасів, а також на вугілля марки Г (газове) – 18,71 % та марки ДГ (довгополум'яно-газове) – 15,42 %. Решта запасів належать до кам'яного вугілля марок А (антрацити), Ж (жирне), П (пісне), К (коксівне) та інших.

Найбільша частка балансових запасів кам'яного вугілля в Україні (97,30 % або 40 072,83 млн т) зосереджена в Донецькому вугільному басейні, який розташований на території Дніпропетровської, Донецької, Луганської та Харківської областей. У Донецькому басейні нараховується близько 120 робочих пластів, серед яких 65 на початок 2021 р. перебували у стані експлуатації. Вугільні пласти басейну належать до тонких пластів, а глибина їх залягання варіюється від 60–70 м до 1500–1700 м і зростає у північно-східному напрямку [2].

Станом на січень 2021 р. в Донецькому басейні 18 563,2 млн т балансових запасів кам'яного вугілля розроблялися та були підготовлені до освоєння, 10 774,7 млн т – знаходилися на резервних розвіданих ділянках та були підготовлені до освоєння, а решта запасів ще не були підготовлені до промислового освоєння.

На території Львівсько-Волинського басейну зосереджено значно менші обсяги запасів вугілля – 1112,53 млн т або 2,7 % загального обсягу балансових запасів. Львівсько-Волинський басейн розташований у південно-західній окраїні Волино-Подільської плити і займає північно-східну частину Волинської й південно-західну частину Львівської областей. Станом на початок 2021 р. у Львівсько-Волинському басейні розроблялися і були підготовлені до освоєння 803 млн т балансових запасів вугілля.

Повномасштабна російська агресія завдала безпрецедентного удару по видобувній галузі України. Багато нафтогазових свердловин у східних та південних регіонах були пошкоджені через безпосередню близькість до фронту та постійні обстріли, частина з них опинилася на окупованих територіях. Фізичне скорочення видобутку та втрати нафтопереробних потужностей, зокрема знищення Кременчуцького НПЗ, зробили Україну критично залежною від імпорту нафтопродуктів. Це вплинуло на логістичні ланцюги та ціноутворення на внутрішньому ринку пального.

Лєвова частка вугільної промисловості України була втрачена ще під час бойових дій 2014–2021 рр., коли якраз і було окуповано більшість українських шахт на Сході країни. У середині 2015 р. Національний інститут стратегічних досліджень підготував аналітичну записку «Вугільна промисловість України в умовах гібридної війни», де зазначалось, що «самопроголошені адміністрації “ДНР” і “ЛНР” контролюють близько третини Донецької та Луганської областей і на цій відносно невеликій території якраз видобувалася майже половина всього українського вугілля, зокрема майже 100 % антрациту». Згідно з даними Міненерговугілля, які наводились у 2015 р. в аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень, на непідконтрольній території Донецької та Луганської областей перебувало 85 шахт усіх форм власності [3].

Після повномасштабного вторгнення РФ окупувала ще понад 20 вугільних підприємств у Донецькій та Луганській областях, внаслідок чого більшість діючих та потенційно перспективних вугільних родовищ (близько 60 %) опинилися під тимчасовою окупацією. Найболючішим ударом стала зупинка ключових шахт, що спеціалізуються на видобутку коксівного вугілля, необхідного для металургії. Наприклад, зупинка шахтоуправління «Покровське» – єдиного великого виробника коксівного вугілля, який забезпечував понад 5 млн т річного видобутку, унеможливила покриття до 90 % потреб внутрішнього ринку [4].

Народний депутат, голова Конфедерації вільних профспілок України М. Волинець наводить такі дані. «У Добропіллі залишилося чотири шахти. Три із них належать державі – це “Добропіллявугілля-видобуток”. І одна шахта ДТЕК. Тобто чотири. І вісім шахт у Павлограді, так як було. У Львівсько-Волинському басейні сім шахт. Це все, що є», – констатує депутат.

Він наголошує, що три державні шахти «Добропіллявугілля-видобуток» перебувають нині у досить складній ситуації. «По-перше, вони знеструмлюються у результаті обстрілів. По-друге, не вистачає людей, змінився якісний склад працівників. На жаль, люди зневірилися, вони бояться жити у зоні, наближеній до бойових дій. Тобто вони переїжджають в інші регіони при можливості. Ще одна шахта в Донецькій області – “Білозерська”, вона належить ДТЕК. І навіть у них зараз зниження видобутку серйозне. І тут не знеструмлення головна причина, а відсутність людей і якісний склад кадрів», – зазначає парламентарій [5].

Втрата доступу до значної частини нафтогазових та вугільних родовищ негативно позначилася на енергетичній безпеці країни та змусила Україну активніше шукати альтернативні джерела енергії й нові перспективні ділянки надр. Проте розвиток геологорозвідувальної діяльності суттєво обмежується низкою проблем. Однією з основних є недостатній рівень фінансування, що унеможливує проведення масштабних пошукових робіт і модернізацію технічної бази. Значна частина обладнання для буріння та геофізичних досліджень є морально та фізично застарілою, що негативно впливає на точність і ефективність геологічних досліджень. Водночас сучасні методи 3D-сейморозвідки, цифрового моделювання родовищ та автоматизованого аналізу геологічних даних використовуються недостатньо широко.

Значна частина перспективних вугільних басейнів розташована на територіях, які постраждали від бойових дій або тимчасово окуповані. Це суттєво ускладнює проведення геологічних досліджень, модернізацію шахт та освоєння нових родовищ. Окрім того, несприятливий інвестиційний клімат, пов'язаний із воєнними ризиками та економічною нестабільністю, стримує залучення іноземного капіталу до реалізації довгострокових проєктів у сфері надрокористування.

Додатковим викликом є значна частина так званих «сплячих» ліцензій, коли перспективні ділянки надр тривалий час не розробляються через фінансові або організаційні причини. Як повідомив президент Спілки геологів України П. Загороднюк на з'їзді геологів України минулоріч у травні, завдяки зусиллям нинішніх та попередніх поколінь геологів в Україні розвідано 20 тис. родовищ і проявів 105 видів корисних копалин. Але розробляються лише приблизно 3,5 тис. родовищ. «Більшість – ще із радянських часів. Завдяки процесам приватизації експлуатують їх, в основному, приватні підприємства. А нові родовища практично не розвідуються. Гостра проблема “сплячих” ліцензій, коли жодні роботи на розвіданих і перспективних ділянках не ведуться», – зауважив він [6].

Попри наявні труднощі, останніми роками в Україні спостерігається певне пожвавлення у сфері геологічної розвідки. Державні та приватні компанії проводять сейморозвідувальні роботи, буріння нових свердловин і дослідження перспективних площ. Особливу увагу приділяють глибинним горизонтам та нетрадиційним джерелам вуглеводнів, зокрема сланцевому газу й нафті щільних порід. Водночас потреба у власних енергетичних ресурсах стимулює державу до пошуку нових шляхів розвитку галузі, впровадження цифрових реєстрів, залучення міжнародних інвесторів та оновлення законодавчої бази у сфері надрокористування.

Задля оптимізації сервісів пов'язаних з користування надрами у 2025 р. було:

- розпочато промислову експлуатацію Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами;
- розпочато роботу Державного реєстру нафтових і газових свердловин;

– оновлено порядок державної реєстрації робіт і досліджень, пов'язаних із геологічним вивченням надр. Зокрема, доповнено порядок перереєстрації робіт і досліджень, пов'язаних із геологічним вивченням надр (РДГВН), уточнено критерії відмови в державній реєстрації, а також регламентовано вимоги до проведення РДГВН у період дії воєнного стану [7];

– ухвалено зміни до Методики визначення початкової ціни продажу на аукціоні (електронних торгах) спеціального дозволу на право користування надрами, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. № 1374. Зміни спрямовані на встановлення чіткого механізму визначення цін одиниці товарної продукції, унеможливлення їх необґрунтованого завищення чи заниження [8].

Державний реєстр спеціальних дозволів на користування надрами є складовою частиною Єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами. ДНВП «Геоінформ України» визначений адміністратором Реєстру. Доступ до системи здійснюється через Державний геологічний портал.

До Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами вноситься інформація про об'єкт Реєстру з урахуванням вимог Кодексу України про надра та Закону України «Про нафту і газ». У Реєстрі містяться відомості про дату, строк дії й підставу видачі спеціального дозволу на користування надрами, продовження строку та внесення до нього змін, вид і мету користування надрами, відомості про ділянку надр, джерело фінансування робіт, які планує виконати надрокористувач під час користування надрами (державні або недержавні кошти), особливі умови, відомості про власника та про погодження надання дозволу, дані угоди про умови користування надрами або угоди про розподіл продукції та інше. Реєстр функціонує у цілодобовому режимі, крім випадків проведення профілактичних або технічних робіт, проте, на час дії воєнного стану доступ до ресурсу тимчасово обмежений за винятком правоохоронних органів, органів державної влади та місцевого самоврядування [9].

Державний реєстр нафтових та газових свердловин введений у експлуатацію Державною службою геології та надр України у вересні 2025 р. Він містить інформацію про понад 12,5 тис. свердловин, серед яких діючі, законсервовані, контрольно-спостережні та ін. Метою створення реєстру є облік свердловин за єдиним порядком, а також забезпечення підприємств, установ і громадськості достовірними даними про такі свердловини. Внесенню до реєстру підлягає інформація про свердловини, що перебувають на балансі підприємств, які видобувають нафту і газ, проводять роботи з буріння нафтових та газових свердловин і ведуть спостереження за їх станом [10].

У цілому геологічна розвідка нових нафтових та вугільних родовищ в Україні у 2025–2026 рр. фокусується на інтенсифікації пошуків, залученні міжнародних партнерів та цифровізації процесів, попри виклики воєнного

стану. Основний акцент робиться на західні регіони та Дніпровсько-Донецьку западину для забезпечення енергетичної незалежності.

У 2026 р. Україна, попри бойові дії, планує відновити геологічну розвідку із залученням міжнародних партнерів. Про це заявив заступник міністра економіки, довкілля та сільського господарства України Є. Перелигін. За його словами, в Україні востаннє проводили георозвідку бюджетним коштом більше 10 років тому. Нині ж, як зазначив заступник міністра, вже можна її розпочинати з відомих ще з радянських часів рудопроявів, щоб не гаяти час. Заплановано залучення партнерів із США, Німеччини, Канади та Великої Британії [11].

2025 рік продемонстрував, що попри воєнні ризики, інвестори готові платити рекордні суми за нафтогазові активи. Державна служба геології та надр України провела електронні торги з продажу спеціальних дозволів на користування надрами.

– Любинецька площа. На початку грудня компанія «Надра-Геоінвест» придбала спецдозвіл на цю ділянку у Львівській області за 110 млн грн.

– Новодиканська площа. Перемогла державна компанія «Укргазвидобування», запропонувавши 738,9 млн грн. Ціна під час торгів зросла рівно вдвічі від стартової.

– Острівська площа. Переможцем стало ТОВ «ГБЛ-1» (група «Західнадрасервіс»), яке запропонувало 555 млн грн, що в п'ять разів більше за початкову ціну.

У вересні 2025 р. Міністерство енергетики оголосило проведення конкурсів на укладення угод про розподіл вуглеводнів, які видобуватимуться в межах Межигірської та Свічанської ділянок надр, що належать до західного нафтогазоносного регіону України. Загальна площа ділянок становить 2388,25 км² із перспективними й прогнозними ресурсами обсягом 54,9 млн т умовного палива. Відповідно до умов конкурсів угоди укладаються строком на 50 років з дня їх підписання.

Серед учасників – Британська компанія Pennpetro Energy Plc, яка займається розвідкою та видобутком нафти і газу, зосереджуючи діяльність на наземних проєктах у Техасі (США). Компанія оголосила про підписання угоди про основні умови щодо придбання 100 % прав на Лімницьку ліцензію в Івано-Франківській області. Лімницька площа розташована в Карпатському нафтогазовому басейні, її площа складає 172 км².

Угода передбачає намір компанії увійти в український нафтогазовидобувний сектор через створену в Польщі холдингову структуру. Pennpetro повідомила, що угода перебуває на попередньому етапі. Вона включає проведення юридичної, фінансової та технічної перевірки, узгодження з регуляторами, а також подальше підписання остаточного договору купівлі-продажу прав. Після отримання контролю над ліцензією компанія планує відновити раніше зупинену свердловину, провести 3D-сейсмічні дослідження та пробурити нову свердловину для підтвердження промислових запасів [12].

У 2026 р. Українська геологічна служба оголосила вже про четвертий аукціон, виставивши на продаж Лисовицьку нафтогазову ділянку, розташовану в межах Стрийського району Львівської області та Калуського району Івано-Франківської області. Загальна площа ділянки надр становить 80,11 км², ліцензія надається терміном на 20 років. Згідно з Державним балансом мінеральних ресурсів України станом на 1 січня 2026 р., перспективні ресурси нафти тут оцінюються в 33,07 млн т загальних ресурсів та 3,3 млн т видобувних ресурсів. Початкова ціна блоку становить 1,1 млрд грн (без ПДВ), що робить його одним із найдорожчих запропонованих активів. Аукціон заплановано на 29 липня 2026 р. та відбудеться на платформі Prozorro.Sale [13].

Георозвідка нафтогазової галузі України, попри виклики повномасштабної війни, останнім часом перейшла до активного розширення ресурсної бази, використовуючи найбільш передові світові інструменти. Зокрема, українські видобувні компанії значно масштабували використання 3D-сейморозвідки, яка дає змогу створювати віртуальні об'ємні моделі надр, що критично важливо для виснажених або складних родовищ.

У червні 2025 р. компанія «Укргазвидобування» анонсувала запуск 3D-досліджень на площі 230 км² у Західному регіоні. Це стратегічний крок, оскільки Захід України раніше вважався менш перспективним через тривалу історію видобутку (з 1912 р.). Проте нові дані вже дозволили наростити запаси у регіоні на 2,4 млрд м³ за останні роки. Очікується, що результати нових досліджень дадуть змогу розпочати буріння вже в 2026–2027 рр. [14].

«ДТЕК Нафтогаз» Р. Ахметова проводить геологічні дослідження із застосуванням сучасної безкабельної («зеленої») 3D-сейморозвідки, що має суттєве значення не лише для ефективності геологорозвідувальних робіт, а й для безпеки праці та охорони здоров'я. «Зелена» технологія – це безкабельна система сеймоприймачів, що не потребує прокладання великих кабельних трас і застосування важкої техніки для встановлення датчиків, як це було до недавніх часів.

Сейморозвідувальну партію, оснащену новітнім безкабельним обладнанням STRYDE, компанія запустила в роботу на початку 2024 р. Обладнання застосовує свіп-сигнали з початковою частотою 3 Гц, довжиною до 30 сек., що значно поліпшує роздільну здатність та глибинність отриманих даних, завдяки чому досягнуто рекордної для України щільності сейморозвідки – понад 6,5 млн трас/км² [15].

Застосування новітніх підходів дало можливість отримувати дані суттєво вищої якості на більших глибинах та проводити польові роботи навіть у важкодоступних місцях – густих лісах, болотах, горах та міських територіях. Окрім цього, значно зменшується вплив на довкілля (менше порушення ґрунту, менш масштабне використання техніки), скорочується тривалість польових робіт, підвищується гнучкість та знижується рівень виробничих ризиків.

Використання безкабельної системи підвищує швидкість встановлення та збору реєструючого обладнання в декілька разів порівняно з традиційною сейсмікою, також для обслуговування та підтримання в робочому стані безкабельна система потребує менше персоналу. Отже, зменшується тривалість перебування та кількість працівників у польових умовах і, як наслідок, вони зазнають менше ризиків. Окрім цього, фахівці компанії підрахували, що використання безкабельної системи STRYDE має ще одну додаткову, не одразу очевидну перевагу – допомагає знизити вуглецевий слід. За підрахунками, викиди CO₂ під час використання STRYDE на 60 % нижчі, ніж під час використання класичних кабельних систем.

Також геологи «ДТЕК Нафтогаз» тестують можливості штучного інтелекту для роботи з геологічними даними. Вони відзначають ефективність інструментів ШІ для обробки та інтерпретації сейсмічних даних. Зокрема, пост-обробка дала змогу підвищити якість сейсмічного зображення, що допомогло виявити геологічні об'єкти, які раніше були приховані у сейсмічному полі, заявили в компанії. Зазначається, що випробувані технології ШІ дадуть можливість скоротити терміни отримання результатів. Вони забезпечили високу продуктивність і зменшили спектр геологічних невизначеностей завдяки багатоваріантній інтерпретації.

За словами начальника відділу з моделювання родовищ «ДТЕК Нафтогаз» С. Яреценка, інструменти ШІ вже сьогодні спрощують і пришвидшують рутинні процеси, а з розвитком і вдосконаленням алгоритмів можливості їх практичного застосування тільки розширяться. «Гадаю, що майбутнє геології, як і багатьох інших галузей, – у вмінні застосовувати нові технології ШІ та користуватися можливостями, які вони пропонують», – наголосив він [16].

Компанія «Укрнафта» методом 3D сейсмозв'язки за останні два роки дослідила 1211 км²: 582 км² – у 2024 р. (включно з першою в Україні бездротовою сейсмікою) та 629 км² – у 2025 р. «Роботи виконано на дев'яти родовищах і двох площах, отримані дані вже інтегровані в геологічні моделі та програми буріння», – зазначив голова правління АТ «Укрнафта» Б. Кукура [17].

За результатами завершених етапів обробки та інтерпретації матеріалів 3D сейсмозв'язувальних досліджень на трьох родовищах і одній площі:

- уточнено геологічні моделі, виділено нові перспективні ділянки та блоки для буріння нових свердловин;
- на основі оновленої геолого-гідродинамічної моделі на одному з родовищ було скориговано розміщення нових проєктних свердловин;
- одна із запроєктованих свердловин уже пробурена та введена в експлуатацію з високим дебітом, до кінця 2026 р. тут заплановано буріння ще трьох свердловин, у 2027 р. – ще двох;
- на іншому родовищі запроєктовано буріння пошукової свердловини.

Такий підхід дає змогу приймати рішення на основі більш точних даних, знижувати геологічні ризики і підвищувати ефективність інвестицій у видобуток.

Однією з найважливіших подій травня 2025 р. стало надання «Укрнафті» права на геологорозвідку Олеської площі площею понад 6,3 тис. км². Раніше цей проект пов'язували зі сланцевим газом і компанією Chevron, яка залишила ринок. «Укрнафта» планує шукати тут не лише традиційні нафту і газ, а й газ щільних колекторів. Це потенційно найбільший проект з розвідки нових покладів у Західній Україні за останнє десятиліття.

Приватний сектор, зокрема, ДТЕК Нафтогаз, також розширює можливості 3D-сейсмозвідки. Використання бездротової системи STRYDE докорінно змінює процес збору даних. Це обладнання дає змогу отримувати сейсмічні зображення на великих глибинах із високою роздільною здатністю, що є критичним для глибоких горизонтів Полтавщини та складного рельєфу Карпат.

За час повномасштабної війни в Україні розпочато буріння 500 нових свердловин, з цієї кількості у 2025 р. – майже 140. Це вагомий показник, який демонструє стратегічний фокус України на енергонезалежність попри складні воєнні умови. У I кварталі 2025 р. буровики АТ «Укргазвидобування» встановили новий рекорд, пробувавши 107 136 м – майже вдвічі більше, ніж за аналогічний період 2024 р., та перевищивши попередній максимум III кварталу 2024 р. (102 866 м).

«Укрнафта» пробурила 40 нових свердловин за 2025 р., при тому, що до 2022 р. компанія бурила лише 1–2 свердловини на рік. Нові свердловини забезпечують близько 30 % додаткового видобутку компанії. У 2026 р. «Укрнафта» планує продовжити нарощування темпів буріння.

Водночас українські видобувні компанії впроваджують низку інновацій, які стають ключовим фактором, що дає можливість їм працювати в надскладних геологічних умовах, нарощувати темпи видобутку та оптимізувати витрати. Зокрема:

1. «Укртрансгаз» уперше провів вертикальне сейсмопрофілювання у свердловині спільно з сервісною компанією «Горизонти».

2. Уперше в Україні фахівцями компаній ТОВ НТП «Бурова техніка» та ТОВ «Укрспецгеологія» успішно проведено роботи із геофізичного дослідження свердловини за допомогою колтбінгового обладнання. Під час реалізації технології використовувалась гнучка колтбінгова труба (ГНКТ) із вмонтованим геофізичним кабелем та відповідним необхідним геофізичним обладнанням. Виконано спуск геофізичних модулів на ГНКТ із постійним записом показників термометрії, манометрії, резистивиметрії, вологометрії, термодобітометрії, шумометрії, механічного витратоміра в динаміці (з прив'язкою по ГК, ЛМ) в режимі реального часу.

3. ТОВ НТП «Бурова техніка» та АТ «Укргазвидобування» успішно провели спільні роботи із встановлення цементного ізоляційного моста під тиском на свердловині із АВПТ за допомогою колтбінгового обладнання.

Роботи виконано у свердловині глибиною більше 6 тис. м із пластовою температурою більше 150 градусів за наявного пластового тиску до 900 атм.

4. Сервісна компанія «Горизонти» придбала обладнання для геофізичних досліджень газових свердловин та отримала ліцензію Державної інспекції ядерного регулювання України на надання послуг з використанням джерела іонізуючого випромінювання.

5. ДТЕК «Нафтогаз» презентував технологію Vertical Scout, що підвищує ефективність буріння. Технологія допомагає підтримувати вертикальність свердловини під час буріння, забезпечуючи стабільність процесу навіть на великих глибинах. У світі її вже застосовують із відмінними результатами – понад 1300 успішних спусків. При цьому застосування Vertical Scout є суттєво дешевшим за альтернативні рішення. Відтепер ця технологія доступна й на українському ринку.

6. Штучний інтелект допомагає «Укрнафті» «читати» надра та ефективно видобувати нафту. Сьогодні штучний інтелект стає одним із ключових інструментів, що допомагає компанії точніше працювати з надрами, ухвалювати більш виважені технологічні рішення та підвищувати ефективність видобутку. Науково-дослідний та проєктний інститут «Укрнафти» створив п'ять інструментів на основі нейромереж, які вже змінюють підхід до геології та планування розробки родовищ. Вони забезпечують:

- автоматичну обробку великих масивів геолого-промислових даних;
- розпізнавання та класифікацію кривих геофізичних замірів на зображеннях;
- автоматичну інтерпретацію літологічних та петрофізичних характеристик;
- підготовку даних для цифрових 3D-моделей родовищ;
- рекомендаційну систему вибору свердловин-кандидатів для проведення заходів з інтенсифікації.

Геологічна розвідка кам'яного вугілля в Україні наразі фокусується на розширенні ресурсної бази заходу (Львівсько-Волинський басейн) та пошуку перспективних ділянок у Дніпровсько-Донецькій западині. Здійснюється розвідка потенційних вугленосних площ, хоча географія родовищ також включає значні поклади бурого вугілля, які становлять до 5 % від загальних мінеральних ресурсів. Проведення розвідки фіксується, проте, її масштаби адаптуються до безпекових та стратегічних реалій. Геологорозвідка та видобуток кам'яного вугілля в Донецькому басейні наразі не проводяться через повномасштабну війну та окупацію Росією більшої частини родовищ регіону.

Отже, геологічна розвідка нових нафтових і вугільних родовищ є стратегічно важливою для забезпечення енергетичної безпеки України. Повномасштабна війна суттєво ускладнила розвиток видобувної галузі через втрату частини родовищ, руйнування інфраструктури та окупацію значних ресурсних територій. Незважаючи на це, Україна продовжує активізувати

геологорозвідувальні роботи та впроваджувати сучасні технології у сфері надрокористування. Особливу роль відіграють 3D-сейсморозвідка, цифрові моделі родовищ та використання штучного інтелекту для аналізу геологічних даних. Важливим кроком стало створення державних цифрових реєстрів і вдосконалення законодавчої бази, що сприяє прозорості та ефективності управління надрами. Значний інтерес інвесторів до українських нафтогазових активів свідчить про перспективність галузі навіть в умовах воєнного стану. Водночас основними проблемами залишаються недостатнє фінансування, застаріле обладнання та нестача кваліфікованих кадрів. Перспективними напрямками розвитку є освоєння західних регіонів України, нетрадиційних джерел вуглеводнів та глибинних горизонтів. Подальший розвиток геологічної розвідки потребує міжнародної підтримки, інвестицій та стабільної державної політики у сфері енергетики. Таким чином, ефективне освоєння власних природних ресурсів є одним із ключових чинників економічного відновлення та зміцнення енергетичної незалежності України.

Список бібліографічних посилань

1. Портал даних видобувної галузі України. URL: https://eiti.gov.ua/resursi-rozvidka-ta-vidobuvannya/rodovishe_2022/
2. Портал даних видобувної галузі України. URL: https://eiti.gov.ua/resursi-rozvidka-ta-vidobuvannya/kamyane-vugillya_2022/
3. Вугільна промисловість України в умовах гібридної війни. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/vugilna-promislovist-ukraini-v-umovakh-gibridnoi-vijni-analitichna>
4. Григоренко Ю. Яких втрат завдала війна українській економіці та ГМК. URL: <https://gmk.center/ua/posts/iaki-vtraty-zavdala-vijna-ukrainskij-ekonomitsi-ta-hirnycho-metalurhijnomu-kompleksu/>
5. Вугільний дисбаланс: що сталося із шахтами Донбасу за роки війни. URL: <https://kvpu.org.ua/profnews/7-uk/vugilnyj-dysbalans-shho-stalos-iz-shahtamy-donbasu-za-roky-vijny/>
6. Шевчук А. В Україні розробляють 3500 родовищ із 20 000 – геологи. URL: https://ua.korrespondent.net/business/economics/4781610-v-ukraini-rozrobliaut-3500-rodovysch-iz-20-000-heolohy?utm_source=chatgpt.com
7. Оновлено порядок державної реєстрації РДГВН. URL: <https://nadra.info/2025/03/the-procedure-for-state-registration-of-rdgvn-has-been-updated/>
8. Уряд ухвалив зміни до методики визначення початкової ціни спецдозволу. URL: https://www.geo.gov.ua/uriad-ukhvalyv-zminy-do-metodyky-vyznachennia-pochatkovoyi-tsiny-spetsdozvolu/?doing_wp_cron=1779788067.1994800567626953125000
9. Розпочато промислову експлуатацію Державного реєстру спеціальних дозволів на користування надрами. URL: <https://www.geo.gov.ua/rozpochato->

promyslovu-eksploatatsiiu-derzhavnoho-reiestru-spetsialnykh-dozvoliv-na-korystuvannia-nadramy/

10. Розпочав роботу Державний реєстр нафтових і газових свердловин. URL: https://nadra.info/2025/09/the-state-register-of-oil-and-gas-wells-has-begun-its-work/?utm_source=chatgpt.com

11. Держава 10 років цим не займалася. В Україні відновлять геологічну розвідку, іноземні інвестори зацікавилися. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/geologichna-rozvidka-v-ukrajini-vidnovlennya-robit-cherez-ponad-10-rokiv-i-popri-boyouvi-diji-50558529.html>

12. Купує ліцензію. Британська компанія планує видобувати нафту і газ в Україні. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/britanska-kompaniya-planuye-vidobuvati-naftu-i-gaz-na-zahodi-ukrajini-novini-ukrajini-50553396.html>

13. Україна виставила на продаж нафтогазовий блок на заході України за 1,1 мільярда гривень. URL: <https://expro.com.ua/en/tidings/ukraine-has-put-an-oil-and-gas-block-in-western-ukraine-up-for-sale-at-uah-11-billion>

14. Грабовський В. Яким був 2025 рік для нафтогазової галузі України. Підсумки року. URL: https://oil-gas.com.ua/statti/iakum_buv_2025_rik_dlja_naftohazovoi_haluzi_ukrainy

15. Колесник С. 3d-сейсморозвідка: безпечні підходи до геологічних робіт. 2025. 27 груд. URL: <https://ohoronapraci.kiev.ua/article/news/3d-sejsmorozvidka-bezpecni-pidhodi-do-geologichnih-robit>

16. Мороз О. ДТЕК використовує ШІ для аналізу геологічних даних. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/dtek-vikoristovue-shi-analizu-geologichnih-1752664385.html>

17. «Укрнафта» дослідила 1211 км² площ: уточнила геологічні моделі для ефективного буріння. URL: <https://www.ukrnafta.com/ukrnafta-doslidyla-1211-km%C2%B2-ploshh-utochnyla-geologichni-modeli-dlya-efektyvnogo-burinna>

25.05.2026

Концепція сталого розвитку суспільства в процесі становлення, відповідно, спонукала до пошуку національних підходів до управління ним

Різні сфери життєдіяльності країни, галузі економіки можуть здійснювати суттєвий вплив на сталий розвиток суспільства ([Національний інститут стратегічних досліджень](#)).

Водночас окремі з цих сфер визначальним чином можуть впливати не лише на певні галузі економіки та довкілля, а й на внутрішню та зовнішню політику країни

Однією з таких сфер життєдіяльності країни, що потребує особливої уваги з точки зору її впливу на національну безпеку і сталий розвиток, є енергетична безпека

У цьому аспекті особливої ваги набуває питання щодо визначення концептуальних підходів до аналізу стану справ у сфері енергетичної безпеки та наукового обґрунтування стратегічних сценаріїв забезпечення траєкторії сталого розвитку

Пропонована стаття "Науково-стратегічний форсайтінг: траєкторія сталого розвитку (на прикладі енергетичної безпеки України)", за співавторства експертів НІСД Юрія Харазішвілі і Олександра Суходолі, має посприяти вирішенню цього завдання, демонструючи, яким чином сучасні наукові методи й технології досліджень можуть допомогти сформуванню цілі політики розвитку країни в окремих сферах життєдіяльності та розробити методологію моніторингу досягнення цільових показників сталого розвитку держави

Метою статті є розвиток моделі аналізу сфери енергетичної безпеки як окремої сфери управління та методів стратегування її розвитку на основі науково-стратегічного форсайтінгу

Докладніше про статтю – на сайті НІСД
<https://www.niss.gov.ua/.../naukovo-stratehichnyy...>

Обороздатність і науковий прогрес

08.06.2026

Україна вже сьогодні формує нову модель війни та безпеки у світі – через технології, роботизацію, розвиток ракетних програм і асиметричні рішення.

Про це говорили віцепрезидент НАН України академік Володимир Горбулін та військовий аналітик Валентин Бадрак під час обговорення ключових ідей книги «Війна майбутнього» (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

У розмові – про кризу глобальної системи безпеки, нові оборонні союзи, роль дронів і штучного інтелекту у сучасній війні, розвиток українських роботизованих систем та технологічну перевагу як ключ до майбутньої перемоги України.

Детальніше – у матеріалі на [сайті НАН України](#) та у [відео «Укрінформу»](#)

22.05.2026

Галата С.

Аптека в одному тюбику: вітчизняний препарат для українських воїнів

У 2014 році, під час перших боїв за територіальну цілісність України, з'ясувалося, що система військової медицини виявилася неготовою до нових викликів. Насамперед гостро відчувався дефіцит ефективних кровоспинних і ранозагоювальних засобів. Єдиним доступним на той час якісним

гемостатичним препаратом був Celox, однак його висока вартість суттєво обмежувала широке застосування. До того ж препарат мав і практичний недолік – його було складно видаляти з поверхні рани ([Національний фонд досліджень України](#)).

Саме тоді група вчених з Інституту біології клітини НАН України на чолі з доктором біологічних наук Максимом Луциком розробила технологію очищення хітину з панцирів ракоподібних і отримання з нього хітозану з покращеною біосумісністю і ефективною кровоспинною дією.

[Докладніше див. додаток 4](#)

25.05.2026

Пацієнти з найскладнішими патологіями завжди зверталися до інститутів Національної академії медичних наук як до останньої інстанції

Сьогодні сюди спрямовують захисників і захисниць, які отримали тяжкі поранення та ускладнення. Які напрацювання фахівців рятують життя пацієнтів, чи достатньо коштів на проведення надскладних втручань, що потрібно для розвитку практичної та наукової складової діяльності закладів Академії? ([The Pharma Media](#)).

Про це – наша розмова з президентом НАМН України, доктором медичних наук, професором, Заслуженим лікарем України, лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки, академіком НАМН та НАН України Василем Васильовичем Лазоришинцем.

Інтерв'ю – за посиланням: <https://tinyurl.com/46dx57pa>

16.05.2026

Наука для оборони: Оксен Лісовий з робочим візитом відвідав колектив Науково-дослідного інституту воєнної розвідки

З нагоди Дня науки міністр освіти і науки України Оксен Лісовий здійснив робочий візит до Науково-дослідного інституту воєнної розвідки – установи, чії розробки та дослідження допомагають українським військовим ефективно протидіяти російській агресії та зберегти життя людей ([Міністерство освіти і науки України](#)).

До візиту також долучилися заступник міністра Денис Курбатов та генеральний директор Директорату розвитку науки МОН Григорій Мозолевич.

[Докладніше див. додаток 5](#)

11.05.2026

У Києві в межах Kyiv Defense Tech Week відбувся University Defense Tech Forum – захід, присвячений ролі університетів у розвитку оборонних технологій та технологій подвійного призначення ([Мілітарний](#)).

На заході був присутній кореспондент «Мілітарного», тож у новому репортажі розповідаємо, як все пройшло 🙌

Джерело: <https://www.facebook.com/miliniua>

[Університети як основа оборонних технологій: у Києві відбувся University Defense Tech Forum](#)

21.05.2026

Мащенко О.

Український сектор DefTech сьогодні є найдинамічнішим у світі, перетворюючи країну на справжній «живий полігон» для інновацій

Проте шлях від вдалого прототипу в гаражі до масштабного серійного виробництва та постачання у війська залишається головним викликом для розробників. Як подолати «прірву» між технологічною ідеєю та державним контрактом? Яку роль у цьому відіграє професійна менторська підтримка? ([АрміяInform](#)).

Сьогодні ми говоримо про екосистему оборонних стартапів з Яною Шкваровською, експерткою, яка безпосередньо супроводжує команди на шляху масштабування. У фокусі нашої розмови – роль акселераційних програм у розвитку українських технологій, специфіка інтеграції приватних рішень у систему забезпечення Сил оборони та те, як перетворити точкові винаходи на системну технологічну перевагу.

[Детальніше](#)

04.05.2026

Машенко О.

Експорт під час війни: що Україна готова запропонувати світовому ринку озброєнь. Думка експерта

Досвід широкомасштабної війни не лише пришвидшив розвиток оборонних технологій, а й сформував унікальні рішення, перевірені в реальних бойових умовах. Сьогодні український defense tech привертає дедалі більшу увагу міжнародних партнерів, а питання експорту озброєнь із країни, що воює, виходить на новий рівень стратегічного значення ([АрміяInform](#)).

Які саме продукти вже готові до виходу на світові ринки? Як поєднати потреби фронту з експортними амбіціями? І яку роль у цьому процесі відіграють засоби радіоелектронної боротьби – один із найдинамічніших сегментів сучасної війни?

Про це – у розмові з військовим експертом Анатолієм Храпчинським, який також представляє компанію-виробника РЕБ-рішень, що формують нову якість української оборонної індустрії.

[Детальніше](#)

06.05.2026

Af Ghita Nidam Møller

AI forskning kan blive et våben: tre indsigter fra Forskningspolitisk Årsmøde

Усі дослідження можуть стати зброєю: три висновки зі Щорічної зустрічі з питань дослідницької політики ([Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab](#)).

Під час Щорічної зустрічі з питань дослідницької політики 2026 року Данська королівська академія наук і літератури обговорила взаємозв'язок між науковими дослідженнями та обороною в умовах нової геополітичної реальності. За підсумками дискусій було сформульовано три ключові висновки.

[Детальніше](#)

13.05.2026

Перша суверенна гіперзвукова: європейський стартап відзвітував про успішні тести ракети зі швидкістю понад 6 Махів

Британсько-німецький аерокосмічний стартап провів перше випробування гіперзвукової ракети, яка досягла швидкості 6 Махів і пододала понад 300 км. ([АрміяInform](#)).

Як інформує офіційний [портал](#) компанії-виробника Hypersonica, новітній набій, який отримав назву Nightfall («Сутінки»), був апробований під час практичних пусків на космодромі Андоя в Норвегії, де ракета розігналася більш ніж до 7,4 тис. км/год. Керівники Hypersonica заявили, що «всі системи працювали справно протягом усього підйому і спуску апарата в атмосфері».

Співзасновники Hypersonica, доктор Філіп Керт (генеральний директор) та доктор Марк Евенц (технічний директор), заявили: «Hypersonica досягла важливої віхи на нашому шляху до розробки першої в Європі суверенної гіперзвукової ударної системи до 2029 року.

[Детальніше](#)

05.05.2026

З корабля в наземну ППО: італійські зброярі перепрофільовують морську артсистему для боротьби з дронами на материк

Італійська оборонна група Leonardo представила сімейство наземних систем протиповітряної оборони та боротьби з безпілотними літальними апаратами Hustrix ([АрміяInform](#)).

На думку аналітиків оборонного [порталу](#) The Defense News, таке рішення зброярів провідної фірми з Апеннін свідчить про адаптацію її технологій морської артилерії для озброєння підрозділів наземної протиповітряної оборони.

Нове сімейство представлено у двох конфігураціях: Hustrix (походить від латинського слова, що означає «їжак») 40 ADS та Hustrix 76 ADS. Обидві розроблені для боротьби з безпілотниками, баражуючими боєприпасами та низьковисотними повітряними загрозами в межах централізованої системи командування та управління.

[Детальніше](#)

03.06.2026

Борисіхіна К.

Тяга у 450 кг. Американська компанія створила інноваційну силову установку для безпілотних винищувачів

Американська компанія Beehive Industries зі штату Колорадо презентувала інноваційний турбовентиляторний двигун Rampart, виготовлений за допомогою технологій 3D-друку ([nv.ua](#)).

Нова [розробка](#) призначена для оснащення безпілотних бойових літаків наступного покоління та здатна розвивати тягу близько 450 кілограмів-сили.

Використання аддитивного виробництва дозволяє значно прискорити процес складання силових установок та знизити їхню собівартість порівняно з традиційними методами.

[Детальніше](#)

08.05.2026

Мащенко О.

Та ще «риба-прилипала»: конструктори зі США представили підводний апарат, здатний прикріплюватися до корпусів кораблів та субмарин

Корпорація Lockheed Martin представила інноваційний автономний підводний апарат Lamprey MMAUV, здатний прикріплюватися до корпусів кораблів ([АрміяInform](#)).

Як зазначено в офіційному релізі компанії-виробника на її офіційному [порталі](#), новітня розробка – багатоцільовий автономний підводний апарат (MMAUV) Lamprey («Мінога» — українською), здатний за допомогою присосок або механічного вузла стику прикріплюватися до плавзасобів.

Для його встановлення не потрібні додаткові маніпуляції: проривний підводний апарат, створений за схемою «підключи та працюй», надає військовим США та їхнім союзникам технологічну та стратегічну перевагу на сучасній суперечливій морській арені.

[Детальніше](#)

21.05.2026

Борисіхіна К.

Сферичний захист від роїв БпЛА. У США представили 54-ствольну турель Inferno RTC

Американський стартап Picket Defense Systems представив компактну та високоефективну оборонну турель Inferno RTC, розроблену спеціально для перехоплення повітряних загроз на критично близькій відстані ([nv.ua](#)).

Нова [система](#) покликана ліквідувати недоліки сучасних ешелонів протиповітряної оборони під час раптових масованих атак роями дронів. Замість повільного обертання класичних гарматних комплексів, Inferno RTC використовує унікальну кулясту конструкцію з десятками фіксованих стволів, спрямованих під різними кутами, що забезпечує миттєвий круговий огляд на 360 градусів.

[Детальніше](#)

07.05.2026

На це у Кореї пішло 25 років, власний винищувач KF-21 Boramae нарешті отримав бойову готовність, але з обмеженнями

Національний корейський винищувач KF-21 Block I отримав статус боєготового винищувача, що відповідає вимогам оперативної готовності. Це означає досягнення Сеулом дуже важливої віхи, на що пішло 25 років з моменту старту програми ([Defense Express](#)).

Отримання нового статусу для KF-21, про що оголосило управління оборонних закупівель (DAPA), відбулось за результатом завершального етапу випробувань, який тривав три роки. Загалом винищувач здійснив близько 1600 випробувальних польотів та близько 13 000 окремих тестів і тепер повністю відповідає всім вимогам військових для версії Block I.

[Детальніше](#)

Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти

28.05.2026

Національна академія наук України сьогодні звучить у центрі європейських дискусій про майбутнє досліджень і технологічного розвитку під час війни

На Генеральній асамблеї ALLEA у Варшаві за участі Президента НАН України академіка Анатолія Загороднього говорили про те, як світ може допомогти українським науковцям: від доступу до європейських програм та інфраструктур – до створення нових міжнародних партнерств і мереж підтримки (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

Джерело: <https://www.facebook.com/PolskaAkademiaNauk>

[Детальніше](#)

06.05.2026

Експертна комісія затвердила попередні результати позачергової державної атестації

Міністерство освіти і науки України завершує проведення першої хвилі позачергової державної атестації наукових установ і закладів вищої освіти задля впровадження нової моделі фінансування наукової сфери, що базується на результатах державної атестації ([Міністерство освіти і науки України](#)).

05 травня відбулося восьме засідання експертної комісії з питань проведення державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності, на якому були розглянуті подані документи та результати засідань експертних груп.

За результатами позачергової державної атестації 38 наукових установ та закладів вищої освіти за п'ятьма науковими напрямками пройшли комплексне оцінювання наукової та науково-технічної діяльності, що включає аналіз якості публікаційної активності, обсягів і кількості залучених міжнародних грантів, рівня співпраці з бізнесом, кадрового та патентного потенціалу. Оцінювання охоплює не лише наукові показники, а й вплив досліджень на економіку, обороноздатність і соціальну сферу, політику та екологію.

Результати позачергової державної атестації розміщені на платформі URIS за посиланням:

<https://atestat.nauka.gov.ua/uk/atestat-2025> (групи НУ та ЗВО з позачергової атестації позначені зірочкою - *)

01.05.2026

Методична підтримка впровадження принципів відкритої науки в наукових установах та закладах вищої освіти

Міністерством освіти і науки України розроблено комплекс методичних матеріалів і рекомендацій для закладів вищої освіти та наукових установ України з питань впровадження відкритого доступу та відкритої науки ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Документи містять практичні підходи до розроблення та імплементації інституційних стратегій впровадження відкритого доступу, організації процесів управління науковими результатами, а також вдосконалення роботи інституційних репозитаріїв і відкритих сервісів. Розроблення зазначених матеріалів передбачено [Національним планом щодо відкритої науки](#).

Матеріали рекомендується використовувати для підвищення видимості наукових результатів, узгодження внутрішніх практик із міжнародними підходами (зокрема принципами FAIR), упорядкування процесів розміщення

монографій та інших публікацій у відкритому доступі, а також застосування відкритих ліцензій.

Зазначені методичні матеріали та рекомендації розміщено у відкритому доступі на платформі Zenodo, а також на вебсайті Міністерства освіти і науки України за [посиланням](#).

01.05.2026

DORA презентує практичний посібник для організацій, що фінансують наукові дослідження

Національний фонд досліджень України (НФДУ) інформує про нову ініціативу DORA (Declaration on Research Assessment, Декларація щодо оцінювання досліджень) – запуск *Практичного посібника із впровадження відповідального оцінювання досліджень в організаціях, що фінансують наукові дослідження* ([Національний фонд досліджень України](#)).

Посібник покликаний підтримати організації, що фінансують дослідження, у вдосконаленні підходів до оцінювання із фокусом на підвищення якості науки, справедливості та суспільного впливу.

Запуск посібника приурочено до **13-ї річниці DORA**.

<...> Посібник було спільно розроблено за участю фінансуючих організацій і партнерів з різних країн та секторів науково-дослідної сфери. Його створено як гнучкий і практичний ресурс, що враховує відсутність єдиного універсального підходу до впровадження відповідального оцінювання досліджень. Під час запуску посібника та в межах подальших обговорень фінансуючі організації запрошуються розглянути, як принципи й інструменти цього документа можна адаптувати до різних національних та інституційних умов.

Ознайомитися з оригінальним пресрелізом можна за посиланням: [Launch: Practical Guide for Research Funding Organizations | DORA](#)

14.05.2026

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ ЗАВДАННЯМ СТАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти оприлюднило «Доповідь про якість вищої освіти, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2025 році» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Документ містить комплексний аналіз стану системи вищої освіти України, фіксує ключові показники та зміни, що відбулися упродовж року, а також окреслює напрями подальшого розвитку в контексті інтеграції до

Європейського простору вищої освіти. У ньому висвітлюються результати функціонування системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, постакредитаційного моніторингу, транскордонної діяльності у сфері забезпечення якості та пілотування інституційної акредитації. Узагальнено кращі практики, виокремлено системні проблеми освітніх програм, проаналізовано ефективність реагування внутрішніх систем забезпечення якості закладів вищої освіти на виявлені недоліки. Продемонстровано відповідність діяльності Національного агентства стандартам і рекомендаціям ESG 2015, а також подано загальні дані системи вищої освіти України (мережа закладів вищої освіти, контингент здобувачів освіти, кадровий потенціал). Особливу увагу приділено відповідності вищої освіти України завданням сталого інноваційного розвитку.

Детальніше: <https://bit.ly/4nkm9Zj>, <https://bit.ly/3ReKdRa>, https://t.me/naqa_ua/1209

Наука і влада

21.05.2026

Розвиток технологій під час війни – це передусім про захист людей – Президент нагородженні науковців

Президент України Володимир Зеленський зустрівся з українськими науковцями, відзначив їх державними нагородами та присвоїв почесні звання ([Офіс Президента України](#)).

Глава держави подякував науковцям за їхню роботу, ідеї та втілені проєкти. Це допомагає Україні тримати фронт, оборонятися та рятувати життя.

Джерело: <https://www.president.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 6](#)

Читайте також:

[УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №380/2026](#)

[«Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня науки»
Науковців Академії відзначено державними нагородами з нагоди Дня науки в Україні](#)

Відео: <https://www.facebook.com/reel/2418897675279098>

18.05.2026

Наукою покликана й відзначена

Професійне для нашої установи свято – День науки – було позначене ще однією важливою й приємною подією. Указом Президента України генерального директора Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента Національної академії наук України, заслуженого діяча науки і техніки України Любов Андріївну ДУБРОВІНУ нагороджено орденом «За заслуги» II ступеня ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Джерело: <https://www.nbuv.gov.ua/>

Вітаємо сердечно нашу очільницю з високою відзнакою! Пишаємось Вами, Любове Андріївно, дуже поважаємо, шануємо й цінуємо!

Колектив НБУВ

19.05.2026

Вітання Любові Андріївні Дубровіній з орденом «За заслуги» II ступеня за багаторічну працю в науці та бібліотечній справі

Колектив Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника щиро вітає генерального директора Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України Любов Андріївну Дубровіну з нагородженням орденом «За заслуги» II ступеня — державною відзнакою, що є визнанням Вашої багаторічної плідної праці, визначних наукових здобутків і вагомого внеску в розвиток української науки, бібліотечної та архівної справи ([ЛННБ України ім. В. Стефаника](#)).

Шановна Любове Андріївно! Вітаємо Вас із цією почесною нагородою! Ваш науковий авторитет, професійна мудрість, організаторський талант і подвижницька діяльність стали взірцем для кількох поколінь науковців і бібліотечних фахівців та сприяли утвердженню Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як провідної наукової установи України, що динамічно розвивається та зберігає високі традиції бібліотечної справи.

З глибокою повагою

Колектив Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника

21.05.2026

МОН створює Національну систему дослідників: інструмент персональної підтримки українських науковців

Україні створюють Національну систему дослідників (НСД). Це механізм індивідуальної підтримки українських науковців і молодих учених, які вже демонструють високі результати та роблять великий внесок у розвиток української та світової науки. Про це у своєму виступі на Національному форумі «Research project manager: від гранту до впливу» розповів Міністр освіти і науки України Оксен Лісовий ([Урядовий портал](#)).

[Докладніше див. додаток 7](#)

11.05.2026

Юлія Свириденко: Уряд запускає національну програму дорослого стажування «Досвід має значення»

Прем'єр-міністр України Юлія Свириденко обговорила з директоркою Інститут демографії та проблем якості життя імені М. В. Птухи НАН України Еллою Лібановою прогноз ринку праці та кадрові виклики, з якими вже сьогодні стикається українська економіка ([Урядовий портал](#)).

Вже зараз потреба економіки у фахівцях є одним із найбільших викликів для України. Особливо це відчувають галузі будівництва та оборонної промисловості, де потреба в кадрах буде лише зростати.

«Люди – основа нашої стійкості та економічної спроможності. Кожен і кожна потрібні для економіки в умовах війни та відновлення країни. Працюємо над стимулами для роботодавців і можливостями для людей із досвідом повертатися на ринок праці», – наголосила Юлія Свириденко.

[Детальніше](#)

Читайте також: [Експертні напрацювання науковців НАН України лягли в основу державної програми «Досвід має значення»](#)

01.05.2026

Важлива новина: дані про науковців НАН України з'являться в ЄДЕБО

Кабінет Міністрів ухвалив постанову, яка включає наукову сферу до Єдиної державної електронної бази з питань освіти (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

На період дії воєнного стану до бази ЄДЕБО буде вноситися інформація про:

✔ Наукові установи, які пройшли державну атестацію.

✔ Наукових працівників, які мають науковий ступінь і працюють за основним місцем роботи не менш як на 0,75 ставки в установах НАН України, Президії НАН чи її апараті.

👍 Це дозволить автоматично взаємодіяти з Єдиним державним реєстром призовників, військовозобов'язаних та резервістів.

<https://www.nas.gov.ua/.../naukovciv-nan-ukrani-vnesut-do...>

07.05.2026

Створення об'єднаного інституту морських досліджень: Український науковий центр екології моря об'єднують з НАНЦ

До складу Національного антарктичного наукового центру (НАНЦ) увійшов Український науковий центр екології моря. Це установа, що відповідає за морський моніторинг та вивчення вод Чорного моря. Відповідне рішення ухвалив Кабінет Міністрів України ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Це ще один послідовний крок, який Міністерство освіти і науки України робить у створенні об'єднаного Інституту морських досліджень. Йдеться про об'єднання наукового потенціалу морських, океанографічних і полярних досліджень в одній організації, на базі НАНЦ.

Джерело: <https://mon.gov.ua/>

Автор фото – пресслужба Міністерства освіти і науки України

[Докладніше див. додаток 8](#)

28.05.2026

Наукові центри отримають понад 31 млн грн на розвиток та енергонезалежність

Затверджено вже третю хвилю центрів колективного користування науковим обладнанням (ЦККНО), які отримають державну фінансову підтримку на розвиток матеріально-технічної бази у 2026 році, зокрема будівництво власних сонячних електростанцій ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

За результатами цього річного відбору фінансування отримають 18 ЦККНО, створених на базі закладів вищої освіти та наукових установ. Загальний обсяг підтримки становить понад 31 млн грн. Кошти спрямують відповідно до укладених договорів на забезпечення безперебійної роботи центрів і розвиток їхньої матеріально-технічної бази.

Більше за [посиланням](#)

12.05.2026

Завершено прийом заявок на конкурс PhD-проектів у межах «проектної аспірантури»

Прийом заявок на конкурс дослідницьких PhD-проектів у межах експерименту з «проектної аспірантури» офіційно завершено. Дякуємо всім закладам вищої освіти та науковим установам, які долучилися до ініціативи та подали свої проектні пропозиції через систему URIS ([O:NAUKA](https://nauka.gov.ua/)).

Джерело: <https://nauka.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 9](#)

28.05.2026

Відбулося засідання Конкурсної комісії з призначення Стипендій Верховної Ради України імені Бориса Патона

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій відповідно до Положення про Стипендію Верховної Ради України імені Бориса Патона, затвердженого Постановою Верховної Ради України «Про затвердження положень про премії та стипендії Верховної Ради України» від 4 грудня 2025 року № 4712-ІХ, щорічно проводить конкурс на призначення Стипендій Верховної Ради України імені Бориса Патона, який спрямований на адресну підтримку молодих учених України, створення додаткових можливостей і стимулів для проведення ними в Україні фундаментальних і прикладних наукових досліджень з пріоритетних та актуальних напрямів розвитку науки і техніки, підвищення престижу науковця його ролі у суспільстві ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

28 травня 2026 року відбулося засідання Конкурсної комісії з призначення Стипендій Верховної Ради України імені Бориса Патона, на якому було прийнято рішення щодо затвердження рейтингового списку 39 стипендіальних подань претендентів на призначення Стипендій Верховної Ради України імені Бориса Патона у 2026 році.

Конкурсна комісія направила своє подання до Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій з рекомендацією ініціювати подання про призначення Стипендій Верховної Ради України імені Бориса Патона переможцям рейтингового списку стипендіальних робіт та внести на розгляд Верховної Ради України відповідний проект постанови Верховної Ради України.

Читайте також: [Про допущення до конкурсу на призначення Стипендій Верховної Ради України імені Бориса Патона у 2026 році претендентів та їх наукових \(науково-технічних\) робіт](#)

26.05.2026

Візит до Бібліотеки народного депутата України Миколи Княжицького

25 травня до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського завітав народний депутат України, голова підкомітету з питань культурної політики Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики Микола Княжицький ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Джерело: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Протягом тривалого часу він та інші депутати Комітету вивчали умови праці в наукових бібліотеках України, які виконують одразу кілька функцій: і акумулюють багату історичну й інтелектуальну спадщину, і надають багато послуг науковцям, і водночас самі працівники цих бібліотек є науковими дослідниками. І дійшли висновку, що забезпечення їх роботи є ще недостатнім.

Завдяки зусиллям парламентарів поступово умови роботи почали поліпшуватись.

Але це тільки початок необхідних зрушень у діяльності таких бібліотечних закладів. Державники свідомі того, що потрібні актуалізовані зміни до законодавства, які враховували б усі нинішні обставини і вимоги часу.

[Детальніше](#)

15.05.2026

Команда МОН із робочим візитом відвідала провідні наукові установи Харкова

Напередодні Дня науки команда Міністерства освіти і науки України на чолі із заступником міністра Денисом Курбатовим відвідала Харків – одне з провідних міст розвитку українського наукового потенціалу ([Міністерство освіти і науки України](#)).

До складу делегації також увійшли генеральний директор Директорату розвитку науки МОН Григорій Мозолевич, експерт Світового банку з розвитку та управління науковою інфраструктурою Георгій Васильєв, представники Харківської ОВА та освітньої спільноти регіону.

[Докладніше див. додаток 10](#)

14.05.2026

Зустріч колективу НТК «Інститут монокристалів» НАН України з заступником Міністра освіти і науки України Денисом Курбатовим

У час, коли українська наука працює у складних умовах і водночас продовжує демонструвати важливі результати, розмова про її майбутнє набуває особливої ваги ([НТК «Інститут монокристалів» НАН України](#)).

Саме про це йшлося 13 травня під час зустрічі колективу НТК «Інститут монокристалів» НАН України із заступником Міністра освіти і науки України Денисом Курбатовим, який відповідає за розвиток наукової сфери.

[Докладніше див. додаток 11](#)

Міжнародне наукове співробітництво

08.05.2026

ТРИВАЄ ПОДАЧА ЗАЯВОК НА УЧАСТЬ У ПРОГРАМІ З УПРАВЛІННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИМИ ІНФРАСТРУКТУРАМИ – EMMRI

Триває подача заявок на участь у програмі Керівники з управління дослідницькими інфраструктурами (Executive Master in Management of Research Infrastructures) EMMRI ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Проєкт RIFF забезпечить фінансову підтримку професійного розвитку українських керівників дослідницьких інфраструктур (ДІ) шляхом фінансування чотирьох кандидатів для участі у дворічній (2026-2028 рр.) програмі Executive Master in Management of Research Infrastructures (EMMRI), яку реалізує Університет Мілано-Бікокка (Італія), один із партнерів проєкту RIFF.

[Детальна інформація про програму EMMRI та форма заявки.](#)

Кінцевий термін подання заявок: липень 2026 р.
Хто може подати заявку і як дивитися за [ПОСИЛАННЯМ](#).

27.05.2026

Пошук українських партнерів для участі в конкурсі Європейського оборонного фонду

Попри те, що наразі триває процес фіналізації та офіційного підтвердження умов / статусу участі України в конкурсах Європейського оборонного фонду, європейські партнери вже зараз активно розбудовують мережу співпраці та запрошують українські команди до передпроектного планування ([Офіс Горизонт Європа в Україні](#)).

Джерело: <https://horizon-europe.org.ua/uk/home/>

[Докладніше див. додаток 12](#)

05.05.2026

МОН оголошує конкурс спільних українсько-латвійських науково-дослідних проєктів на 2027–2028 роки

Міністерство освіти і науки України, Міністерство освіти і науки Латвійської Республіки та Латвійська рада науки оголошують конкурс спільних українсько-латвійських науково-дослідних проєктів для реалізації у 2027–2028 роках ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Подання заявок триватиме з **5 травня до 10 липня 2026 року**.

[Докладніше див. додаток 13](#)

19.05.2026

Стипендіальна дослідницька програма NADIYA 2026

Французький інститут в Україні оголошує [стипендіальну програму NADIYA](#), яка об'єднує провідні французькі інженерні школи та українських дослідників з метою підтримки короткострокових наукових стажувань у Франції для видатних українських науковців у сфері інженерних наук (перелік напрямів наведено нижче) ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua/>

Програма короткострокової наукової мобільності відкрита для українських дослідників, які вирішили залишатися в Україні та продовжувати свою наукову діяльність попри виклики, спричинені війною. Вона спрямована на зміцнення академічного та наукового співробітництва між Україною, Францією та Європою, а також на підтримку спільного наукового прогресу та довгострокових інституційних партнерств.

[Докладніше див. додаток 14](#)

05.05.2026

Установча зустріч партнерів проєкту «Open GLAM in Ukraine» у Варшаві

З 14 по 17 квітня у Варшаві відбулася установча зустріч партнерів шведсько-українського проєкту «Open GLAM in Ukraine-Training Program», який фінансується Шведським інститутом. Основною метою зустрічі було обговорення деталей наповнення навчальної програми для українських установ, що займаються збереженням національної історико-культурної спадщини, та пов'язаних організаційних питань, а також проведення низки воркшопів (за тематикою роботи з платформою Вікімедіа та з ліцензій Creative Commons) для представників установ-партнерів проєкту (Музей війни,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Кримський інститут стратегічних досліджень) ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 15](#)

Наукові дослідження інфекційних захворювань

19.05.2026

Who is leading Europe's [#research](#) on infectious diseases under Horizon Europe?

Хто очолює європейські дослідження інфекційних хвороб у рамках програми Horizon Europe? Видання Science|Business розглядає, як розподіляється фінансування між країнами ЄС та за його межами, оскільки інфекційні захворювання знову опиняються в центрі дискусій про охорону здоров'я та готовність до криз ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

14.05.2026

Хантавірусні інфекції: що потрібно знати про ситуацію у світі та в Україні

Серотип хантавірусу *Andes* (*Andes virus*), про спалах якого повідомляють міжнародні організації, в Україні не виявлений, не циркулює та не може сформувати стійкий природний осередок. Водночас в Україні, як і в інших країнах Європи, реєструються інші серотипи хантавірусів, пов'язані переважно з природними осередками серед гризунів ([Центр громадського здоров'я МОЗ України](#)).

Ситуація привернула значну увагу через тяжкий перебіг окремих випадків, наявність летальних випадків та документально підтверджену можливість обмеженої передачі цього різновиду хантавірусу від людини до людини.

Водночас міжнародні організації охорони здоров'я оцінюють ризик для населення Європи як низький.

[Докладніше див. додаток 16](#)

18.05.2026

ВООЗ оприлюднила нову оцінку ризику поширення хантавірусу

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) оцінює глобальний ризик хантавірусу для здоров'я населення як низький ([ukrinform.ua](#)).

Про це йдеться у дописі організації у [соцмережі X](#), передає Укрінформ.

«Ризик для здоров'я населення було переоцінено з урахуванням найбільш актуальної доступної інформації, глобальний ризик залишається низьким», – йдеться у повідомленні.

У ВООЗ також зазначили, що ризик для пасажирів та членів екіпажу круїзного лайнера MV Hondius, на якому стався спалах хантавірусу, залишається помірним. В організації додали, що в осіб, які зазнали впливу вірусу до запровадження заходів контролю, хвороба може проявитися протягом інкубаційного періоду, тому за ними слід ретельно спостерігати.

У ВООЗ зазначають, що хоча серед пасажирів та членів екіпажу лайнера й можливі нові випадки захворювання, проте очікується, що ризик поширення інфекції знизиться після висадки та запровадження заходів контролю.

15.05.2026

Хантавірус піде по всьому світу: глава ВООЗ закликає країни готуватися

Глава Всесвітньої організації охорони здоров'я Тедрос Аданом Гебреєсус заявив, що світ може зіткнутися з новим масштабним поширенням хантавірусу. У ВООЗ закликають уряди різних країн уже зараз посилювати системи епідеміологічного контролю та готувати лікарні до можливого збільшення кількості заражень ([Чехія-Онлайн](#)).

За словами представників організації, останні спалахи інфекції були зафіксовані одразу в кількох регіонах світу. Особливе занепокоєння викликає швидке поширення вірусу через зміну клімату, збільшення контактів людей із гризунами та міграцію тварин.

[Детальніше](#)

10.05.2026

Коваленко А.

Хантавірус: вчені розповіли, чому проти інфекції досі немає вакцини

Різні команди науковців займаються розробкою ліків та вакцин проти [хантавірусу](#), спалах якого нещодавно зафіксували на круїзному лайнері. Однак досі жоден із методів терапії не пройшов усіх етапів досліджень ([Українська правда. Життя](#)).

Вакцин проти всіх типів патогену немає, адже раніше хворобу не вважали пріоритетною, [інформує](#) The New York Times.

Наразі не існує особливого лікування та препаратів для щеплення проти хантавірусів – групи вірусів, які переносять гризуни. Тому коли пасажир

судна посеред Атлантичного океану почали хворіти, медики не мали широкого вибору способів терапії.

"Це свого роду сигнал тривоги. Наш набір інструментів майже порожній", – сказав дослідник інфекційних захворювань з Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі Вайті Арумугасвами.

При цьому кілька наукових груп по всьому світі вже давно – подекуди десятиліттями – розробляють методи лікування та вакцини проти хантавірусу. Однак вони стикаються з труднощами: непросто знайти фінансування або підтримати комерційний інтерес до патогену, який не часто вражає людей і погано поширюється між ними.

[Детальніше](#)

18.05.2026

By Adam Kovac

Several research groups are chasing antibody treatments for hantavirus, but a lack of funding and urgency means that potential therapies for humans are years away

Кілька дослідницьких груп працюють над створенням терапії на основі антитіл проти хантавірусу, однак через брак фінансування та нагальність ситуації потенційне лікування для людей може з'явитися лише через кілька років ([Scientific American](#)).

Тим часом фахівці у сфері громадського здоров'я та клініцисти намагаються стримати спалах, який розпочався минулого місяця на круїзному лайнері. Наразі щонайменше дев'ять осіб захворіли, троє померли. Підозрюють також нові випадки інфікування, і з огляду на тривалий інкубаційний період вірусу майже напевно надходять нові повідомлення про зараження.

[Детальніше](#)

18.05.2026

An outbreak of hantavirus onboard the cruise ship MV Hondius has thrown a spotlight on the rare but deadly infection and the lack of options for treatment and prevention

Спалах хантавірусу на борту круїзного лайнера MV Hondius привернув увагу до рідкісної, але смертельно небезпечної інфекції та відсутності ефективних методів її лікування і профілактики ([Scientific American](#)).

[Детальніше](#)

19.05.2026

Hantavirus: Risiken, Symptome und Schutzmaßnahmen

Хантавірус: ризики, симптоми та захисні заходи ([Österreichische Akademie der Wissenschaften](#)).

Вірусолог Австрійської академії наук Андреас Бергталер відповідає на найважливіші питання про шляхи передачі, симптоми та захисні заходи.

[Детальніше](#)

20.05.2026

Климова А.

Чи загрожує світу нова пандемія через хантавірус: вірусолог розставив всі крапки над І

Спалах андського штаму хантавірусу на круїзному лайнері MV Hondius, на думку експертів, не має потенціалу стати причиною нової глобальної пандемії. Таку впевненість висловив професор Медичного відділення Техаського університету в Галвестоні та вірусолог Олександр Букреев в інтерв'ю виданню DW ([Znaj.ua](#)).

За словами експерта, хоча хантавірус має високу летальність, його здатність до швидкої передачі між людьми значно поступається коронавірусу.

[Детальніше](#)

18.05.2026

Швидка О.

Науковці попередили про можливу передачу хантавірусу статевим шляхом

Швейцарські вчені зробили несподіване відкриття: андський штам хантавірусу може залишатися у чоловічій спермі майже шість років після зараження ([Радіо Трек](#)).

Через це існує ймовірність передачі вірусу статевим шляхом навіть після повного одужання, пише [Уніан](#).

Дослідження провели фахівці швейцарської лабораторії Шпіц, яка займається вивченням біологічних та хімічних загроз. Вони спостерігали за 55-річним чоловіком, який заразився хантавірусом під час подорожі Південною Америкою.

[Детальніше](#)

22.05.2026

Близько 150 гризунів виловили в аргентинському місті Ушуая щоб виявити, чи є вони носіями хантавірусу. Водночас науковці, відряджені туди, поки не знайшли довгохвостих щурів – переносників штаму «Андес» хантавірусу, який пов'язують зі спалахом на борту круїзного лайнера *Hondius* ([RFI Українською](#)).

[В Аргентині вчені шукають головного переносника хантавірусу](#)

12.05.2026

Міські жителі рідше хворіють на хантавірус, ніж сільські – експертка

Міські жителі рідше хворіють на хантавірус аніж сільські, оскільки значно менше контактують із мишовидними гризунами, через яких передається інфекція ([ukrinform.ua](#)).

Про це сказала професорка, докторка медичних наук, лікар-вірусолог вірусологічної лабораторії ДУ «Київський міський центр контролю профілактики хвороб МОЗ України» Алла Мироненко в коментарі Укрінформу.

[Докладніше див. додаток 17](#)

11.05.2026

Наріжна В.

ANDES VIRUS I ХАНТАВІРУСИ: ЩО ВІДОМО ПРО ІНФЕКЦІЮ, ЇЇ ПЕРЕБІГ ТА РИЗИКИ ПОШИРЕННЯ

Після повідомлень про спалах хантавірусної інфекції, пов'язаної з *Andes virus*, у медіа та соцмережах почали ширитися побоювання щодо потенційної нової пандемії. Йдеться про випадки, [зафіксовані на круїзному судні *Hondius*](#), де повідомляли про інфікування та летальні випадки внаслідок спалаху хантавірусу ([ZN.UA](#)).

Сімейна лікарка та фтизіопульмонолог **Оксана Молода** в дописі на Facebook [пояснила](#) особливості *Andes virus*, його клінічний перебіг та відмінності від інших вірусів. Вона також наголосила, що наразі немає підстав розглядати його як аналог COVID-19.

[Детальніше](#)

16.05.2026

Расенко О.

НОВА ТАБЛЕТКА ПРОТИ COVID-19 ОТРИМАЛА СХВАЛЕННЯ В ЯПОНІЇ ДЛЯ ЕКСТРЕНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПІСЛЯ КОНТАКТУ З ХВОРИМ

Японські вчені представили перший у світі препарат, який знижує ризик зараження COVID-19 після того, як контакт з інфікованою людиною вже відбувся. Клінічні дані засвідчили значне зменшення кількості нових випадків серед людей, які живуть в одному будинку з хворими, [пише Nature \(SOCPORTAL.INFO\)](#).

[Докладніше див. додаток 18](#)

19.05.2026

Потика М.

ЩО ВІДОМО ПРО ВІРУС БУНДІБУГІО, ЩО СПРИЧИНИВ СПАЛАХ ЕБОЛИ В КОНГО

У Демократичній Республіці Конго зафіксовано спалах хвороби, спричиненої вірусом Бундібугіо – рідкісним представником групи еболавірусів. За даними АР на 19 травня 2026 року, МОЗ Конго повідомило про 513 підозрілих випадків і 131 смерть, але влада підкреслює: зв'язок усіх смертей із захворюванням ще розслідується [\(SOCPORTAL.INFO\)](#).

[Докладніше див. додаток 19](#)

14.05.2026

Гриневич М.

ВІД ЧОРНОЇ СМЕРТІ ДО COVID: ЧОМУ ХВОРОБИ «ЛЮБЛЯТЬ» КОРАБЛІ

Кораблі давно пов'язані не лише з подорожами та торгівлею, а й зі спалахами інфекцій. Від середньовічної чуми до COVID-19 і нещодавнього випадку хантавірусу на круїзному судні – історія показує: закритий простір, тривале перебування людей разом і віддаленість від медичної допомоги можуть перетворювати судно на зручне середовище для поширення хвороби [\(SOCPORTAL.INFO\)](#).

При цьому йдеться не про те, що будь-який круїз небезпечний. Ризик залежить від конкретної інфекції, санітарних заходів, вентиляції, віку пасажирів, маршруту і того, наскільки швидко екіпаж і влада розпізнають проблему.

[Детальніше](#)

Новини наукового розвитку

29.05.2026

Звідки братиме воду південь України після втрати Каховського водосховища?

Чи може регіон зіткнутися з дефіцитом води в маловодні роки? Чи здатні підземні води компенсувати частину втрат? І що відбувається з екосистемами Нижнього Дніпра після однієї з найбільших техногенних катастроф сучасної Європи? (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

Науковці НАН України представили перші результати масштабного міждисциплінарного дослідження наслідків руйнування Каховської ГЕС.

Серед ключових висновків:

📍 за умов дуже маловодних років дефіцит води в басейні Дніпра може стати системною проблемою;

📍 залишкові водойми на місці Каховського водосховища не здатні забезпечити потреби регіону у воді;

📍 підземні води мають значний потенціал, але потребують додаткових досліджень та обґрунтованих схем використання;

📍 на Херсонщині втрати площ під окремими сільськогосподарськими культурами сягнули 71-98 %;

📍 зміни водного режиму вже впливають на рибні ресурси, водну рослинність та екосистеми Нижнього Дніпра.

🌐 Головний висновок дослідників: майбутні рішення щодо Каховського водосховища не можуть зводитися до вибору «відновлювати чи не відновлювати». Фактично йдеться про те, якою буде система водозабезпечення, розвиток сільського господарства, стан екосистем і економіка півдня України в наступні десятиліття.

🔗 Детальніше – на сайті НАН України <https://www.nas.gov.ua/.../pislva-kahovsko-katastrofi...>

06.05.2026

Яке місце сьогодні займає Україна серед космічних держав, чи має власну стратегію розвитку космічної галузі, над вирішенням яких актуальних завдань нині працюють українські науковці у космічній сфері, які інноваційні технології можуть запропонувати для потенційних замовників, як розвивається співпраця наших фахівців із міжнародними партнерами і організаціями та чому розробка державної політики у космічній сфері – важлива запорука безпеки і економіки країни? (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

Розібратися із цими важливими питаннями у новому випуску програми «Про науку. Компетентно», що виходить на YouTube-каналі Національної академії наук України, допомагає директор Інституту космічних досліджень НАН України член-кореспондент НАН України Олег Федоров.

Автор та ведучий програми – віцепрезидент НАН України академік НАН України Володимир Семиноженко.

Докладно 👉 у відео

[Інтерв'ю з членом-кореспондентом НАН України Олегом Федоровим](#)

Читайте також:

[Україна у космічній грі: як не залишитися на узбіччі Всесвіту?](#)

22.05.2026

Що таке сучасна [#наука](#) про [#магнетизм](#) – і чому це набагато більше, ніж просто шкільний магніт?

У новому інтерв'ю для [#academmedia](#) говоримо з Товстолиткіним Олександром Івановичем – директором [V.G. Baryakhtar Institute of Magnetism of the NAS of Ukraine](#), доктором фізико-математичних наук, професором, членом-кореспондентом [Національна академія наук України](#).

Під час розмови говорили про те, як магнітні явища та сучасні магнітні матеріали вже сьогодні формують технології майбутнього – від електроніки та енергетики до медицини, сенсорних систем і deeptech-рішень ([Academ.media](#)).

Дивіться інтерв'ю

[«Не наукові розмови» з науковцем НАН України Олександром Товстолиткіним](#)

29.05.2026

Український криголам «Ноосфера» завершив п'ятий антарктичний сезон: рекордна міжнародна співпраця та розширення наукових досліджень

Український науково-дослідницький криголам «Ноосфера» завершив п'ятий антарктичний сезон та повернувся до порту Кейптауна (ПАР), де базується між полярними місіями. Сезон 2025–2026 років став рекордним за масштабом міжнародної співпраці, тривалістю роботи та обсягом наукових досліджень ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Автор фото – Кирило Суліма
Джерело: <https://mon.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 20](#)

31.05.2026

**Кочубінська Є., кандидатка фізико-математичних наук, доцентка
Премія Абеля 2026: За що дали «математичний Нобель» цього року?**

[Нобелівської премії](#) математикам не вручають. І річ тут не в романтичних легендах про образу Альфреда Нобеля на них. Найімовірніше, причина значно прозаїчніша – він просто не вважав математику галуззю, досягнення в якій слід відзначати премією. У своєму заповіті Альфред Нобель чітко визначив перелік наук – і математики серед них не було ([ZN.UA](#)).

Дізнавшись про це, видатний норвезький математик [Софус Лі](#) запропонував створити окрему нагороду, своєрідний «математичний аналог» Нобелівської премії – [премію](#) Абеля. Вона мала відзначати досягнення саме в чистій математиці й носити ім'я іншого великого норвежця – [Нільса Генріка Абеля](#).

Чергове вручення цієї премії відбулося 26 травня 2026 року в Норвезькій академії наук, однак ім'я лауреата вже було оголошено у березні – це німецький математик Герд Фалтінгс. Премію він отримав за дослідження у галузі арифметичної геометрії – розділі математики, який, спрощено кажучи, дає змогу розглядати властивості чисел крізь призму геометричних об'єктів і «бачити» рівняння як форми.

[Детальніше](#)

21.05.2026

Наріжна В.

Математичний прорив: ШІ від OpenAI самостійно розв'язав давню геометричну задачу

Дослідники компанії OpenAI [заявили](#), що їхня нова внутрішня модель штучного інтелекту змогла автономно спростувати давню математичну гіпотезу. ШІ розв'язав проблему відстані одиниці на площині, яку в 1946 році сформулював математик Пол Ердеш. За словами OpenAI, це перший випадок в історії, коли відкриту та центральну проблему цілого розділу математики розв'язали без прямого втручання людини ([ZN.UA](#)).

Проблема Ердеша полягає у визначенні максимальної кількості пар точок, які можуть перебувати на точній одиничній відстані одна від одної на площині. Протягом майже 80 років наукова спільнота вважала, що найкращим варіантом для максимізації таких пар є конструкція так званої “квадратної сітки”. Швидкість зростання кількості пар у ній вважалася практично стелею для цієї задачі.

Проте нова модель міркування загального призначення від OpenAI спростувала цю теорію, запропонувавши нескінченну кількість нових прикладів.

[Детальніше](#)

01.05.2026

ШІ може виявляти рак підшлункової залози за 16 місяців до офіційного діагнозу

Американські вчені розробили модель штучного інтелекту, яка здатна виявляти рак підшлункової залози на регулярних комп'ютерних томографіях за багато місяців або навіть років до того, як хворобу діагностують традиційними методами ([ukrinform.ua](#)).

Про це повідомляє [ScienceAlert](#), передає Укрінформ.

[Докладніше див. додаток 21](#)

07.05.2026

Борисіхіна К.

Лікування зсередини. Вчені створили біоматеріал, що відновлює органи через кровотік

Команда біоінженерів та лікарів із Каліфорнійського університету в Сан-Дієго під керівництвом професорки Карен Крістман розробила інноваційний біоматеріал, здатний відновлювати пошкоджені тканини через кровоносну систему ([nv.ua](#)).

Цей [метод](#) може докорінно змінити підхід до лікування наслідків інфаркту міокарда, черепно-мозкових травм та легеневої гіпертензії, пропонуючи менш інвазивну альтернативу прямим операціям.

[Детальніше](#)

01.05.2026

Телеганова Ж.

ВЧЕНІ ПЕРЕТВОРИЛИ ВОВНУ НА МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ КІСТОК

Дослідники з Королівського коледжу Лондона створили [біоматеріал](#), що допомагає відновлювати кістки, використовуючи при цьому кератин – природний білок із вовни – як основу. У дослідях на тваринах цей матеріал сприяв росту нової кісткової тканини в місцях пошкоджень, які не могли загоїтися самостійно. А ще матеріал відповідає критеріям екологічності, оскільки вовна є природним матеріалом. Дослідники заявили, що це вже не теоретична розробка, а технологія, підтверджена на тваринах, що наближає її до застосування у медицині (ukrinform.ua).

06.05.2026

Борисіхіна К.

Небезпечна межа. Вчені виявили зв'язок між аномальним пульсом та ризиком інсульту

Нове масштабне дослідження, представлене 6 травня на конференції Європейської організації з боротьби з інсультом 2026 року в Маастрихті, вказує на неочевидний зв'язок між частотою пульсу та здоров'ям мозку (nv.ua).

Вчені [виявили](#), що не лише висока, а й надто низька частота серцевих скорочень (ЧСС) у стані спокою може бути пов'язана з підвищеним ризиком інсульту.

[Детальніше](#)

05.05.2026

Борисіхіна К.

Шанс на одужання. Серце людини здатне відновлюватися після інфаркту – науковці

Дослідники з Сіднейського університету, Інституту Бэрда та Королівської лікарні принца Альфреда здійснили науковий прорив,

підтвердивши здатність людського серця до регенерації м'язових клітин після інфаркту ([nv.ua](#)).

Раніше вважалося, що пошкодження серцевого м'яза є незворотними, а на місці відмерлих клітин утворюється лише сполучна тканина (рубці), що згодом призводить до серцевої недостатності.

[Детальніше](#)

12.05.2026

Наріжна В.

ЖИТТЯ БЕЗ СОНЦЯ: ЯК ТЕМРЯВА ЗМІНЮЄ ЛЮДСЬКИЙ МОЗОК ТА СОН

Вчені зафіксували значні порушення циркадних ритмів у жителів полярних регіонів, що проявляється у погіршенні якості сну. Результати спостережень у Норвегії та Антарктиді демонструють, як відсутність сонячного світла впливає на вироблення мелатоніну та загальне психологічне благополуччя. У статті "[Тут заборонено вмирати, а сонце не сходить місяцями: як живуть у місті, де білих ведмедів більше, ніж людей](#)" [Петро Катеринич](#) зазначає, що отримані дані мають особливе значення для українців, які в умовах війни змушені тривалий час перебувати в укриттях без доступу до природного світла ([ZN.UA](#)).

[Докладніше див. додаток 22](#)

12.05.2026

Вауліна Ф.

СИЛЬНІШЕ, НІЖ ДІЄТА Й АКТИВНІСТЬ: ОДИН ФАКТОР МОЖЕ ВПЛИнути НА ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ

Вчені заявили про те, що існує один ключовий фактор, який має на тривалість життя сильніший вплив, ніж дієта і фізичні вправи. За їхніми словами, це достатній рівень сну, повідомляє [Science Alert](#) ([ZN.UA](#)).

Дослідники з Університету охорони здоров'я і науки штату Орегон (OHSU) проаналізували дані опитувань на всій території США за період з 2019 по 2025 рік. Вчені порівнювали прогнозовану тривалість життя із самооцінкою тривалості сну. При цьому, сон менше семи годин вважався недостатнім.

[Детальніше](#)

07.06.2026

Борисіхіна К.

Майбутнє фармакології. Квантові комп'ютери IBM та суперкомп'ютер Fugaku об'єдналися для вивчення білків

Міжнародна група дослідників із Клівлендської клініки, інституту RIKEN та компанії IBM продемонструвала найбільше на сьогодні [моделювання](#) в галузі квантово-класичної хімії ([nv.ua](#)).

Використовуючи потужності квантових процесорів та класичних суперкомп'ютерів, вчені [змогли](#) відтворити поведінку систем «білок-ліганд», що налічують понад 12 000 атомів. Це досягнення є критично важливим кроком до використання квантових обчислень у вирішенні реальних наукових завдань, зокрема у розробці нових ліків.

[Детальніше](#)

29.05.2026

Наріжна В.

Вчені змогли розв'язати “неможливу” задачу на звичайному комп'ютері

Дослідники зі США заявили, що змогли розв'язати складну квантову задачу за допомогою класичного комп'ютера. Раніше вважалося, що подібні обчислення можливі лише на квантових машинах, повідомляє [ScienceAlert \(ZN.UA\)](#).

Йдеться про моделювання так званих спінових стеклов – особливого стану матерії, де магнітні моменти (спіни) атомів “заморожуються” у випадкових напрямках. На відміну від звичайних магнітів, тут немає єдиного впорядкованого напрямку, а структура нагадує розташування молекул у звичайному склі. Такі системи мають квантову природу та перебувають у стані суперпозиції.

Торік подібне моделювання виконали на квантовому комп'ютері D-Wave Advantage2. Тоді це назвали проривом, який нібито був недосяжним для класичних комп'ютерів.

Однак тепер американські фізики з Інституту Flatiron отримали подібні результати за допомогою спеціально налаштованої класичної системи. Ключовим елементом стали нові алгоритми стиснення даних, які дозволили ефективніше працювати з величезними обсягами математичних розрахунків. Результати дослідження опублікували в журналі [Science](#).

[Детальніше](#)

10.05.2026

У Токіо відкрилась лабораторія, де роботи проводять медичні експерименти

Токійський університет науки (Японія) відкрив лабораторію, де роботи проводять медичні експерименти, якими раніше займалися дослідники-люди (ukrinform.ua).

Як передає Укрінформ, про це повідомляє Kyodo News.

[Докладніше див. додаток 23](#)

06.06.2026

Борисіхіна К.

Розміром із кінчик пальця. Стенфордські вчені представили універсальний підсилювач для швидкісного інтернету

Фізики зі Стенфордського університету розробили інноваційний оптичний підсилювач, який здатен радикально змінити сучасні технології передачі даних (nv.ua).

Пристрій розміром приблизно з кінчик пальця підсилює інтенсивність світлового сигналу в 100 разів, споживаючи при цьому всього кілька сотень міліватів енергії. Це досягнення відкриває шлях до інтеграції складних оптичних систем безпосередньо в портативну електроніку, таку як ноутбуки та смартфони.

[Детальніше](#)

08.05.2026

Телеганова Ж.

ЕФЕКТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ НАПОЇТЬ ЧИСТОЮ ВОДОЮ МІЛЬЙОНИ ЛЮДЕЙ

Проблема нестачі чистої води стає дедалі гострішою, загрожуючи екосистемам та мільйонам людей. Це спонукає вчених шукати дедалі ефективніші методи [опріснення](#) солоної води. Традиційні методи, такі як зворотний осмос, потребують значних витрат енергії, тому вчені зосередилися на простому сонячному випаровуванні. Це екологічно чиста та економічно вигідна стратегія, особливо для віддалених регіонів. Однак досі такі системи стикалися з двома основними обмеженнями: низькою щільністю сонячного потоку та накопиченням солі, що руйнує обладнання. Група дослідників із Північно-Східного університету та Китайської академії наук запропонувала рішення. Вони створили систему сонячного випаровування на основі гідрогелю під назвою TRPJ, яка одночасно керує поповненням обсягів води для опріснення, відведенням пари, відштовхуванням солі та передачею тепла. Результати випробувань вражають. Під сонячним випромінюванням

потужністю 1 кіловат на метр квадратний система досягла швидкості випаровування 11,2 літра за годину. Це дослідження представляє надійний підхід до сталого сонячного опріснення (ukrinform.ua).

08.05.2026

Телеганова Ж.

ЗНАЙДЕНО ЕКОЛОГІЧНИЙ СПОСІБ ПЕРЕТВОРЮВАТИ КОРУ НА МАТЕРІАЛ ДЛЯ ФІЛЬТРІВ

Дослідницька група з Університету RMIT (Австралія) здійснила важливий крок у сфері екологічних технологій, розробивши метод перетворення кори евкаліптових дерев на [високопористий вуглецевий матеріал](#). Те, що раніше вважалося малоцінним побічним продуктом лісового господарства, тепер може стати матеріалом для високоефективних очисних фільтрів. На відміну від традиційних складних процесів виробництва активованого вугілля, цей підхід суттєво знижує витрати енергії та потреби в інфраструктурі. Отриманий матеріал має розгалужену мережу мікроскопічних пор, які ефективно затримують забруднювачі на молекулярному рівні. Сфера використання нового матеріалу надзвичайно широка: від очищення стічних і ґрунтових вод до встановлення фільтрів у віддалених регіонах, де немає доступу до складних очисних споруд. Наразі команда планує дослідити довговічність матеріалу та можливості його регенерації для комерційного використання (ukrinform.ua).

03.05.2026

Hubble показав спіральну галактику в сузір'ї Насос

Космічний телескоп NASA/ESA Hubble зробив знімок спіральної галактики NGC 3137, яка розташована в сузір'ї Насос (ukrinform.ua).

Про це повідомила [обсерваторія NASA](#), передає Укрінформ.

Фото: ESA/Hubble, NASA

[Докладніше див. додаток 24](#)

05.05.2026

За межами Нептуна виявили об'єкт із атмосферою

Астрономи виявили ще один об'єкт поза межами Нептуна, найвіддаленішої планети Сонячної системи, діаметром близько 500 кілометрів, який має тонку атмосферу (ukrinform.ua).

Як передає Укрінформ, про це повідомляє [Reuters](https://www.reuters.com) із посиланням на дослідження, опубліковане в журналі Nature Astronomy.

[Докладніше див. додаток 25](#)

Проблеми енергозбереження

06.05.2026

Енергоатом посилює співпрацю з Національною академією наук України

Керівник АТ «НАЕК «Енергоатом» Павло Ковтонюк та президент Національної академії наук України, академік НАН України Анатолій Загородній підписали Генеральну угоду про науково-технічну співпрацю ([Енергоатом](#)).

Під час виїзного засідання Президії НАН України у Чорнобильській зоні відчуження сторони домовилися про поглиблення спільної роботи.

Партнерство спрямоване на об'єднання зусиль для розвитку вітчизняної атомної енергетики.

«Ми маємо використовувати весь вітчизняний потенціал, передусім науково-технічний, для підвищення безпеки наших об'єктів і розвитку нових

технологій. Багато інженерних розробок з'явилися саме завдяки внеску українських науковців. Колектив НАЕК дякує їм за підтримку ядерної галузі, яка в Україні була і залишається безпечною та надійною основою енергетичної незалежності держави», – зазначив Павло Ковтонюк.

Президент Національної академії наук України Анатолій Загородній наголосив, що посилення співпраці матиме позитивний ефект для держави.

«Ця угода – черговий крок у розвитку плідного партнерства з Енергоатомом. Продовження співпраці, зокрема, покликане сформувати нові підходи для використання потенціалу майданчика ЧАЕС», – додав він.

Під час дискусії щодо майбутнього майданчика ЧАЕС науковці закликали суттєво переглянути межі та підходи до безпеки на станції. Наявна інфраструктура, досвідчений персонал і сучасні підходи до ядерної та радіаційної безпеки дозволяють перетворити Чорнобильську зону відчуження на центр розвитку сучасних атомних технологій.

Відео: <https://youtu.be/rSTmmt7plG8?si=5z9t2Uq7zTMGDpGG>

08.05.2026

Задля ядерної безпеки і наукових досліджень

НАН України підписала з Державним агентством України з управління зоною відчуження спільне рішення щодо двох саркофагів Чорнобильської АЕС і зняття енергоблоків станції з експлуатації (<https://www.facebook.com/NASofUkraine>).

Важливу роль у цій співпраці відіграватиме [Інститут проблем безпеки атомних електростанцій НАН України](#) – як провідна наукова установа у сфері ядерної та радіаційної безпеки.

👉 Деталі: <https://www.nas.gov.ua/.../nacionalna-akademiya-nauk...>

15.05.2026

ФНТУНГ став майданчиком стратегічного діалогу про енергетичне майбутнє України

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу став осередком проведення виїзного засідання Західного наукового центру НАН України і МОН України – події, значення якої сьогодні виходить далеко за межі академічного середовища ([Івано Франківський національний технічний університет нафти і газу](#)).

<...> Західний науковий центр НАН України і МОН України координує наукову співпрацю західних областей держави, об'єднуючи академічні установи та заклади вищої освіти регіону. Саме тут формуються й координуються дослідження, які мають значення не лише для Західної

України, а й для всієї країни, особливо з урахуванням перспектив повоєнної трансформації економіки та енергетики.

[Детальніше](#)

15.05.2026

Київська політехніка долучається до проєкту GIZ ReWarm для пошуку рішень із модернізації систем теплопостачання

Наукова експертиза Київської політехніки разом із міжнародним досвідом працюватиме на ефективні рішення для стабільної роботи української енергосистеми ([КПІ ім. Ігоря Сікорського](#)).

[Докладніше див. додаток 26](#)

05.06.2026

Борисіхіна К.

Світло для 24 000 домогосподарств. У Китаї встановили найбільшу у світі плавучу вітряну турбіну

У провінції Гуандун, за 70 кілометрів від узбережжя Китаю, завершено встановлення найпотужнішої у світі плавучої [вітряної турбіни](#) потужністю 16 МВт ([nv.ua](#)).

[Проєкт](#), що отримав назву *Пілотна установка «Три ущелини»*, став знаковим етапом у розвитку глибоководної відновлюваної енергетики. Завдяки інноваційній конструкції цей велетень здатний працювати в районах з інтенсивнішими вітрами, де будівництво традиційних стаціонарних фундаментів є технічно неможливим через велику глибину.

[Детальніше](#)

05.05.2026

Позняковська Д.

Чисте паливо. Вчені перетворюють пластикові відходи на водень за допомогою сонячного світла

Вчені з Університету Аделаїди розробляють технологію, яка дозволяє за допомогою сонячного світла перетворювати [пластикові відходи](#) на чисте паливо, зокрема водень. Це може допомогти зменшити забруднення та забезпечити альтернативне джерело енергії ([nv.ua](#)).

Про це пише видання [Science daily](#).

Щороку у світі виробляють понад 460 мільйонів тонн пластику, значна частина якого забруднює довкілля. Водночас зростає потреба у відмові від викопного палива та пошуку чистіших джерел енергії. У дослідженні,

опублікованому в журналі Chem Catalysis, зазначається, що пластик, багатий на вуглець і водень, можна розглядати як ресурс.

[Детальніше](#)

01.05.2025

Борисіхіна К.

Прорив у сонячній енергетиці. Перовскітні елементи витримали екстремальне нагрівання

Дослідники з Університету Райса зробили вагомий крок у вирішенні головної проблеми сучасної геліоенергетики – нестабільності перовскітних сонячних елементів ([nv.ua](#)).

Тривалий час ці матеріали вважали перспективною та дешевою альтернативою традиційному кремнію, проте їхня схильність до швидкого руйнування під впливом тепла перешкоджала комерційному використанню. Нова робота вчених зміщує акцент із гонитви за рекордною ефективністю на забезпечення довговічності панелей.

Команда науковців розробила унікальний модифікований розчин-прекурсор, який дає змогу створювати надзвичайно стійкі кристалічні структури. У лабораторних випробуваннях створені плівки продемонстрували разючу витривалість: після 1200 годин безперервної роботи в умовах прискореного старіння при температурі 90 °C вони зберегли 98% своєї початкової ефективності.

[Детальніше](#)

Науково-організаційні заходи

08.08.2026

40 РОКІВ ПІСЛЯ КАТАСТРОФИ. НАУКОВЦІ Й ПРЕДСТАВНИКИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ОБГОВОРИЛИ СЬОГОДЕННЯ, МИНУЛЕ І МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКОЇ ЯДЕРНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

06 травня 2026 року на промисловому майданчику Чорнобильської атомної електростанції відбулося виїзне засідання Президії Національної академії наук України та Президії Національної академії медичних наук України, присвячене 40-м роковинам Чорнобильської катастрофи, сучасним викликам у сфері ядерної та радіаційної безпеки, а також перспективам розвитку Чорнобильської зони відчуження ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

[Докладніше див. додаток 27](#)

15.05.2026

Проведено засідання Ради президентів академій наук України

Сьогодні (15 травня – Ред.) на запрошення Голови Ради президентів ,академіка НАН України, президента НАН України Анатолія Загороднього у приміщенні Президії НАН України проведено засідання Ради президентів академій наук України ([Національна академія аграрних наук України](#)).

<...> Зустріч президентів академій присвячено обговоренню пропозицій щодо необхідних змін до законодавства про науку і науково-технічну діяльність, що підготовлено на запит Тимчасово спеціальної комісії Верховної Ради України з питань збереження та розвитку академічного сектору науки. Дане питання викликало жваве обговорення серед президентів академій. Результатом зустрічі стала підготовка спільних напрацювань та пропозицій від усіх Академій наук України, що буде надіслано на розгляд Тимчасово спеціальної комісії ВРУ з питань збереження та розвитку академічного сектору науки.

26.05.2026

Проблематика українських бібліотек на головному конгресі німецькомовного бібліотечного світу

19-22 травня 2026 року в Берліні пройшов 114-й німецький бібліотечний конгрес BiblioCon 2026, в якому за підтримки [CENL](#) узяла участь заступниця генерального директора НБУВ [Юлія Половинчак](#) ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Головною темою заходу стала теза «Аналогове зустрічає алгоритмічне» (Analog Meets Algorithm). Понад 4000 учасників із німецькомовних країн та всього світу в ході лекцій, панельних дискусій, воркшопів та презентацій обговорювали поєднання традиційної роботи бібліотек з цифровою трансформацією, штучним інтелектом та відкритими науковими даними.

Джерело: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Значна частина програми фокусувалася на доступі до знань та ролі бібліотек у часи загроз для демократії, і українська тема була важливою для всього конгресу. Окрема панель «Під атакою, з України до інших країн: бібліотеки, наука та демократія» (Under Attack, from Ukraine to Elsewhere: Libraries, Science & Democracy) була безпосередньо присвячена українським бібліотекам.

У ході дискусії Юлія Половинчак зупинилася на проблематиці умов роботи українських бібліотек останніх років, зокрема, наголосила на загрозах безпеці бібліотек та їхніх співробітників, а також надійності цифрової інфраструктури для захисту культурної спадщини.

[Докладніше див. додаток 28](#)

25.05.2026

Представники ДНТБ України взяли участь у міжнародній конференції CRIS2026

22 травня 2026 року представники Державної науково-технічної бібліотеки України взяли участь у міжнародній конференції CRIS 2026. Цьогорічна тема конференції була присвячена трансформації сучасних систем дослідницької інформації в умовах розвитку штучного інтелекту, відкритої науки та нових підходів до оцінювання наукової діяльності ([O:NAUKA](#)).

[Докладніше див. додаток 29](#)

25.05.2026

Науковці НБУВ на Міжнародному науковому заході у Кракові

Науковці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського взяли участь у роботі міжнародного Тематичного Саміту з фізичних наук та інженерії, соціальних та гуманітарних наук, а також енергетики, що відбувся 19-20 травня 2026 року в місті Краків, Польща ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Джерело: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Тематичний Саміт проводився у межах міжнародного проєкту RIFF, який спрямований на модернізацію системи досліджень та інновацій в Україні, стратегію забезпечення мобільності та обміну знаннями між науково-дослідною інфраструктурою ЄС та українською науковою спільнотою, налагодження комплексного ефективного наукового співробітництва між Європейським Союзом та Україною.

[Докладніше див. додаток 30](#)

29.05.2026

Плющик О.

Міжнародна наукова конференція з проблем історичної пам'яті, подолання травм та виховання культури спротиву

25 травня 2026 року відбулась I Міжнародна міждисциплінарна наукова конференція із серії «ОСВІТА – ПАМ’ЯТЬ – ІДЕНТИЧНІСТЬ» – «Пам’ять, травма, культура опору в сучасній сімейній та методологічній практиці» («Pamięć, trauma, kultura oporu we współczesnej rodzinie i praktyce metodologicznej»). Її ініціатором виступила [Поморська вища школа в Старогарді Гданському](#) (Польща), співорганізаторами – [Київський столичний університет імені Бориса Грінченка](#) та [Інститут біографічних досліджень](#) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Конференція проходила у змішаному онлайн/офлайн форматі ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

У вітальному слові директор [Інституту біографічних досліджень](#) член-кореспондент НАН України [Володимир Іванович Попик](#) наголосив на тому, що для українських вчених-гуманітаріїв сьогодні надзвичайно важливими є питання взаємного переплетіння історичної, родинної та особистої пам’яті, виховання в молоді культури спротиву викликам долі. У цьому сенсі особливої актуальності набувають дослідження травматичного досвіду минулого й сьогодення та пошук шляхів його подолання задля збереження духовної сили й внутрішньої стійкості наших співвітчизників.

[Детальніше](#)

26.05.2026

III Стефаниківська зустріч у Вроцлаві: «Актуальність політичної думки паризького журналу “Культура” для польсько-українських відносин»

21 травня 2026 року, у День вишиванки, відбулася III Стефаниківська зустріч на тему: «Актуальність політичної думки паризького журналу “Культура” для польсько-українських відносин» ([ЛННБ України ім. В. Стефаника](#))

Захід організували Національний інститут ім. Оссолінських та Фондація Українського католицького університету в Польщі з осередком у Вроцлаві у співпраці зі Львівською національною науковою бібліотекою України ім. Василя Стефаника.

<...> Подія відбулася в межах Міжнародної міждисциплінарної наукової конференції «Майбутнє вже тут. Польща–Україна–Європа: нова парадигма», яка започатковує діяльність Центру польсько-української співпраці Вроцлавського університету.

[Детальніше](#)

14.05.2026

7 травня 2026 року відбулася міжнародна онлайн-подія «Відкрита наука для майбутніх поколінь: рівність, доступ і локальні знання», організована Бібліотекою Дага Гаммаршельда ООН та ЮНЕСКО у межах 11-го Багатостороннього форуму з науки, технологій та інновацій для досягнення Цілей сталого розвитку. Захід був присвячений відкритій науці, рівному доступу до знань, розвитку локальних дослідницьких практик, етичному використанню наукових даних та подоланню нерівності у глобальній системі виробництва знань ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

У заході взяли участь спікери з різних країн та організацій. Теми доповідей охоплювали широке коло питань. Це, зокрема: міжнародний вимір розвитку відкритої науки та результати моніторингу виконання Рекомендації ЮНЕСКО щодо відкритої науки, ухваленої у 2021 році; переосмислення відкритої науки для майбутніх поколінь: рівність, доступ і локальні знання; роль наукової діаспори у розвитку відкритої науки та транснаціональної співпраці, зокрема на прикладі венесуельської STEM-діаспори; відкрита наука для більш справедливих дослідницьких екосистем: уроки Індонезії та BRIN; баланс між відкритістю та захистом локальних і традиційних знань.

<...> Представлені доповіді засвідчили, що відкритість у науці не зводиться лише до доступу до публікацій або даних, а передбачає глибші зміни у правилах виробництва, поширення й оцінювання знань. Захід продемонстрував різні підходи до розвитку відкритої науки у світі та підкреслив важливість поєднання доступності, справедливості й урахування локальних контекстів у глобальній науковій політиці.

07.05.2026

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ В БУХАРЕСТІ

4–5 травня 2026 року у Бухаресті відбулася міжнародна конференція *Integrated Strategic Analysis for Ukraine Conference*, яка об'єднала провідних експертів у сфері безпеки, аналітиків і представників державних інституцій із США, Великобританії, Італії, Румунії та України. Захід проходив на базі Міністерства оборони Румунії та став ще однією площадкою для обговорення актуальних викликів у сфері безпеки й пошуку спільних стратегічних рішень в умовах зростаючої глобальної нестабільності ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

На конференції з доповіддю-презентацією «Who Are Ukrainians Today? Identity, War, and the Future», виступила заступник директора з наукової роботи, професор, член-кореспондент НАН України Г.І. Зеленько. У доповіді дослідниця на основі даних соціологічних опитувань окреслила динаміку змін громадянсько-політичних ідентичностей під впливом повномасштабної

війни, а також обґрунтувала як посилення громадянсько-політичної ідентичності конвертується у суспільну самоорганізацію, зокрема, волонтерство, посилення європейського вектору зовнішньої політики та переосмисленні відносин із державою.

Конференція стала важливим майданчиком для обміну досвідом між міжнародними партнерами та українськими фахівцями, а також сприяла поглибленню розуміння українського контексту серед західних експертів. Обговорення, що відбулися під час заходу, засвідчили високий рівень зацікавленості міжнародної спільноти у підтримці України та спільному напрацюванні стратегій безпеки в Європі.

13.05.2026

Rating Group й Інститут соціології НАН представили Україну на міжнародній конференції «Загальні збори ISSP» 2026 у Празі

Команда [ISSP Ukraine](#) – представники Соціологічної групи «Рейтинг» (**Rating Group**) й Інституту соціології НАН України – взяла участь у Загальних зборах International Social Survey Programme (ISSP) у Празі 25-29 квітня 2026 ([Rating Group](#)).

Подія об'єднала дослідників із 33 країн для обговорення майбутніх тематичних модулів ISSP, методологічних підходів та розвитку міжнародної співпраці у сфері порівняльних соціологічних досліджень.

[Детальніше](#)

28.05.2026

Сокур О., Клименко О.

Новації в бібліотечній практиці на основі штучного інтелекту

Науково-методичний семінар під такою назвою відбувся 26 травня у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. На семінарі висвітлено практичний досвід українських бібліотек, які застосовують сервіси та інструменти штучного інтелекту в обслуговуванні користувачів ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 31](#)

15.05.2026

Плющик О.

Всеукраїнський круглий стіл «Українська біографіка в умовах повномасштабного вторгнення: простір творення бренду національної ідентичності»

Напередодні Дня біографа, який відзначається в усьому світі 16 травня, [Інститут біографічних досліджень](#) НБУВ спільно з Факультетом української філології, культури і мистецтва [Київського столичного університету імені Бориса Грінченка](#) 11 травня організували на базі Університету Всеукраїнський круглий стіл «Українська біографіка в умовах повномасштабного вторгнення: простір творення бренду національної ідентичності» ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

На Круглому столі обговорювалося широке коло проблем, які постали перед дослідниками-біографами, видавцями і фахівцями бібліотечно-інформаційної справи в умовах війни, коли біографічне знання перетворилося на важливу складову патріотичної консолідації нації і психологічної підтримки наших співвітчизників.

[Детальніше](#)

14.05.2026

6 травня у конференц-залі Національного інституту стратегічних досліджень відбулося спільне засідання експертів НІСД та ГО «Клуб банкірів» на тему «Завдання та функції НБУ в економіці стійкості та відновлення» ([Національний інститут стратегічних досліджень](#)).

У засіданні взяли участь:

- ◆ заступник директора НІСД [Ярослав Жаліло](#)
- ◆ голова ради ГО «Клуб банкірів» Людмила Мостова
- ◆ академік НАН України Валерій Геєць
- ◆ академік НАН України Тетяна Єфименко
- ◆ представники наукової та експертної спільноти, банківської системи й

бізнесу

Докладніше [👉 https://www.niss.gov.ua/.../zavdannya-ta-funktsiyi-nbu-v...](https://www.niss.gov.ua/.../zavdannya-ta-funktsiyi-nbu-v...)

29.05.2026

Галата С.

Як заходять у науку

Або про тисячу марних «кліків» і діамант, який знайдуть лише наполегливі ([Світ](#)).

Експерименти з надпровідністю, шолом віртуальної реальності, мікроскоп із 3D надрукованих кубиків, інтерактивні стенди від Enamine, ЮРІЯ-ФАРМ, Спілки молодих географів, а найголовніше – зустрічі з науковцями світового рівня – усе це відбувалося під час наукового пікніку Academ Open Air 2026 у Київському академічному університеті.

<...> Під час наукового пікніка майбутні студенти мали можливість поставити вченим будь-які запитання, а також – зробити селфі з зірками науки.

[Детальніше](#)

25.05.2026

Простір для думки

КНУ і Університет Ліннея – про мир, демократію та відновлення України ([Світ](#)).

У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка спільно з Університетом Ліннея (Швеція) відбулася міжнародна конференція «Розбудова миру та демократії в Україні: громадянське суспільство, інституції та економічне відновлення», що об'єднала дослідників, дипломатів, представників органів державної влади та експертного середовища України і Швеції.

Захід проходив у форматі хаб-конференції: учасники у Кальмарі та Києві працювали в межах спільного простору через прямі відеовключення, що створило платформу для міжнародного академічного діалогу попри географічні відстані та умови війни.

[Детальніше](#)

21.05.2026

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«”ЄДНІСТЬ У РІЗНОМАНІТТІ”:
ІСТОРИЧНИЙ, СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА ГЕОПОЛІТИЧНИЙ
ВИМІР ГОЛОВНОЇ ІДЕЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ ДЛЯ УКРАЇНИ»**

14-15 травня 2026 року у м. Дніпро, на базі Дніпровського національного університету ім. О. Гончара відбулася Міжнародній науково-практичній конференції «”Єдність у різноманітті”: історичний, соціокультурний та геополітичний вимір головної ідеї Європейського Союзу для України» ([Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України](#)).

Конференція проводилась у межах виконання проекту Еразмус+ Жан Моне Модуль «Європейський мультикультуралізм як досвід та шлях до європейської інтеграції України» / “European multiculturalism as an experience and a path for Ukraine’s European integration” за фінансової підтримки Європейського Союзу.

В роботі конференції взяли участь відомі українські та зарубіжні історики, філософи, політологи.

[Детальніше](#)

14.05.2026

В Ужгороді відзначили 100-річчя професора Комендаря міжнародною науковою конференцією

12 травня в Ужгороді стартувала Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 100-річчю від дня народження професора Василя Івановича Комендаря (banosh.com.ua).

Організаторами виступили Карпатський біосферний заповідник, Ужгородський національний університет, Інститут екології Карпат НАН України та Київський університет права НАН України.

Інформація про захід на головному порталі НАН України:

[Науковці НАН України долучилися до обговорення сучасних викликів збереження екосистем Українських Карпат](#)

Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки

Наукові установи НАН України представили інноваційні розробки на міжнародних виставкових заходах у Києві

Детальніше читайте на [головному порталі НАН України](#)

15.05.2026

Квітень 2026 року став визначальним у схваленні Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу та заходів щодо цифрового переходу до 2027 року і системної реалізації реформ у сфері виявлення, готовності та реагування на кіберзагрози ([Національний інститут стратегічних досліджень](#)).

Серед значущих заходів у сфері цифрових перетворень, які заклали фундамент майбутньої системної цифрової модернізації України, були, зокрема, такі

- ◆ схвалення урядом Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС)

- ◆ системна реалізація реформ і узгодження законодавства України з правом Євросоюзу у сфері виявлення, готовності та реагування на кіберзагрози

- ◆ імплементація низки ключових європейських актів щодо спільного рівня кібербезпеки, технічних та методологічних вимог до заходів щодо управління ризиками, скоординованого реагування на великомасштабні інциденти й кризи у сфері кібербезпеки та сертифікації кібербезпеки ІКТ

Докладніше у щомісячному огляді експерки НІСД Даниїли Олійник 🙌
<https://www.niss.gov.ua/.../tsyfrova-transformatsiya...>

08.05.2026

УКРАЇНА ЗАПУСКАЄ ВЛАСНУ ШИ-МОДЕЛЬ «СЯЙВО»

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського й Інститут проблем реєстрації інформації НАН України долучилися до проекту Міністерства цифрової трансформації України, спрямованого на створення [української національної великої мовної моделі \(LLM\) «Сяйво» \(Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій\)](#).

Метою партнерства є створення та вдосконалення українськомовної моделі штучного інтелекту, здатної якісно працювати з національним науковим, освітнім і культурним контентом.

У межах цієї співпраці Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського й Інститут проблем реєстрації інформації НАН України забезпечать формування та надання доступу до структурованих масивів текстових даних, зокрема до [реферативної бази даних «Україніка наукова»](#), яка завдяки значному (понад 860 тисяч рефератів наукових публікацій) корпусу високосемантизованих текстів є релевантним матеріалом для навчання мовної моделі й цінним датасетом для машинного оброблення актуальної наукової термінології.

Читати за [посиланням](#).

28.05.2026

Ївженко М.

Ректор КПІ ім. Ігоря Сікорського Анатолій Мельниченко в інтерв'ю [NV Бізнес](#) розповів, чому бізнесу потрібні університети, як Україна може знайти власну нішу у виробництві чипів і чому без фундаментальної науки країна не зможе створювати власні технології.

«[Повну версію читайте на nv.ua](#)».

06.05.2026

В Україні запускається StartAid Ukraine – національна платформа, що об'єднує можливості у сфері освіти, зайнятості, цифрових навичок, інновацій та підприємництва

Портал створюється в межах грантової угоди, зокрема для розвитку Національної коаліції StartAid Ukraine, до якої долучився і УКРНОІВІ, та

інтеграції з європейською [Digital Skills and Jobs Platform](#) ([Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій](#)).

StartAid Ukraine має стати єдиною точкою доступу до:

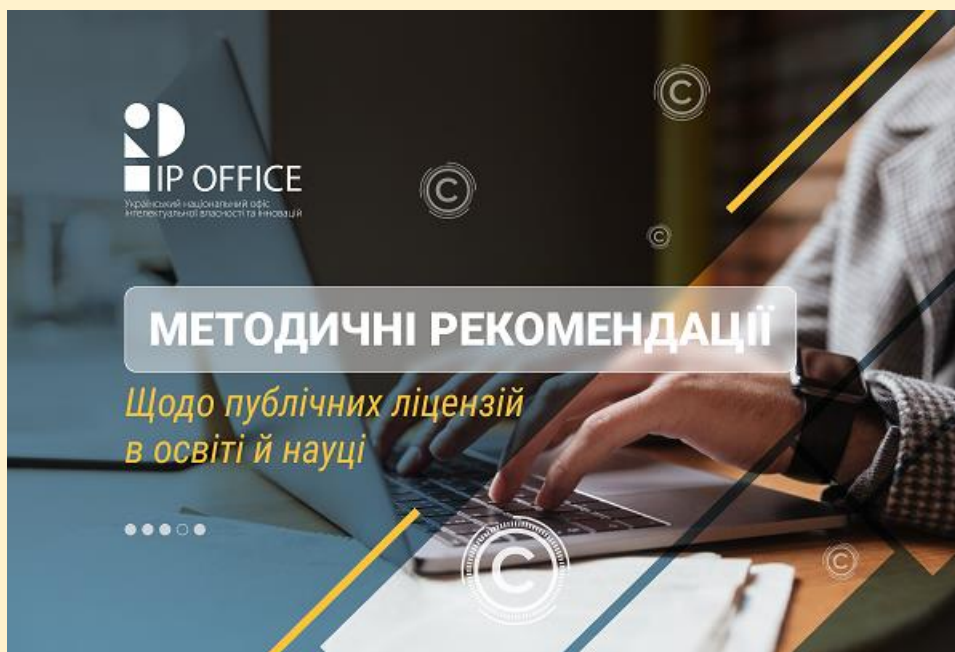
- ✔ грантових програм;
- ✔ навчання та розвитку цифрових навичок;
- ✔ вакансій і кар'єрних можливостей;
- ✔ подій;
- ✔ партнерських ініціатив;
- ✔ ресурсів для професійного та підприємницького розвитку.

Читайте також: [Відбувся вебінар, присвячений презентації національної платформи StartAid Ukraine, що об'єднує можливості у сфері освіти, зайнятості, цифрових навичок, інновацій та підприємництва](#)

05.05.2026

Як використовувати публічні ліцензії в освіті й науці: УКРНОІВІ запрошує до роботи над проєктом методичних рекомендацій

Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ/IP офіс) запрошує представників наукової та освітньої спільноти долучитися до обговорення проєкту Методичних рекомендацій щодо використання публічних ліцензій в освітній та науковій діяльності ([IP офіс](#)).

Джерело: <https://nipo.gov.ua/>

Документ розробив IP офіс спільно з профільними експертами у сфері інтелектуальної власності з метою формування єдиних підходів до

використання публічних ліцензій у діяльності закладів вищої освіти та наукових установ України.

Ознайомитися з проєктом Методичних рекомендацій можна за [посиланням](#).

[Детальніше](#)

13.05.2026

Масштабуємо українські технології: 20 стартапів відібрали на Investment Accelerator 2026

Уряд Великої Британії та Мінцифра відібрали 20 українських компаній для участі в інвестиційному акселераторі UK-Ukraine TechBridge. Команди розробляють інновації у сферах штучного інтелекту, кібербезпеки, медичних і державних технологій, а також онлайн-торгівлі ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

Під час програми команди працюватимуть із британськими менторами та інвесторами, пройдуть інтенсивну підготовку до залучення інвестицій і представлять свої продукти перед міжнародними інвесторами у червні на конференції London Tech Week 2026.

[Детальніше](#)

28.05.2026

PERSH1 відкриває набір для майбутніх засновників стартапів

Молодих людей, які мають підприємницьке мислення, готові діяти та прагнуть розвивати власні інноваційні ідеї, запрошують до участі в програмі PERSH1. Ініціатива спрямована на підтримку молодіжних стартапів та формування нового покоління підприємців в Україні ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

PERSH1 – це інкубаційна програма для молоді віком від 16 до 25 років, яка допоможе учасникам пройти шлях від ідеї до перших кроків у створенні власного бізнесу. Програма поєднує інтенсивне навчання, менторську підтримку, нетворкінг та доступ до міжнародного стартап-середовища.

Детальніше про умови участі у програмі за [посиланням](#)

18.05.2026

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ПІД ТИСКОМ КОПРАЙТУ: НОВА ДИСКУСІЯ ЩОДО ДОСЛІДЖЕНЬ, ДАНИХ ТА ШІ

На сайті [Times Higher Education](#) опубліковано статтю Бенджаміна Вайта «Максималізм щодо авторського права стримуватиме дослідницько-

орієнтовану цифрову економіку» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ній розглядаються наслідки політики авторського права для розвитку штучного інтелекту, цифрових технологій і наукової діяльності у Великій Британії.

[Докладніше див. додаток 32](#)

Бібліотека в науковому процесі

В. Добровольська,

доктор наук із соціальних комунікацій, професор, провідний науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

В. Ляховченко,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

Штучний інтелект у бібліотеках: етичні виклики в контексті історії його впровадження

Актуальність теми дослідження. Наприкінці ХХ ст. інформаційний потік настільки збільшився, що штучний інтелект (ШІ) став справжнім інноваційним рішенням, яке відкрило нову еру концентрації та управління знаннями, насамперед у бібліотечній сфері. Завдяки здатності оптимізувати бібліотечні процеси ШІ став не лише безцінним бібліотечним ресурсом та інструментом, який революціонував спосіб доступу та управління інформацією, а й каталізатором, який збагатив та персоналізував читацький досвід, кардинально змінив доступ до знань, пропонуючи ефективні рішення для користувачів, яким дедалі важче орієнтуватися у масиві інформації.

Актуальність теми дослідження зумовлена стрімким впровадженням технологій штучного інтелекту в бібліотечну сферу, що змінює традиційні підходи до обслуговування користувачів, збереження інформації та управління даними. У контексті цифрової трансформації особливої ваги набувають етичні питання: збереження конфіденційності, забезпечення рівного доступу, відповідальність за алгоритмічні рішення та збереження довіри до бібліотек як суспільно значущих інституцій. Попри активне впровадження ШІ, саме етична складова цього процесу залишається недостатньо вивченою, що створює потребу в осмисленні нових викликів, формуванні етичних орієнтирів та пошуку балансу між технологічними можливостями й гуманістичними цінностями бібліотечної професії.

Аналіз досліджень і публікацій. Незважаючи на безсумнівні переваги ШІ щодо збагачення досвіду навчання, досліджень та покращення бібліотечного сервісу, його використання порушує низку питань щодо

прозорості, етичності та відповідального використання. Адже важливо не лише запроваджувати нові технології, а й забезпечувати їх відповідність морально-етичним принципам, законодавчим нормам і нагальним потребам суспільства, тобто враховувати його соціокультурні та практичні наслідки [22].

Історія впровадження ІІІ в бібліотеки демонструє, що кожен новий етап його розвитку приносить не лише користь, а й нові етичні виклики. Тому перед теоретиками і практиками постає першочергове завдання: забезпечити баланс між ефективністю технології ІІІ та правами користувачів, зберігаючи при цьому ключові цінності бібліотек: доступність, неупередженість, безпеку, захист особистих даних. В. Дігнум (V. Dignum) наголошує, що від того, як суспільство вирішить етичні питання, значною мірою залежатиме рівень довіри, вплив на суспільство та перспективи існування ІІІ [7].

М. Кокельберг (M. Coeckelbergh) описує впливові наративи ІІІ, починаючи від монстра Франкенштейна і закінчуючи трансгуманізмом і технологічною унікальністю. Автор розглядає такі філософські дискусії: питання про фундаментальні відмінності між людьми та машинами; дебати щодо морального статусу ІІІ; огляд важливих етичних питань, зокрема конфіденційності, відповідальності та делегування прийняття рішень, прозорості та упередженості, які виникають на всіх етапах обробки даних; виступає за етичні практики, які перетворюють демократичні цінності на практику та включають бачення хорошого життя і суспільства [6].

Значний масив досліджень присвячено використанню ІІІ у бібліотеках. Е. Балнавес, Л. Бултріні, А. Кокс, Р. Узвишин (E. Balnaves, L. Vultrini, A. Cox, R. Uzwyshyn) вивчають розробку нових парадигм бібліотечного ІІІ, включаючи практичну реалізацію поточного сценарію його використання та майбутні можливості, а також актуальні питання етики, потреби в прозорості, сценарне планування, міркування про наслідки упередженості. Усе це розглядається не лише у прагматичному, а й у філософському контексті, оскільки використання штучного інтелекту може мати значний вплив і можливі небажані наслідки не лише для бібліотечних операцій і послуг, а й для всього суспільства [1].

А. Кокс (A. Cox), спираючись як на літературу з бібліотечної та інформаційної науки про компетенції бібліотекарів, так і на поняття юрисдикції та гібридної логіки, взяті з соціологічної теорії професій, аналізує ймовірності прийняття різних підходів до ІІІ в академічних бібліотеках. Основна увага автором зосереджена на застосуванні ІІІ для виявлення знань. Проаналізовано 11 різних потенційних підходів, які бібліотеки можуть застосувати до таких програм ІІІ, оцінено їхню ймовірність. Також розглянуто, як низка внутрішніх і зовнішніх чинників може вплинути на впровадження ІІІ [2].

Вартує уваги той факт, що збільшується кількість практичних досліджень. Члени Асоціації дослідницьких бібліотек (ARL) Л. Ло, К. Вітале (L. Lo, C. Vitale) представили результати опитування (січень 2025 р.) щодо

проблем та стратегій, пов'язаних із впровадженням генеративного ШІ в бібліотеках. Опитування орієнтоване на визначення того, як бібліотеки – члени ARL справляються з проблемами, можливостями та інституційним тиском ШІ. Отримані дані дають миттєвий знімок того, де ми зараз і куди ми можемо рухатися далі в розвитку відносин між ШІ та дослідженнями [13].

Б. Лунд, І. Омаме, С. Тіджані, Д. Агбаджі (B. Lund, I. Omame, S. Tijani, D. Agbaji) представляють результати опитування практикуючих бібліотекарів щодо ідентифікації користувачів за певними категоріями відповідно до знань та уявлень про технологію ШІ в бібліотечному середовищі та поза ним. Результати цього опитування мають як теоретичні наслідки для моделі дифузії у контексті бібліотечних технологій, так і практичні – для підтримки процесу поширення нових технологій серед співробітників академічних бібліотек [14].

Міжнародний колектив дослідників (N. Cortica, C. Galvgo, J. Santos, C. del Pino, E. Pontes Pinto, C. Barbosa, D. Massmann, R. Mambrini, L. Galvgo, E. Terem, N. Oliveira) намагається з'ясувати, чи існує глобальний консенсус щодо етичних принципів, якими людство повинно керуватися у застосуванні штучного інтелекту, щоб зробити внесок у формування майбутніх нормативних актів. У публікації проведено метааналіз 200 етичних рекомендацій щодо використання штучного інтелекту, опублікованих державними органами, науковими установами, приватними компаніями та громадськими організаціями по всьому світу. Дослідники визначили 17 резонансних принципів, які переважають у рекомендаціях. Вони представляють сферу консенсусу, а тому їх вони рекомендують включити в майбутні регулятивні зусилля щодо етики ШІ [5].

Деяко обмеженими виявилися дослідження етичних питань ШІ в українській науці. Українські дослідники Р. Бердо, В. Расюн, В. Величко аналізують переваги та недоліки використання штучного інтелекту в системі освіти, зокрема пов'язані з етикою його використання в наукових дослідженнях. Автори зазначають, що «розвиток штучного інтелекту в українських закладах освіти може стати мостом між науковими досягненнями та етичними цінностями, що сприятиме просуванню знань та добробуту суспільства» [20].

Низка статей українських науковців присвячена застосуванню штучного інтелекту в бібліотеках. Н. Маранчак досліджує зарубіжний досвід використання штучного інтелекту в цифровому маркетингу бібліотек, виокремлюючи основні напрями, перспективи, проблеми та рекомендації щодо його застосування в українських бібліотеках. Авторкою визначено такі «напрями застосування штучного інтелекту в цифровому маркетингу зарубіжних бібліотек: чат-боти, рекомендаційні системи, “розумні” бібліотеки, цифрові архіви й аналіз поведінки користувачів» [23].

Т. Ярошенко та О. Ярошенко (T. Yaroshenko, O. Yaroshenko) на основі найвпливовіших наукових публікацій (2017–2023 рр.) аналізували технологію ШІ щодо потенційного впливу на наукові кола, дослідницькі

процеси, наукову комунікацію та бібліотеки. Сервіси та програми ШІ були визначені переважно з найвпливовіших і високоцитованих книг і статей у сфері інструментів ШІ для досліджень і бібліотечної справи [18].

Г. Шемаєва та Т. Костирко аналізують напрями впровадження технології ШІ в бібліотечні послуги, зокрема в Україні. На основі опитування було визначено, що українські бібліотеки залучають різні інструменти ШІ, серед них найактивніше ChatGPT – для створення медіаконтенту, перекладів та редагування текстів, організації виставок тощо [25].

Мета статті – дослідити, як впровадження технологій штучного інтелекту у бібліотечну сферу впливало та впливає на етичні принципи роботи бібліотек, простежити історичну динаміку цього процесу та окреслити ключові моральні дилеми, які виникають у зв'язку з використанням ШІ в інформаційному обслуговуванні, збереженні даних і захисті прав користувачів.

Виклад основного матеріалу. На кінець 10-х років ХХ ст. виявилось, що до кінця не зрозуміло: ШІ – це «лампа Аладдіна чи скринька Пандори» [15]. Адже зрозуміло, що найбільшу роль у розробці та використанні ШІ відіграють інформаційні технології, але етичні міркування та організаційне мислення також повинні відігравати не менш важливу роль [1]. Відтак активізувалися пошуки етичних принципів використання ШІ. До них у 2018 р. підключилися експерти Європейського Союзу із різних галузей, включаючи науку, бізнес, право та етику. Їхня мета – допомогти розробити стратегії для забезпечення розвитку ШІ, який відповідав би етичним стандартам та був би сприятливим для суспільства. До основних принципів увійшли: людська діяльність та нагляд, надійність та безпека, конфіденційність та управління даними, прозорість, різноманітність, недискримінація та справедливість, добробут суспільства та навколишнього середовища, підзвітність [21]. «Усі сім принципів, за великим рахунком, можуть бути охоплені одним метапринципом – контроль в ім'я безпеки людини» [24].

Грунтуючись на отриманих відгуках, у липні 2020 р. експертна група представила остаточний список оцінювання надійного ШІ – ALTAI. ALTAI – це практичний інструмент, який перетворює Рекомендації з етики на доступний і динамічний контрольний список (для самооцінки). Його можуть використовувати розробники та користувачі ШІ, які хочуть реалізувати ключові вимоги до етики на практиці [9].

Так експерти ЄС фактично довели твердження, що ШІ – це технологія, яка створена насамперед для досягнення певних цілей людини. Вона повинна орієнтуватися на інтереси та потреби людини, тому теорії, методи, алгоритми, необхідні для інтеграції суспільних, правових і моральних цінностей у технологію ШІ, як зазначає В. Дігнум (V. Dignum), мають бути враховані на всіх етапах його розробки: аналізі, проектуванні, конструюванні, розгортанні та оцінці [7].

Штучний інтелект у бібліотеці – це сучасний інструмент, який допомагає виконувати завдання бібліотеки та обслуговувати клієнтів. Це стосується публічних, науково-дослідницьких, академічних і спеціальних бібліотек та включає публічні й довідкові служби, автоматизовану класифікацію, спеціальні й дослідницькі колекції, архіви й обслуговування клієнтів через чат-боти та системи пошуку. Елементи ШІ додають у нові та існуючі бібліотечні продукти, включаючи пошук і відкриття, дослідницькі платформи та системи рекомендацій [1].

У межах дотримання етичних принципів, зокрема визначених ЄС, технології ШІ у бібліотеці мають не лише автоматизувати процеси, покращувати доступ до інформації тощо. Вони мають бути запроваджені так, щоб створити атмосферу довіри, розуміння, зручності для користувача, а також поважати права людини та громадянина.

У процесі залучення ШІ в удосконалення бібліотечних послуг в історичній ретроспективі можна виокремити декілька важливих етапів. В їхньому контексті значно легше зрозуміти, які етичні виклики супроводжували кожний етап його впровадження, як змінювалися пріоритети та які кроки можна зробити для мінімізації негативних етичних наслідків.

Перший етап: Автоматизація бібліотечних процесів (50–80-ті роки ХХ ст.). На цьому етапі активно впроваджувалися комп'ютерні каталоги замість карткових, використовувалися бази даних для зберігання та пошуку інформації, автоматизувалися процеси обліку, класифікації та каталогізації книг для структурованого запису бібліографічних даних (наприклад, у межах міжнародних бібліотечних стандартів, таких як MARC (Machine-Readable Cataloging), що забезпечували уніфіковану каталогізацію даних.

Ситуація, коли більшість рутинних справ замінив комп'ютер, викликала зрозумілі побоювання щодо скорочення робочих місць бібліотекарів. Утім, у той час активно розвивалася бібліотекознавча та інформаційна науки, бібліотекарі переорієнтувалися на дослідницьку практичну і теоретичну діяльність: вивчали методи оптимального пошуку інформації, структуризації та формування баз даних, а також займалися розвитком інформаційної інфраструктури тощо.

Крім того, незважаючи на корисність електронних каталогів, не всі верстви населення мали доступ до комп'ютерів. Так етичне питання доступності інформації для всіх водночас обмежувало масову автоматизацію бібліотечних послуг (табл. 1).

Таблиця 1

**Особливості першого етапу впровадження ШІ у бібліотеках:
автоматизація бібліотечних процесів у 50–80-х роках ХХ ст.**

Переваги	Недоліки	Вирішення
впровадження комп'ютерних	скорочення робочих місць бібліотекарів;	переорієнтація бібліотекарів на

каталогів; використання бази даних для зберігання та пошуку інформації; автоматизація процесів обліку, класифікації та каталогізації книг для структурованого запису та уніфікації бібліографічних даних	обмежений доступ до електронних каталогів серед малозабезпеченого населення	дослідницьку діяльність та розвиток інформаційної інфраструктури тощо; обмежений доступ; обмежений доступ до ІТ-технологій обмежив масову автоматизацію бібліотечних послуг
--	---	--

Другий етап: Цифровізація та інтернетизація бібліотек, формування цифрових баз даних (1990–2000-ті роки). На цьому етапі активно оцифровуються книги, створюються електронні бібліотеки та архіви (наприклад, Europeana), поширюються онлайн-каталоги та бази даних (наприклад, JSTOR, Google Books). Відбувається оцифрування національних бібліотек: наприклад, Gallica (1997 р.), Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes (1999 р.), щоб зберегти культурну спадщину та забезпечити доступ до неї.

Базові системи ІІІ використовуються для перших швидких алгоритмів пошуку інформації та рекомендацій для читачів. Разом із тим виникають етичні та юридичні питання з авторським правом, дискусії щодо справедливого його використання та адаптації до цифрової епохи, зокрема у контексті права на оцифровані книги.

Платні доступи до журналів надмірно комерціалізують інформацію. У відповідь наукова спільнота почала активно підтримувати ініціативи відкритого доступу (Open Access), що призвело до створення таких платформ, як arXiv, DOAJ (Directory of Open Access Journals), PubMed Central. Вони давали змогу безкоштовно публікувати й вивчати наукові роботи. Рухи Sci-Hub та LibGen почали нелегально поширювати наукову літературу, що стало протестом проти платних бар'єрів доступу.

Продовжує зростати нерівність у доступі до інформації як між країнами, так і між різними соціальними групами. ООН та інші організації намагаються подолати інформаційну нерівність через ініціативи з розширення інтернет-доступу в бідних країнах та розвиток цифрових бібліотек у регіонах із низькою комп'ютеризацією.

Наприклад, ЮНЕСКО разом із Міжнародним союзом електрозв'язку (ITU – спеціалізована установа ООН) у 1992 р. запускає Програму із розвитку національних інформаційних і комунікаційних інфраструктур (NICI). У 1998 р. ITU розробляє план дій Валлетта для розширення доступу до телекомунікаційних послуг у країнах, у яких не було навіть телефонного зв'язку (див. табл. 2).

Загалом нове цифрове суспільство, яке вже фактично сформувалося, намагалося балансувати між технологічним прогресом, юридичними обмеженнями та питаннями рівного доступу до знань.

**Особливості другого етапу впровадження ШІ в бібліотеках:
цифровізація та інтернетизація бібліотек, формування цифрових баз даних у
1990–2000-х роках**

Переваги	Недоліки	Вирішення
активно оцифровуються книги та ресурси національних бібліотек; створюються електронні бібліотеки та архіви; поширюються онлайн-каталоги та бази даних; базові системи ШІ використовуються для перших швидких алгоритмів пошуку інформації та рекомендацій для читачів	виникають етичні та юридичні дискусії щодо авторського права, зокрема у контексті права на оцифровані книги; надмірно комерціалізується інформація, запроваджуються платні доступи до журналів; рухи Sci-Hub та LibGen нелегально поширюють наукову літературу; зростає нерівність у доступі до інформації	науковці підтримують ініціативи відкритого доступу (Open Access), що призвело до створення платформ arXiv, DOAJ (Directory of Open Access Journals), PubMed Central для безкоштовного публікування наукових доробків; зростають ініціативи з інтернет-доступу в бідних країнах та розвитку цифрових бібліотек у регіонах із низькою комп'ютеризацією

Третій етап: Розвиток інтелектуальних систем та великих баз даних (10–20-ті роки XXI ст.). Ландшафт ШІ у ці роки стрімко розширився. Трансформаційні інструменти на основі ШІ, прикладом яких є передові моделі, такі як ChatGPT, Llama-2, Google Bard, Microsoft Bing і Jasper Chat, знаходять універсальне застосування в широкому спектрі контекстів, розширюючи свій вплив на бібліотечну справу [18].

Наприклад, українські бібліотеки найбільше використовують такі інструменти: для перекладу – DeepL 2; для зображень – Leonardo AI, DALL-E 3; для відео – Runway, Leonardo AI 4; для звуку – Eleven Labs 5; для аватарів – HeyGen, D-ID; ResearchRabbit – для перекладу текстів та пошуку наукових джерел; для навчання, семінарів, тренінгів, а також для виконання різних завдань, зокрема для створення контенту та графічних матеріалів – ChatGPT, Gemini, Canva, Wepik. ChatGPT використовують для підготовки виставок, рекламної діяльності, редагування текстів та перекладу постів у соціальних мережах [25].

На цьому етапі бібліотеки особливо активно почали використовувати: чат-боти та віртуальні помічники на допомогу користувачам; машинне навчання для аналізу бібліотечних фондів та поведінки читачів; семантичні пошукові системи, які розуміють контекст запиту; алгоритмічні системи рекомендацій книг (наприклад, як у Netflix або Amazon); автоматичний аналіз великих обсягів даних для прогнозування читацьких уподобань тощо.

Здавалося, ще ніколи бібліотека не була такою клієнтоорієнтованою. Утім саме цей період ознаменувався не стільки появою додаткових преференцій у використанні ШІ, скільки найбільшим загостренням, а можливо, лише проявом етичних проблем, масштаби яких зростали із збільшенням кількості інформації та потребами користувачів у ній.

Варто зазначити, що на більшість із цих етичних викликів звертають увагу експерти ЄС [21], тобто вони характерні для використання технології ШІ в будь-якій галузі. Необхідно розглянути їх більш ґрунтовно, тим більше, що саме період 10–20-х років ХХІ ст., на думку автора, став не лише вирішальним у запровадженні ШІ, а й максимально оголив усі проблеми етичного та морального характеру.

По-перше, це безпечність і конфіденційність. ШІ збирає інформацію про читачів (запити, історія читання, які книги вони шукають, які теми їх цікавлять). Виникає справедливе питання: як безпечно використовувати ці дані? Використання ШІ для рекомендацій або аналізу поведінки має щонайменше гарантувати: безпечне зберігання та анонімність даних; дотримання законів про захист персональних даних (GDPR, локальні акти); відсутність несанкціонованого доступу до інформації.

По-друге, недискримінація, доступність, інклюзивність, неупередженість алгоритмів. Алгоритми приймають дедалі більше рішень за людину, тому не існує гарантії, чи роблять вони те, що вона насправді хоче, чи роблять вони це правильно, чи роблять вони це максимально безпечно. Якщо на ці питання не реагувати, попереджає Б. Крістіан (B. Christian), то людство чекає майбутнє із нерегульованими алгоритмами, які поширюватимуть упередження аж до порушення найсвятіших цінностей [4].

Алгоритми ШІ можуть мати задані упередження, які призводять до нерівномірного доступу до інформації; некоректних рекомендацій, які можуть обмежувати кругозір користувача; пропозицій лише популярних книг, ігноруючи нішеві чи менш відомі роботи; цензури або маніпуляції контентом. Упередження у навчальних даних можуть відобразитися у відповідях моделі ШІ, що може призвести до несправедливих або помилкових результатів [18]. Для подолання цих викликів потрібен регулярний аудит алгоритмів та забезпечення різноманітності джерел.

Також важливо, щоб нові технології відповідали стандартам доступності, тобто самі не ставали бар'єром для людей, які не мають технічних навичок. І, звичайно, ШІ повинен орієнтуватися на сприяння доступності бібліотек для людей з особливими потребами (наприклад, через голосові асистенти або автоматичне створення аудіокниг).

По-третє, питання «що краще – людська діяльність чи ШІ?» максимально очевидно екстраполювалося у формат дилеми: людина чи технологія? Автоматизація процесів (каталогізація, пошук, рекомендації), без сумніву, зменшує навантаження на бібліотекарів, але існують інші ризики: зменшення міжособистісної комунікації із читачами; втрата унікального

людського підходу до консультування; питання з рівнем етичності та критичного мислення тощо.

Фактично, чи не найбільша проблема – це втрата людського контакту. Відсутність взаємодії і спілкування може негативно вплинути на розвиток міжособистісних навичок та емоційного інтелекту [22]. Тому ШІ не в змозі замінити бібліотекаря. Потрібно шукати баланс між автоматизацією та роллю бібліотекарів як незмінних кураторів знань.

По-четверте, авторські права. ШІ може генерувати або адаптувати тексти, що порушує питання авторських прав на створений контент; належного цитування; збереження інтелектуальної власності.

По-п'яте, маніпуляція інформацією. Дезінформація та фейкові новини можуть поширюватися алгоритмами ШІ. У результаті дуже складно відрізнити правдиві джерела від підроблених, зростає ризик дезінформації, складнощі у визначенні достовірності інформації та ін. (табл. 3).

Таблиця 3

**Особливості третього етапу впровадження ШІ в бібліотеках:
розвиток інтелектуальних систем та великих баз даних у 10–20-ті роки XXI ст.**

Переваги	Недоліки	Вирішення
активне використання трансформаційних інструментів на основі ШІ: чат-ботів та віртуальних помічників; машинного навчання для аналізу бібліотечних фондів та поведінки читачів; семантичних пошукових систем, які розуміють контекст запиту; алгоритмічних систем рекомендацій книг; автоматичного аналізу великих обсягів даних для прогнозування читацьких уподобань; зменшення навантаження на бібліотекарів; порушення питань недискримінації, доступності, інклюзивності бібліотек	проблеми безпечності й конфіденційності персональних даних, несанкціонованого доступу тощо; недоліки алгоритмів, які можуть робити неправильний і небезпечний вибір, призводять до: нерівномірного доступу до інформації, некоректних рекомендацій, пропозицій лише популярних книг, цензури або маніпуляції контентом, несправедливих або помилкових результатів; порушення авторських прав, інтелектуальної власності, неналежне цитування, маніпуляція інформацією, дезінформація, складність у визначенні достовірності інформації; відсутність взаємодії і спілкування, людського контакту, що негативно впливає на міжособистісні навички та емоційний інтелект	регулярний аудит алгоритмів; забезпечення різноманітності джерел; сприяння доступності бібліотек для людей з особливими потребами; пошук балансу між автоматизацією та роллю бібліотекарів

Четвертий етап: Ера розумних бібліотек (2025 р. – майбутнє). Серед перспектив впровадження ШІ у бібліотеках Н. Маранчак виокремлює: «персоналізація користувацького досвіду за допомогою рекомендацій

контенту на основі вподобань та історії пошуку користувачів; покращення функціональності пошуку через надання більш точних та релевантних результатів; підвищення залученості користувачів через взаємодію з чат-ботами в режимі реального часу; аналіз поведінки користувачів для розробки цільових маркетингових кампаній; спрощення аналізу великих обсягів даних та виявлення закономірностей і тенденцій; автоматизація рутинних завдань тощо» [23].

Більшість із цих переваг вже реалізовано, натомість їхній перелік можна доповнити, адже очікується, що ШІ надаватиме ще більш складні та адаптивні послуги: аналіз текстів, рефератів і навіть створення книг; покращення рекомендаційних систем за допомогою нейромереж; автоматичне визначення фейкової інформації у наукових базах даних; впровадження віртуальних помічників, які допомагатимуть читачам у реальному часі; інтеграція у бібліотечні онлайн-послуги, що покращить загальну доступність; розвиток доповненої та віртуальної реальності для інтерактивних бібліотечних сервісів, що істотно змінить користувацький освітній досвід.

Прогнозовано створення повністю автоматизованих бібліотек без людського персоналу, адже існують побоювання, що ШІ замінить людину в багатьох видах діяльності вже у найближчі роки: переклад мов (до 2024 р.), написання есе для школи (до 2026 р.), водій вантажівки (до 2027 р.), роздрібна торгівля (до 2031 р.), створення бестселера (до 2049 р.), хірургія (до 2053 р.). Існує 50 % ймовірності, що ШІ загалом перевершить людей через 45 років, а вся людська діяльність буде повністю автоматизована через 120 років [11].

Українські дослідники наголошують, що швидкі темпи розвитку та впровадження штучного інтелекту і надалі порушуватимуть низку ключових етичних питань: інтелектуальної свободи, справедливості та конфіденційності, автоматизації, розвитку необхідних навичок цифрової грамотності, відповідної політики інтелектуальної власності тощо [18].

Фактично всі етичні проблеми пов'язані із правами і свободами людини (див. рисунок). Тому бібліотеки повинні бути уважними та використовувати інструменти ШІ максимально відповідально та обережно, а також продовжувати працювати над розробкою етичних принципів і стандартів використання ШІ, враховуючи національні та міжнародні норми. Це допоможе не лише забезпечити ефективне використання ШІ, а й мінімізувати потенційні ризики, пов'язані з етичними аспектами [20].

Рис. Етичні проблеми четвертого етапу впровадження ШІ у бібліотеках: ера розумних бібліотек (2025 – майбутнє)

ШІ має безцінний потенціал у доповненні нових підходів до процесу управління знаннями в бібліотеках, до їхньої організації, зберігання та інтеграції, що особливо важливо для освіти та науки. Бібліотеки можуть підтримувати етичні дослідження ШІ, адже низка етичних проблем, пов'язаних із дослідженнями та застосуванням ШІ, виникають через неповні, неправильні або упереджені дані. Бібліотекарі можуть застосовувати власний досвід у зберіганні, ліцензуванні, оцінці якості, безпечному та етичному їхньому зберіганні. Бібліотеки також можуть підтримувати етичні дослідження ШІ шляхом закупівлі технологій, які дотримуються етичних стандартів конфіденційності та інклюзивності [12].

Водночас не потрібно переоцінювати негативні етичні наслідки ШІ. Дослідники справедливо підкреслюють, що значну частину викликів, які створюють машини, оснащені ШІ, можна вирішити за допомогою етичного вибору, який люди робили протягом тисячоліть. А. Етціоні та О. Етціоні (A. Etzioni, O. Etzioni) [10] зазначають, що немає потреби навчати машини етики, навіть якщо це можна було б зробити із самого початку, тим більше, як констатує М. Кокельберг [6], етичні проблеми, які порушує ШІ, виходять за рамки галасу та кошмарних сценаріїв. Суголосною є позиція М. Вулдрідж [19]: потрібно бути обережними щодо створення машин, які є свідомими, самосвідомими та розумними, здатними до інтелектуальних автономних дій, на які здатні лише люди. Тому не дивно, що ШІ розглядався з різних точок зору протягом тривалого періоду існування – від шаленого оптимізму до списання [17].

Отже, етичні питання відігравали ключову роль у впровадженні штучного інтелекту в бібліотеках на всіх етапах історичного розвитку: від автоматизації каталогів до сучасних інтелектуальних систем. Тому вони повинні й надалі бути враховані на всіх етапах його розробки та впровадження.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що було здійснено комплексний аналіз етичних аспектів застосування технологій штучного інтелекту в бібліотечній сфері в контексті історичного розвитку. У роботі простежено динаміку трансформації етичних принципів бібліотечної діяльності під впливом цифровізації та впровадження ШІ, виокремлено ключові моральні дилеми, пов'язані з інформаційним обслуговуванням, захистом персональних даних користувачів і збереженням довіри до бібліотек як соціальних інституцій. Отримані результати розширюють уявлення про сучасні виклики етики в бібліотечній справі та формують підґрунтя для подальших досліджень у цій галузі.

Висновки. Застосування штучного інтелекту в бібліотеках завжди мало як багато переваг, так і недоліків, зокрема етичних. Нами виділено чотири етапи розвитку бібліотечних установ. Кожен із них супроводжувався новими можливостями, а також етичними викликами, більшість із яких визначені експертами ЄС. Останній етап розпочався у 2025 р., тому його етичні наслідки можна лише спрогнозувати. Так само, як фактично непередбачуваною може виявитися ефективність заходів із протидії негативному впливу ШІ у майбутньому. При цьому можна констатувати, що особливо яскраво і масово етичні проблеми заявили про себе на третьому етапі, який нами визначено як етап розвитку інтелектуальних систем та великих баз даних (10–20-ті роки ХХІ ст.).

Крім того, на всіх етапах впровадження ШІ в бібліотеках незмінною залишається низка етичних викликів, серед яких особливо важливі: доступ до інформації; авторське право та інтелектуальна власність; безпека; цифрова грамотність; пошук балансу між штучним інтелектом та діяльністю людини. Більшість із них стосуються прав і свобод людини. При цьому можна спрогнозувати, що якщо питання інтелектуальної власності можна буде врегулювати в правовій площині, а доступності – у технічній тощо, то пошук балансу між роллю ШІ і правами людини залишиться пріоритетним завданням і в майбутньому. Бібліотекарі повинні не просто звикнути до цього, а трансформувати свою роль у бік кураторства знань, аналітики та етичного керування інформацією. Бібліотеки також повинні активно працювати над розробкою етичних стандартів, щоб мінімізувати негативні наслідки технологічного прогресу: продовжувати зберігати етичний контроль і забезпечувати доступність для всіх користувачів, не порушуючи їхні права та свободи.

Отже, потреба в урахуванні етичних аспектів у розробці інтелектуальних інтерактивних систем, зокрема в контексті їх впровадження в бібліотечні послуги, стає однією з достатньо перспективних сфер наукових досліджень в останні кілька років. На жаль, у нашій країні це питання не є дослідженим, а тому уявляється перспективним науковим напрямом.

Список бібліографічних посилань

1. Balnaves, E., Bultrini, L., Cox, A. & Uzwysyn, R. (2025). *New Horizons in Artificial Intelligence in Libraries*. Berlin, Boston: De Gruyter Saur. <http://doi.org/10.1515/9783111336435>
2. Cox, A. (2023). How artificial intelligence might change academic library work: Applying the competencies literature and the theory of the professions. *Journal of the Association for Information Science and Technology, [e-journal]*, 74(3), 367-380. <https://doi.org/10.1002/asi.24635>
3. Cox, A. M., Pinfield, S., & Rutter, S. (2019). The intelligent library: Thought leaders' views on the likely impact of artificial intelligence on academic libraries. *Library Hi Tech*, 37(3), 418-435. <https://doi.org/10.1108/LHT-08-2018-0105>
4. Christian, B. (2023). The Alignment Problem: How Can Artificial Intelligence Learn Human Values? *DEBATE*, 232 p.
5. Corrêa, N. K., Galvão, C., Santos, J. W., del Pino, C., Pontes Pinto, E., Barbosa, C., Massmann, D., Mambrini, R., Galvão, L., Terem, E., & Oliveira, N. (2023). Worldwide AI ethics: A review of 200 guidelines and recommendations for AI governance. *Patterns*, 4(10), 100854. <https://doi.org/10.1016/j.patter.2023.100857>
6. Coeckelbergh, M. (2020). *AI Ethics (The MIT Press Essential Knowledge series)*. The MIT Press, 248 p.
7. Dignum, V. (2018). Ethics in artificial intelligence: Introduction to the special issue. *Ethics and Information Technology*, 20(1), 1-3. <https://doi.org/10.1007/s10676-018-9450-z>
8. European Commission. Laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain union legislative acts: ANNEXES to the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council (2021). Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e0649735-a372-11eb-9585-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_2&format=PDF
9. Ethics guidelines for trustworthy AI, 31. 01. 2024. Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>
10. Etzioni, A., & Etzioni, O. (2017). Incorporating ethics into artificial intelligence. *The Journal of Ethics*, 21(4), 403-418. <https://doi.org/10.1007/s10892-017-9252-2>
11. Grace, K., Salvatier, J., Dafoe, A., Zhang, B., & Evans, O. (2018). When will AI exceed human performance? Evidence from AI experts. *Journal of Artificial Intelligence Research*, 62, 729-754. <http://doi.org/10.1613/jair.1.11222>
12. IFLA (2020). IFLA Statement on libraries and artificial intelligence. Retrieved from <https://repository.ifla.org/handle/123456789/1646>
13. Lo, L. S., & Vitale, C. H. Tracking the AI Evolution in Research Libraries: Findings from ARL's Third AI Quick Poll. *Association of Research*

Libraries, 12 de marzo de 2025. Retrieved from <https://www.arl.org/blog/tracking-the-ai-evolution-in-research-libraries-findings-from-arls-third-ai-quick-poll/>

14. Lund, B. D., Omame, I., Tijani, S., & Agbaji, D. (2020). Perceptions toward Artificial Intelligence among Academic Library Employees and Alignment with the Diffusion of Innovations' Adopter Categories. *College & Research Libraries*, 81(5), 865-877. <https://doi.org/10.5860/crl.81.5.865>

15. Sigman, M., & Bilinkis, S. (2023). Artificial: La nueva inteligencia y el contorno de lo humano (Ciencia y Tecnología). *DEBATE*, 232 p.

16. UNESCO's Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence: key facts, 2023. *закладах освіти*. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/articles/unescos-recommendation-ethics-artificial-intelligence-key-facts>

17. Upshall, M. (2022). An AI toolkit for libraries. *Insights the UKSG journal*, 35(3). <http://doi.org/10.1629/uksg.592>

18. Yaroshenko, T., & Iaroshenko, O. (2023). Artificial Intelligence (AI) for research lifecycle: Challenges and opportunities. *University Library at a New Stage of Social Communications Development. Conference Proceedings*, 8, 194-201. http://doi.org/10.15802/unilib/2023_294639

19. Wooldridge, M. (2021). *A Brief History of Artificial Intelligence: What It Is, Where We Are, and Where We Are Going*. Flatiron Books, 272 p.

20. Бердо, Р., Расюн, В., & Величко, В. (2023). Штучний інтелект та його вплив на етичні аспекти наукових досліджень в українських закладах освіти. *Академічні візії*, 22. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8174388>

21. ЄС опублікував етичні рекомендації для розробки систем штучного інтелекту: конфіденційність даних, прозорість, підзвітність, 9 квітня 2019. Retrieved from <https://ms.detector.media/kiberbezpeka/post/22718/2019-04-09-ies-opublikuvav-etychni-rekomendatsii-dlya-rozrobky-system-shtuchnogo-intelektu-konfidentsiynist-danykh>

22. Коломієць, А., Кушнір, О. Використання штучного інтелекту в освітній та науковій діяльності: можливості та виклики. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2023, 70, 45–57.

23. Маранчак, Н. (2023). Використання штучного інтелекту в цифровому маркетингу бібліотечної галузі України: зарубіжний досвід і перспективи. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2023, № 6 (1), С. 172–184. <http://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283986>

24. Рогожа, М. Моральні дилеми у галузі штучного інтелекту: зб. наук. матеріалів Всеукраїнського круглого столу «Читання пам'яті Івана Бойченка-2019. Людина. Історія. Мораль» (25 жовт. 2019 р.). Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, Центр гуманітарної освіти НАН України. Київ: Знання України. 2019, С. 45–50.

25. Шемаєва Г., Костирко Т. Імплементация штучного інтелекту в бібліотечну діяльність: тези ІХ Міжнародної конференції “VERSITY

LIBRARY AT A NEW STAGE OF SOCIAL COMMUNICATIONS DEVELOPMENT”. Дніпро. 2024. Retrieved from <https://crust.ust.edu.ua/server/api/core/bitstreams/613464d0-8904-4e56-ab17-e2e3a987ae1d/content>

(Джерело: Добровольська В. Штучний інтелект у бібліотеках: етичні виклики в контексті історії його впровадження / В. Добровольська, В. Ляховченко. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2025. Вип. 75. С. 179-202. doi: <https://doi.org/10.15407/np.75.179>).

14.05.2026

Дослідницька інфраструктура НБУВ та готовність Бібліотеки до реалізації Концепції розвитку інформаційно-комунікаційних ресурсів Національної академії наук України на 2026–2030 роки

Діяльність Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського у сфері наукової, науково-популярної та соціокультурної комунікації значною мірою співвідноситься із завданнями Концепції розвитку інформаційно-комунікаційних ресурсів Національної академії наук України на 2026–2030 роки. Відповідно до більшості напрямів подальшого розвитку інформаційно-комунікаційних ресурсів НАН України, визначених у Концепції, в НБУВ ведеться постійна активна робота в межах наявного забезпечення, зокрема в ініціативному порядку, зважаючи на високий фаховий рівень співробітників установи ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 33](#)

27.05.2026

Підписано Меморандум про співпрацю між Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського та Кенійською національною бібліотечною службою (KNLS)

25 травня 2026 року дві важливі події об'єднали бібліотечну спільноту двох країн – України та Кенії. Цього дня було підписано Меморандум про співпрацю між Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського та [Кенійською національною бібліотечною службою \(KNLS\)](#). І початком реалізації цього меморандуму стало відкриття Української книжкової полиці в Кенії ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

[Докладніше див. додаток 34](#)

14.05.2026

Ціль місяця (травень): Ціль сталого розвитку 16 – Мир, справедливість та сильні інституції

Травень визначено Організацією Об'єднаних Націй місяцем Цілі сталого розвитку (ЦСР) 16, яка спрямована на формування мирних та інклюзивних суспільств, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і розбудову ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Із ЦСР 16 діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського пов'язана передусім через розвиток інформаційно-аналітичних, суспільно-політичних і правових ресурсів, що забезпечують документальну підтримку наукових установ, органів державної влади, освітніх структур, громадських організацій та широкого кола користувачів. Бібліотека сприяє поширенню достовірної інформації, підвищенню правової обізнаності, розвитку інформаційної культури та забезпеченню доступу до ресурсів, необхідних для осмислення актуальних політичних, правових і соціальних процесів.

[Докладніше див. додаток 35](#)

08.05.2026

7 травня 2026 року в межах V Книжкового фестивалю «СЛОВО» (Івано-Франківськ) відбулася панельна дискусія «Роль бібліотек у сучасних умовах».

У форматі наживо та онлайн учасники – представники бібліотечної спільноти, освіти та видавництва – обговорили стан галузі, нагальні потреби та перспективи розвитку ([Українська бібліотечна асоціація/Ukrainian Library Association](#)).

Серед спікерів були провідні експерти: Оксана Бруй, президентка ВГО Українська бібліотечна асоціація, та Олег Сербін, директор НБУ ім. Ярослава Мудрого, віцепрезидент асоціації.

📺 Запис дискусії доступний для перегляду на Ютуб-каналі асоціації:

[Панельна дискусія «Роль бібліотек у сучасних умовах» на V Книжковому фестивалі «СЛОВО»](#)

13.05.2026

Відкрито прийом заявок на Літню школу адвокації для бібліотек. Стратегії впливу (Library Advocacy Summer School. Strategies for Impact)!

Школа організована EBLIDA у співпраці з Данською асоціацією керівників публічних бібліотек, ця програма (22–25 червня 2026 року, Копенгаген) пропонує унікальну можливість зміцнити навички адвокації,

отримати практичні інструменти та налагодити контакти з колегами з усієї Європи ([Українська бібліотечна асоціація/Ukrainian Library Association](#)).

Джерело: <https://www.facebook.com/ula.org.ua>

[Докладніше див. додаток 36](#)

18.05.2026

НАВЧАЛЬНИЙ ВІЗИТ ДО ФІНЛЯНДІЇ

ВГО «Українська бібліотечна асоціація» оголосила старт конкурсу по відбору учасників навчального візиту до Фінляндії, що відбудеться у жовтні 2026 року ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Програма поїздки передбачає знайомство з роботою Національної бібліотеки Фінляндії та відвідування Oodi Library – однієї з найсучасніших бібліотек Європи, що стала символом бібліотечних та соціальних інновацій. Участь у конкурсі можуть взяти молоді бібліотекарі віком до 35 років зі стажем роботи в бібліотеці не менше 3-х років, які є індивідуальними членами «Української бібліотечної асоціації», знають англійську мову. Організатор бере на себе оплату транспортних витрат (авіапереліт), проживання у Гельсінкі, а також медичне страхування. Заявку на участь у конкурсі можна подати до 28 червня 2026 року.

Детальніше: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5476-konkurs-na-uchast-u-navchalno-profesiinii-poizdtsi-do-helsinki-finliandiia-zhovten-2026-r>

04.05.2026

Лагута Л.

Від карт до вінілу: роль не книжкових фондів у сучасній бібліотеці

Сучасні бібліотечні фонди за кордоном – це складні екосистеми, що об'єднують картографію, філателію, аудіовізуальну спадщину та ін. Серед

унікальних об'єктів наукового потенціалу провідних бібліотек світу можна виокремити:

◆ **Бібліотеку Конгресу США (Library of Congress):** володіє найбільшою у світі колекцією карт (понад 5,5 млн примірників). Тут зберігається знаменита карта Вальдземюллера 1507 року – перший документ, де згадана назва «Америка».

◆ **Британську бібліотеку (British Library):** відома своєю колекцією рукописних карт епохи Великих географічних відкриттів та унікальними морськими порталанами (високоточні середньовічні морські навігаційні карти (XIII–XVII ст.), створені для реальних плавань, переважно Середземним і Чорним морями). Також у бібліотеці зберігається **Philatelic Collections** – національна колекція, яка налічує понад 8 млн об'єктів (марки, ескізи, конверти) ([Публічна бібліотека об'єднаної територіальної громади](#)).

НЕКНИЖКОВІ ФОНДИ В БІБЛІОТЕКАХ
БІЛЬШЕ НІЖ КНИГИ: РІЗНОМАНІТТЯ ДОКУМЕНТІВ, ЩО ЗБЕРІГАЮТЬ ІСТОРІЮ, КУЛЬТУРУ ТА ПАМ'ЯТЬ

Некнижкові фонди – це унікальні колекції, що доповнюють книжкові зібрання та розкривають минуле у різних формах і форматах.

КАРТИ ТА АТЛАСИ Географічні карти, плани міст, атласи, навігаційні карти, що відображають розвиток територій і мандрів людства.	НОТИ ТА МУЗИЧНІ ВИДАННЯ Нотні видання, музичні рукописи, партитури – джерело для вивчення історії музики та культурної спадщини.	ЗВУКОЗАПИСИ (ВІНІЛОВІ ПЛАТІВКИ ТА ІНШІ НОСІ) Вінлові платівки, аудіокасети, CD, аудіодокументи – від класики до джазу, фольклору та сучасних записів.	ФОТОГРАФІЇ ТА ІКОНОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ Фотографії, негативи, слайди, гравюри, ілюстрації, плакати, листівки – візуальні свідчення епохи.	РУКОПИСИ ТА АРХІВНІ ДОКУМЕНТИ Рукописи, листи, щоденники, архівні справи, особові фонди – безцінні джерела для досліджень історії та біографій.
МАРКИ ТА ФІЛАТЕЛІЯ Почтові марки, конверти, філателістичні колекції, що відображають історію держав, людей і видатних особистостей.	ЕКСЛІБРИСИ ТА ГРАФІКА Екслібриси, офорти, малюнки, графічні листи – подорожні мистецтва і колекції культури.	ПЛАКАТИ ТА АФІШІ Афіші, рекламні плакати, оголошення – джерело з історії суспільного життя, культури та мистецтва.	РІДКІСНІ ТА СПЕЦІАЛЬНІ КОЛЕКЦІЇ Монети, медалі, жетони, календарні програми, обладнання, ігрові карти та багато іншого.	МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТА ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ Електронні бази даних, цифрові копії, відео- та аудіокурси – доступ до спадщини у цифрову епоху.

ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО?

- Допомагають книжковим фондам та розширюють можливості досліджень.
- Зберігають унікальні свідчення історії та культури.
- Сприяють освіті, мистецтву та творчості.
- Роблять культурну спадщину доступною для всіх поколінь.

БІБЛІОТЕКА – ЦЕ ВСЕСВІТ ЗНАНЬ У ВСІХ ЙОГО ФОРМАХ!

Джерело: <https://oth.nlu.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 37](#)

18.05.2026

Адаменко М.

Як захистити бібліотеку від агресії та тиску? Читаємо дослідження Наталії Грозов

Нещодавно у дописах на порталі [«Читомо»](#) та на фейсбук-сторінці Української бібліотечної асоціації йшлося про те, що Асоціація польських бібліотекарів (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Польських) оголосила переможницю 16-го загальнонаціонального конкурсу «Бібліотекар року». У 2025 році нею стала Наталія Громов – директорка Міської публічної бібліотеки в Гдині ([Публічна бібліотека об'єднаної територіальної громади](#)).

У польському професійному середовищі Наталія Громов відома як президентка Асоціації LAViB, яка ініціювала загальнонаціональне дослідження «**Барометр залученої бібліотеки**». Цей проєкт є звітом про дослідження феномену тиску, самоцензури та ефекту стримування в польських публічних бібліотеках.

Чому результати дослідження можуть бути цікавими? «Барометр» порушує важливі питання:

*Що дає відчуття впевненості та безпеки у щоденній роботі?
Що бібліотекарям найбільше потрібно як спільноті, щоб без страху відкривати бібліотеки для важливих тем?*

Отримані результати стали основою проєкту «Залучена бібліотека: культура та освіта проти ненависті» й дорожньою картою для тих, хто прагне побудувати сильну культурну установу. Концепція дослідження, верифікація емпіричних даних, висновки та формулювання практичних рекомендацій є авторською розробкою Наталії Громов.

[Детальніше](#)

20.05.2026

IFLA joins partners in calling for concerted and comprehensive efforts towards Open Science in Europe

Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ приєдналася до партнерів, закликавши до узгоджених та комплексних зусиль на підтримку відкритої науки в Європі ([IFLA](#)).

[Детальніше](#)

04.05.2026

By Sophie Felfoldi

EBLIDA Operational Plan 2026–2027

Європейське бюро бібліотечних, інформаційних та документаційних асоціацій представило Операційний план на 2026–2027 роки, у якому визначено ключові пріоритети, напрями діяльності та заплановані заходи асоціації на період між щорічними конференціями 2026 і 2027 років ([EBLIDA](#)).

[Детальніше](#)

07.05.2026**Library of Congress Announces Awards for Federal Library Excellence**

Федеральна бібліотечна та інформаційна мережа відзначила переможців національної премії у сфері федеральних бібліотечних та інформаційних послуг. Нагорода відзначає інноваційні підходи, за допомогою яких федеральні бібліотеки, бібліотекарі та бібліотечні фахівці ефективно задовольняють інформаційні потреби урядових структур, бізнесу, наукової спільноти та громадськості США ([Library of Congress](#)).

[Детальніше](#)

Наукова комунікація

27.05.2026**ДНТБ України долучається до міжнародного обговорення відкритих метаданих фінансування науки**

Державна науково-технічна бібліотека України продовжує розвивати напрям відкритої наукової інфраструктури та інтеграції української науки до міжнародного простору дослідницької інформації ([O:NAUKA](#)).

У межах діяльності міжнародної ініціативи Barcelona Declaration on Open Research Information оприлюднено нові документи, присвячені відкритим метаданим фінансування наукових досліджень. Ініціатива об'єднує міжнародну спільноту організацій, що працюють над розвитком відкритої, стандартизованої та взаємосумісної наукової інформації.

Джерело: <https://nauka.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 38](#)

22.05.2026

НАЦРЕПОЗИТАРІЙ ЗАПРОШУЄ ДОСЛІДНИКІВ ТА ОСВІТЯН ДО РОБОТИ З НАБОРАМИ НАУКОВИХ ДАНИХ

На офіційному вебпорталі НРАТ запроваджено сервіси збереження наукових даних ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Про це йшлося на заходах, присвячених Тижню Відкритого Уряду, які були організовані за підтримки МОН Державною науковою установою «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» 12 і 19 травня 2026 року. Відтепер усі охочі можуть скористатись сервісами НРАТ для подання наборів наукових даних, створених у рамках ДіР, що пройшли систему державної реєстрації, або підготовлених в ініціативному порядку. Реалізовано два сценарії роботи. Для робіт, які вже отримали державний обліковий номер (досліджень і дисертацій) завантаження наборів даних відбувається через е-кабінет установ. Поділитись датасетами, підготовленими у рамках ініціативних досліджень можуть авторизовані за афіліацією користувачі НРАТ, скориставшись системою самоархівзації. Відповідні інструктивні матеріали оприлюднені на офіційному вебпорталі НРАТ у розділі Q&A. Перші набори наукових даних уже представлені у Нацрепозитарії, запрошуємо знайомитись із ними та додавати власні на підтримку концепції відкритої науки та FAIR.

Детальніше: <https://nrat.ukrintei.ua/yak-peredaty-nabir-naukovyh-danyh>, <https://nrat.ukrintei.ua/yak-dodaty-nabir-naukovyh-danyh-do-zareyestrovanoyi-dir>, <https://nrat.ukrintei.ua/yak-zdijsnyty-samoarhivacziyu-naboru-naukovyh-danyh>, <https://webinar.ukrintei.ua>

12.05.2026

ОРІЄНТАЦІЯ НА ЕЛІТАРНІ СПИСКИ ЖУРНАЛІВ ОБМЕЖУЄ РОЗВИТОК ОСВІТИ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ

На сайті Times Higher Education опубліковано статтю Андре Спайсер «Елітарні списки журналів підривають суспільне призначення бізнес-шкіл» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ній розглядається вплив систем оцінювання наукової діяльності бізнес-шкіл на тематичну спрямованість наукових досліджень, дієвість академічних стимулів та здатність університетів реагувати на суспільні виклики.

[Докладніше див. додаток 39](#)

29.05.2026

ARXIV ПОСИЛЮЄ БОРОТЬБУ З ФАЛЬШИВИМИ ПОСИЛАННЯМИ

ArXiv створювався як інструмент швидкого поширення досліджень без традиційної редакційної фільтрації, однак із часом у багатьох галузях знань наявність статті на платформі почала сприйматися як важливий елемент наукової репутації. У цьому контексті стрімке зростання кількості згенерованих ШІ і не перевічених людиною текстів дедалі більше розглядається як ризик для довіри до системи наукової комунікації загалом ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

[Докладніше див. додаток 40](#)

14.05.2026

DOAJ: ЯК ЗМІНЮЄТЬСЯ ГЛОБАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА ВІДКРИТОЇ НАУКИ

DOAJ дедалі активніше позиціонує себе не лише як індекс відкритих журналів, а як важливий елемент міжнародної інфраструктури відкритої науки, орієнтований на забезпечення якості, прозорості та довіри до наукових публікацій у глобальному масштабі ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

[Докладніше див. додаток 41](#)

Зарубіжний досвід наукової діяльності

29.05.2026

Європейська комісія опублікувала річний звіт щодо дослідницько-технологічної діяльності ЄС у 2025 році

Інформуємо, що Європейська комісія опублікувала «[Річний звіт про дослідницько-технологічну діяльність Європейського Союзу та моніторинг Програми “Горизонт Європа” у 2025 році](#)». Цей звіт містить огляд ключових дослідницьких та інноваційних (R&I) заходів ЄС ([Офіс Горизонт Європа в Україні](#)).

Значна частина річного звіту присвячена політичній діяльності, яка стосується досліджень. У моніторинговій частині розглянуті результати та ефективність різних напрямів «Горизонту Європа» та дослідницької і навчальної програми «Євратом» за 2025 рік, включаючи новий підрозділ щодо спрощення.

Річний звіт є юридично обов’язковим і адресований для інформування Європейського Парламенту та Ради.

Джерело: <https://horizon-europe.org.ua/uk/home/>

18.05.2026

Європейська комісія оновила ERA Living Guidelines щодо відповідального використання генеративного ШІ у наукових дослідженнях ([International Office - S. G. National University of Veterinary Medicine](#)).

Нові рекомендації враховують стрімкий розвиток AI-технологій та їхній вплив на науку, грантові заявки й академічну доброчесність. Серед ключових акцентів:

- прозорість використання ШІ у дослідженнях;
- відповідальність дослідників за результати;
- захист конфіденційних даних та інтелектуальної власності;
- увага до ризиків “hidden prompts” та сторонніх AI-інструментів під час зустрічей і роботи з документами.

Ці guidelines вже фактично стають стандартом для програм Horizon Europe, ERC, MSCA та інших європейських грантових ініціатив. Для дослідників і організацій, які працюють з міжнародними проектами, це важливий сигнал: використання ШІ має бути не лише ефективним, а й етичним та прозорим.

Детальніше про оновлення:

[https://getgrant.ua/era-guidelines-vidpovidalne.../...](https://getgrant.ua/era-guidelines-vidpovidalne.../)

12.05.2026

How should Europe’s next research framework programme respond to the growing impact of AI on grant applications?

Як наступна європейська дослідницька програма має реагувати на зростаючий вплив ШІ на грантові заявки? Оскільки донори дедалі частіше стикаються з потоком удосконалених пропозицій, створених за допомогою штучного інтелекту, обговорюються різні підходи – від лотерейного відбору до більшої уваги до наукового доробку дослідників ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

06.05.2026

ЄС ПОСИЛЮЄ РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ІННОВАЦІЙ

Європейська комісія та Європейський комітет регіонів підписали новий Спільний план дій щодо посилення ролі міст та регіонів у дослідженнях та інноваціях ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Вони співпрацюватимуть для посилення регіонального та місцевого виміру політики та ініціатив ЄС у сфері досліджень та інновацій, сприятимуть обміну досвідом та даними.

[Докладніше див. додаток 42](#)

06.05.2026

ОЕСР: РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Організація економічного співробітництва та розвитку опублікувала аналітичний огляд «Реформування системи оцінювання наукових досліджень для підвищення якості науки» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ньому зазначається, що поточні практики оцінювання досліджень відіграють вирішальну роль у формуванні наукових пріоритетів, фінансуванні та розвитку кар'єри. Проте вони часто спираються на вузькі показники, які не враховують співпрацю, відкритість та вплив на суспільство. Це може створювати хибні стимули для науковців та перевантажувати дослідницькі системи.

[Докладніше див. додаток 43](#)

07.05.2026

ОЕСР: НОВІ ОЧІКУВАННЯ ТА ВИМОГИ ДО НАУКИ

Організація економічного співробітництва та розвитку опублікувала звіт «Нові очікування та вимоги до науки: переосмислення рамок оцінювання наукових досліджень» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ньому зазначається, що оцінювання наукових досліджень та їхнє стимулювання – дві сторони однієї медалі.

[Докладніше див. додаток 44](#)

01.05.2026

Assessment reform needed to scrap ‘perverse incentives’, OECD papers say

Реформа оцінювання необхідна для скасування «хибних стимулів», йдеться в документах ОЕСР ([Research Europe](#)).

[Детальніше](#)

01.05.2026

ОЕСР: БІОТЕХНОЛОГІЧНІ СТАРТАПИ В ЄВРОПІ

Нове тематичне дослідження Організації економічного співробітництва та розвитку пропонує актуальну оцінку поточного стану біотеху. Наразі Європа відстає від конкурентів у створенні біотехнологічних стартапів, патентуванні та венчурному фінансуванні. Гнучке регулювання та ефективні інструменти фінансування можуть допомогти ЄС створити більш конкурентоспроможну екосистему біотехнологічних стартапів ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

[Докладніше див. додаток 45](#)

28.05.2026

Szefowa Europejskiej Rady ds. Badań: musimy bronić otwartości, która definiuje naukę

Отримуючи 27 травня у Варшаві премію Мадам де Сталь, яку присуджує Європейська федерація академій наук (ALLEA), Марія Лептін, президентка Європейської дослідницької ради, заявила: «Ми повинні захищати відкритість, яка робить науку наукою» ([Nauka w Polsce](#)).

Марія Лептін отримала нагороду під час конференції ALLEA, присвяченої майбутньому Європейського дослідницького простору, академічній свободі та стійкості наукової спільноти перед сучасними викликами.

[Детальніше](#)

19.05.2026

Germany, France and Poland are trying to turn the Weimar Triangle into a [#research](#) cooperation platform

Німеччина, Франція та Польща прагнуть перетворити Веймарський трикутник на платформу наукової співпраці, започаткувавши нову програму Німецької служби академічних обмінів ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

19.05.2026

Prezydium PAN poparło inicjatywę 3 proc. dla nauki, 100 proc. dla Polski

На початку травня вчені з різних установ Польщі [закликали](#), серед іншого, до збільшення фінансування науки до 3% ВВП. На їхню думку, польській науці бракує коштів на гідну оплату праці, стабільні умови для студентів і докторантів та на проведення досліджень. Вони опублікували в мережі петицію з цього питання ([Nauka w Polsce](#)).

[Детальніше](#)

11.05.2026

Serbia's national [#research](#) fund is effectively “on hiatus,” researchers warn, after delays in grant evaluations and growing uncertainty over future [#funding](#).

Національний дослідницький фонд Сербії «призупинив свою діяльність» через затримки з оцінюванням грантових заявок. Створений у 2019 році Фонд мав на меті відновити систему конкурентного фінансування досліджень після багаторічного застою ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

05.05.2026

France risks falling behind as R&D investment stalls, warns Antoine Petit, outgoing head of the CNRS

Франція ризикує відстати через стагнацію інвестицій у дослідження та розробки, попереджає керівник Національного центру наукових досліджень Антуан Петі. Виступаючи у французькому Сенаті, він заявив про скорочення та додаткові витрати на суму 500 мільйонів євро за останні два роки, а також про зростання розриву з конкурентами: Німеччина щороку витрачає на дослідження приблизно на €80 мільярдів більше ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

12.05.2026

Budget signals support for ambitious reform for Australian science

Австралійська академія наук привітала низку заходів, передбачених Федеральним бюджетом на 2026–2027 роки, розцінивши їх як свідчення підтримки давно назрілої реформи науки ([Australian Academy of Science](#)).

В Академії зазначили, що бюджет підтримує ключові рекомендації Стратегічного огляду досліджень і розробок, викладені у доповіді «Амбітна Австралія».

Одним із головних рішень стане створення Національної ради з питань стійкості та науки, яка має забезпечити кращу координацію фрагментованої наукової системи країни та посилити роль науки у процесі ухвалення державних рішень.

[Детальніше](#)

Читайте також: [A starting point, not a solution: The 2026–27 Budget for Australian science](#)

06.05.2026

Костюк Д.

Чи залишиться США лідером у космосі? Дженніфер Вон про загрозу наукового дефіциту

Нова голова Планетарного товариства каже, що вона знову готова боротися зі скороченням наукового бюджету NASA, після того як допомогла групі захисту інтересів зробити це минулого року ([nv.ua](#)).

В інтерв'ю для подкасту «This Week in Space» Вон не стримувала емоцій, оцінюючи пропозицію скоротити фінансування агентства на 23% (до 18,8 мільярда доларів), [передає](#) Space.

[Докладніше див. додаток 46](#)

06.05.2026

ФОРМАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ЗАМІСТЬ ІДЕЙ? ХИБНІСТЬ МЕТРИК-ОРІЄНТОВАНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

На сайті Times Higher Education опубліковано статтю Юн Чжана «Одержимість метриками витісняє академічне бачення в Китаї» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ній розглядається вплив загальноприйнятих у світі систем оцінювання, що базуються на кількісних показниках, – на розвиток університетів, наукових установ і досліджень у Китаї.

[Докладніше див. додаток 47](#)

У критичному фокусі

22.05.2026

Чи може людина бути «молодим ученим» у 40 років?

В українській науковій політиці статус «молодого вченого» досі визначають через паспортний вік: до 35 років для науковців із магістерським рівнем освіти та до 40 – для докторів наук. Саме цей критерій часто визначає, хто може отримати гранти, стипендії чи доступ до програм підтримки ([Вокс Україна](#)).

У Європейському дослідницькому просторі натомість орієнтуються передусім на кар'єрний етап, дослідницьку автономію та роки після захисту PhD. Такий підхід враховує не лише вік, а й дослідницький досвід, перерви в кар'єрі, зміну професії чи наслідки війни для наукової роботи.

В Україні пропонують змінити сам підхід до підтримки науковців – орієнтуватися не лише на вік, а й на реальний етап дослідницької кар'єри.

Докладніше читайте у статті. 📌

[Не вік, а кар'єрний етап: як Україні підтримувати дослідників на старті](#)

12.05.2026

Сфабриковані посилання: аудит 2,5 мільйонів біомедичних статей
([Яна Сичікова](#)).

У The Lancet вийшла дуже тривожна кореспонденція про те, що наука починає буквально обростати неіснуючими джерелами. Автори проаналізували близько 2,5 мільйона біомедичних статей і виявили тисячі сфабрикованих посилань на роботи, яких просто не існує:

[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(26\)00603-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(26)00603-3)

[Докладніше див. додаток 48](#)

09.05.2026

Конюченко А.

**ВІДОМЕ ЄВРОПЕЙСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО ПУБЛІКУЄ
ЖУРНАЛИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ФСБ ТА РОСІЙСЬКОЮ ОБОРОНКОЮ –
ДОСЛІДЖЕННЯ**

Одне з найстаріших та найавторитетніших у світі академічних видавництв De Gruyter Brill попри те, що на початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну публічно засудило агресію та пообіцяло припинити співпрацювати із російськими та білоруськими дослідницькими організаціями, однак нині видавництво й далі співпрацює зі структурами РФ, які пов'язані із військово-промисловим комплексом та Федеральною службою безпеки РФ, розповіли доктор економічних наук [Олексій](#)

[Пластун](#) та дослідниця теорії ймовірностей [Валерія Котельникова](#) у статті "[Тінь ФСБ над європейською наукою: кейс De Gruyter Brill](#)" ([ZN.UA](#)).

Автори статті наголошують, що De Gruyter Brill, публікуючи журнали The Russian Journal of Numerical Analysis and Mathematical Modelling та Discrete Mathematics and Applications, поширює пропаганду РФ, порушує санкції та опосередковано співпрацює із ФСБ.

[Детальніше](#)

ДОДАТКИ

Додаток 1

18.05.2026

День науки 2026: «Україна має те, що неможливо створити штучно – сильних людей, сильну науку і досвід стійкості»

Заступник міністра освіти і науки **Денис Курбатов** нагадав: Україна успішно пройшла скринінг за 25-м розділом євроінтеграції, що стосується науки та інновацій ([Національний фонд досліджень України](#)).

Триває системна робота з трансформації наукової сфери, розбудована мережа національних контактних пунктів, активно працює Офіс Горизонт Європа в Україні і все більше проєктів, програм, установ, дослідників долучаються до цієї найбільшої в Європі дослідницької програми. Денис Ігорович наголосив також на ролі НФДУ, який був створений зовсім недавно, і який, попри всі виклики воєнного часу, нарощує свою діяльність, збільшує кількість програм, грантів, міжнародних партнерств. Потенціал української науки, переконаний заступник міністра, надзвичайно великий.

Директор Фонду Президента України з підтримки освіти, науки та спорту **Юрій Петрушенко** розповів про програми підтримки Фонду для талановитої молоді та про пілотний проєкт із запрошення іноземних науковців до українських університетів. Цього року десять британських науковців приїдуть до десяти українських університетів. Перші викладачі з Кембриджа вже відвідали Львівський національний університет імені Івана Франка і Карпатський національний університет імені Василя Стефаника. Що важливо: охочих серед іноземних дослідників виявилось дуже багато, тобто інтерес до української науки у світі – величезний.

Голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки та технологій **Олександра Антонюк** розповіла про роботу комітету. Вона наголосила, що Науковий комітет – це представницький орган науковців, який захищає їхні інтереси. Також Олександра Вікторівна наголосила, що сьогодні, під час гібридної війни, важливі не тільки технології. На її думку, соціогуманітарна сфера впливає на свідомість людей не менше, ніж зброя, і заслуговує на окрему національну дискусію. Науковий комітет уже запустив серію семінарів на цю тему. Найближчий – онлайн-

дискусія «Культура – це зброя чи ні?». До розмови запрошена науковиця з Австрійської академії дипломатії.

Євроінтеграція: не зовнішній курс, а частина української ДНК

Голова НФДУ **Оксана Кісь** нагадала: Фонд від початку створювався як інституція європейського типу, з прозорими правилами і умовами конкурсів, конкурентністю і орієнтацією на результат. Тому євроінтеграція, за її словами, це не зовнішній курс, а частина ДНК Фонду. Сьогодні НФДУ є партнером багатьох європейських фондів, учасником міжнародних консорціумів і членом асоціації Science Europe.

Конкретних результатів – дуже багато. Спільні конкурси з Кембриджським університетом, Швейцарським національним науковим фондом, Дослідницькою радою Норвегії – повністю профінансовані партнерами. Українські вчені отримали можливість долучитися до нідерландських наукових команд (в рамках спільної ініціативи НФДУ і Нідерландської дослідницької ради), готується спільний конкурс із Німецьким дослідницьким фондом DFG.

Окремо голова Фонду говорила про Офіс Горизонт Європа в Україні, діяльність якого повністю фінансує Європейська комісія. Завдяки роботі Офісу українські вчені більш активно беруть участь у європейських програмах. Нещодавно ухвалено рішення про продовження роботи Офісу, і, на думку Оксани Романівни, це є одним із найважливіших міжнародних внесків у підтримку української науки під час війни.

Завершуючи виступ, вона наголосила, що результатом роботи Фонду є не тільки окремі кейси, проекти чи ініціативи. «Йдеться про зміни, які народжуються завдяки цьому досвіду, нові орієнтири та сенси, які ми формуємо для майбутнього, – зазначила Оксана Кісь. – Про нову академічну культуру, стандарти якості, доброчесності, відкритості, довіри, наукової солідарності. А також сміливість брати на себе відповідальність і визначати своє майбутнє».

Ще кілька років тому різні державні органи рухались до однієї мети, але кожен у свій бік

Експерт з питань науки та інновацій Представництва ЄС в Україні **Єгор Пивоваров** говорив про зміни в українській науковій сфері, які Єврокомісія справді помічає. Реформується законодавство, синхронізували роботу ключові інституції. За словами пана Єгора, ще кілька років тому різні державні органи рухались до однієї мети, але кожен у свій бік. Зараз це змінилося.

Водночас Єгор Пивоваров говорив і про те, що викликає занепокоєння. Фінансування науки залишається недостатнім, управління фрагментованим, а комерціалізація наукових розробок слабкою. Єврокомісія відкрито висловлює зауваження щодо співпраці науки з бізнесом. Реформи не мають залишатися лише на рівні законів: важлива їхня імплементація, і саме це стане головним індикатором для європейської сторони.

Водночас, як наголосив Єгор Пивоваров, Україна сьогодні має те, чого неможливо створити штучно: сильних людей, сильну наукову школу, величезний потенціал та досвід стійкості, який викликає захоплення у Європейського Союзу.

«Ми говоримо не про інтеграцію – ви вже інтегровані»

Спеціаліст з питань міжнародного співробітництва Генерального директорату Єврокомісії з досліджень та інновацій Фредерік Сондергаард підключився до заходу онлайн і говорив про найважливіше: Єврокомісія бачить українських дослідників не як об'єкт допомоги, а як частину спільного наукового майбутнього Європи. Він підкреслив, що на 2026-2027 роки виділено значне фінансування для досліджень в Україні, і робота над міжнародною коаліцією з підтримки науки та інновацій – один із пріоритетів.

Генеральна секретарка Science Europe, докторка **Лідія Боррелль-Даміан** говорила про те, що голос України нині звучить там, де формуються глобальні наукові політики. «Ми говоримо не про інтеграцію – ви вже інтегровані», – зазначила вона.

Science Europe співпрацює з НФДУ з 2022 року: українські фахівці беруть участь у кількох робочих групах організації – з відкритої науки, наукової комунікації, дослідницької культури та програми «Горизонт Європа». Боррелль-Даміан розповіла про серію вебінарів, які Science Europe проводить спільно з НФДУ, і про те, що Україна вже закладена в нову стратегію організації на 2027-2030 роки.

Окремо вона згадала, що за кілька днів вирушає до Бангкока на засідання Глобальної дослідницької ради (GRC) – і НФДУ також братиме участь у цьому форумі. «Якщо у вас є ідеї, як ми можемо вам допомогти – я буду дуже щаслива», – додала Лідія Боррелль-Даміан.

Офіс Горизонт Європа в Україні: новий старт

Керівник Офісу Горизонт Європа в Україні **Ігор Таранов** представив результати майже трьох років роботи. Головний підсумок: українські вчені, університети, наукові установи та бізнес залучили в рамках Програми «Горизонт Європа» вже 64,3 млн євро. Це більше, ніж за всі сім років попередньої програми «Горизонт 2020». Кількість проєктів, де українські організації виступають координаторами, зросла від одного до чотирнадцяти. Ігор Таранов підкреслив, що взяти на себе координацію – це серйозна відповідальність, і те, що українські установи на це зважуються, є ознакою зрілості.

Офіс провів понад 120 онлайн- і 73 офлайн-заходи за рік, охопив майже 20 000 учасників і веде базу даних із понад 5 500 контактних осіб.

Окремою новиною стало продовження проєкту – Єврокомісія ухвалила це рішення нещодавно. Також успіх українського офісу надихнув Єврокомісію створити аналогічну структуру в Молдові. «Молдовські колеги вже запитують, як нам вдається залучати аудиторію, – з усмішкою зазначив

доповідач. – Відповідаємо, що це результат спільної, напруженої і системної роботи».

Виклики та завдання України на шляху до ЄС у сфері науки

Григорій Мозолевич, генеральний директор директорату розвитку науки МОН, представив детальну картину того, де Україна нині перебуває на шляху до європейського дослідницького простору. Затверджена Нова дорожня карта інтеграції на 2026-2027, у якій окреслено 113 завдань: вісім вже виконано, 64 зараз у роботі. Бюджет науки в Україні у 2026 році зріс на 41%. Звісно, це не 1,7% ВВП, яких вимагають європейські стандарти, але крок зроблено.

Окремо він говорив про Програму «Горизонт Європа». Найоптимістичніший сценарій при підписанні угоди про асоціацію передбачав 70 млн євро залучених коштів. Нині ж Україна наближається до 100 млн. «Орієнтир на 2027 рік: понад 4 000 заявок і понад 400 виконуваних проєктів. Для порівняння – у програмі НАТО «Наука заради миру» Україна вже стала країною, без якої не виконується кожен другий проєкт», – додав він.

Програми та інструменти для українських дослідників

Про конкретні можливості для українських науковців розповіли представники різних проєктів і організацій. **Фредерік Сондергаард** розповів про завдання і можливості Міжнародної коаліції з питань науки, досліджень та інновацій в Україні.

Оксана Швайка з інформаційного центру DAAD представила стипендійні програми для аспірантів і дослідників: від повної аспірантури з захистом у Німеччині до коротких наукових стажувань. Окремо вона розповіла про програму «Україна майбутнього» – піврічні дослідження для магістрів і дослідників, яка відкривається двічі на рік, і про програму Леонарда Ейлера для тих, хто хоче залишитися працювати в Україні: дослідження вдома під керівництвом німецького наукового керівника з місячним стажуванням у Німеччині.

Координаторка Національного Erasmus+ офісу **Світлана Шитікова** нагадала, що програма охоплює не лише студентські обміни, а й дослідницьку складову: спільні проєкти, розбудову потенціалу університетів, підтримку аспірантів, доступ до європейських лабораторій. Для України відкрито 40 конкурсів програми. Найближчим часом до неї повертається Велика Британія і приєднується Швейцарія.

Мауріціо Тоскано з Іспанського фонду науки і технологій FECYT представив портал для учасників Програми «Горизонт Європа» з понад 30 онлайн-курсами, анотованими зразками успішних заявок і окремим віртуальним кампусом для новачків. Він також відзначив, що нещодавно частину матеріалів вперше перекладено українською.

Олена Ципліцька з Представництва ЮНЕСКО в Україні розповіла про план дій для науки, який передбачає доступ до обладнання, підтримку STEM

у школах, грантову підтримку науковців, збереження психоемоційного здоров'я і розбудову інституційної спроможності.

Зокрема, програма UNESRAIL передбачає безкоштовний шестимісячний доступ до передового лабораторного обладнання за кордоном для українських дослідників з конкретними проектами. Вже запущено п'ять конкурсних колів, серед партнерів – лабораторії країн ЄС і представники консорціуму ERIC. Зараз відкриті два конкурси: доступ до дата-центру з кристалографії у Кембриджі і доступ до біобанкінгової інфраструктури BV-MRI ERIC в Австрії.

Захід завершився коротким словом керівника відділу «Офіс Горизонт Європа НФДУ» **Ігоря Таранова**. Він закликав науковців скористатися можливостями, про які йшлося під час зустрічі, та наголосив, що для українських учених – «Україна і наука понад усе», і саме наукові розробки та інновації допомагають захищати країну і протистояти агресії.

Національний фонд досліджень України щиро дякує українським ученим, представникам університетів і наукових установ, які навіть у час війни продовжують працювати, досліджувати й розвивати науку. Окрема вдячність – міжнародним партнерам і організаціям, які підтримують українську наукову спільноту: Європейській комісії, Science Europe, ЮНЕСКО, DAAD, Erasmus+, FECYT, а також усім фондам, програмам та інституціям, що створюють можливості для розвитку, співпраці, академічних обмінів і реалізації нових досліджень.

За кожним таким партнерством стоять люди, які вірять в Україну та її науковий потенціал, підтримують українських учених і допомагають зберігати та розвивати науку навіть у найскладніші часи.

- Відеозапис події доступний за посиланням:
<https://youtu.be/FXEGQ1cDQRA?si=tlmIMly-5AM-8gZf>
([вгору](#))

Додаток 2

25.05.2026

Підсумки форуму «Research project manager: від гранту до впливу»: запуск Національної системи дослідників, залучення міжнародного фінансування та найкращі практики розвитку науки

Упродовж двох днів учасники опрацьовували практичні можливості для залучення національного й міжнародного фінансування для науки, розвиток дослідницької інфраструктури, ефективний менеджмент наукових проектів, співпрацю науки, бізнесу й держави, а також обговорювали інструменти інтеграції української науки до Європейського дослідницького простору ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Ключовою темою форуму стало [представлення Національної системи дослідників \(НДС\)](#) — нового механізму індивідуальної підтримки українських науковців і молодих учених, які вже демонструють високі

результати та роблять вагомий внесок у розвиток української і світової науки.

«Сьогодні наука стає сферою, де дослідника оцінюють за реальними результатами його роботи в будь-якій галузі досліджень. Як держава ми маємо підтримати та заохотити наших науковців, а особливо молодих учених, залишатися та працювати в Україні. Для цього запускаємо Національну систему дослідників. Це суттєво інша культура підтримки науки — прозора, конкурентна та орієнтована на результат», — зазначив міністр освіти і науки України **Оксен Лісовий**.

Перший день форуму був присвячений можливостям залучення фінансування для наукових досліджень. Учасники ознайомилися з презентацією Національної системи дослідників, обговорили інструменти розвитку науки в Україні, питання фінансування, розвитку інфраструктури та підтримки дослідників. Значну увагу надали співпраці університетів, бізнесу та держави задля розвитку інновацій і трансферу технологій. Також у межах першого дня йшлося про систему підготовки та атестації наукових кадрів в Україні, управлінські інструменти, виклики та перспективи розвитку наукової сфери.

Окремий блок був присвячений міжнародним можливостям фінансування науки. Учасники обговорили інструменти підтримки через проекти МОН України, Національного фонду досліджень України, актуальні конкурси програми «Горизонт Європа» на 2026–2027 роки, можливості програм COST, Eureka та Erasmus+, розвиток міжнародних партнерств і наукової мобільності, а також співпрацю з українською науковою діаспорою та міжнародними науковими інституціями.

Другий день форуму присвятили сучасному менеджменту наукових проєктів та практичним аспектам управління дослідженнями. Учасники обговорювали мотивацію талановитої молоді до вступу в українські університети, використання штучного інтелекту в наукових проєктах на прикладі Національного університету «Львівська політехніка», роботу проєктних офісів, бюджетування й адміністрування досліджень, розвиток Національної електронної науково-інформаційної системи URIS, питання дослідницької доброчесності та нові підходи до оцінювання наукових результатів через імпакт. Окремо розглянули розвиток дослідницької інфраструктури, співпрацю науки з реальним сектором економіки, синергію IT-бізнесу та науки, реєстрацію й ліцензування об'єктів права інтелектуальної власності, розвиток стартап-екосистем і формування регіональних інноваційних екосистем.

Заступник міністра освіти і науки України Денис Курбатов наголосив, що форум став важливою платформою для формування професійної спільноти академічних менеджерів та розвитку сучасного наукового менеджменту в Україні.

«Перший національний форум академічних менеджерів — дуже важлива подія для сучасної української науки. Йдеться про адміністрування

наукових проєктів, пошук фінансування, реалізацію ідей та впровадження результатів, які мають вплив на обороноздатність, економіку й суспільство України. Тут зібралися лідери української науки, адміністратори, учені, провідні представники наукової екосистеми», — зазначив **Денис Курбатов**.

За його словами, в умовах війни особливо цінним є ефективне використання ресурсів. Окрему увагу заступник міністра звернув на зміну підходу держави до науки та інновацій.

«Наука перестає бути церемоніальною сферою чи сферою витрат. І держава, і бізнес дедалі більше розуміють, що саме технології, знання та нові розробки рухають країну вперед. Саме тому цього року маємо 40% зростання фінансування науки. Для вчених це означає нові програми, нові проєкти та нові інструменти підтримки. Серед них — Національна система дослідників, додаткові конкурси, державно-приватне партнерство у сфері R&D, а також розвиток базового фінансування наукових установ», — підсумував **Денис Курбатов**.

Також у межах форуму міністр освіти і науки України Оксен Лісовий [вручив Подяки Міністерства освіти і науки України за вагомий внесок у розвиток наукової та інноваційної сфери держави](#).

Зокрема, відзнаки отримали університети-лідери, які у 2025 році продемонстрували найкращі результати за кількістю публікацій у найрейтинговіших виданнях, залученням молоді до науки, а також виконанням замовлень на наукові дослідження з боку бізнесу та міжнародних партнерів. Також відзначили фахівців за сумлінне виконання завдань і функцій Національних контактних пунктів програми «Горизонт Європа», високий рівень виконання ключових показників ефективності та вагомий внесок у посилення позицій України в Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт Європа».

Окремо відзначили науковців та експертів за захист національних інтересів у міжнародному науковому просторі та успішну протидію використанню науки як інструменту російської пропаганди.

Подяки МОН також вручили за вагомий внесок у розвиток інноваційної екосистеми, підтримку трансферу технологій, а також за участь у розвитку науково-видавничої сфери України, удосконалення механізмів експертного оцінювання та впровадження принципів публікаційної етики.

Перший національний форум «Research project manager: від гранту до впливу» організувало Міністерство освіти і науки України в партнерстві з Національним університетом «Львівська політехніка» та за підтримки делегації Європейського Союзу в Україні.

МОН висловлює подяку за підтримку у проведенні заходу:

- Фонду Президента України з підтримки освіти, науки та спорту,
- Національному фонду досліджень України, зокрема офісу Горизонт Європа в Україні та Еразмус+ офісу в Україні,
- COST в Україні,
- Eureka в Україні,

- Національній академії наук інженерії та медицини США (NASEM),
 - Державній науково-технічній бібліотеці України,
 - Національному агентству з забезпечення якості вищої освіти,
 - Українському офісу дослідницької доброчесності,
 - Київському академічному університету,
 - Київському національному університету імені Тараса Шевченка,
 - Бердянському державному педагогічному університету,
 - Харківському національному університету міського господарства імені О.М. Бекетова,
 - IT-компанії SoftServe.
- ([вгору](#))

Додаток 3

14.05.2026

Вилучення рідкісноземельних елементів з техногенних відходів України

Проведення круглого столу на таку важливу нині для України тему саме в День науки символічно підкреслює вагомість для економіки та суспільства наукових знань та новітніх, екологічно виважених підходів у сфері видобування та повної переробки корисних копалин. Метою дискусії став пошук практичних рішень для розвитку стратегічно важливих секторів промисловості України, зокрема створення повного циклу вилучення, переробки та повторного використання РЗЕ із техногенних відходів ([Державна установа «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України»](#)).

Зацікавленість темою засвідчила участь у засіданні круглого столу представників провідних наукових інститутів НАН України, які досліджують зазначені у темі круглого столу проблеми, органів державної виконавчої влади, підприємств, бізнес-асоціацій, малого та середнього бізнесу – на захід зареєструвалося понад 70 учасників, із яких 44 долучились онлайн.

Директор Державної установи "Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України" академік НАН України Валерій Геєць наголосив на необхідності використання напрацювань круглого столу для формування практичних рекомендацій, які будуть представлені на спільному засіданні Союзу промисловців і підприємців та Президії НАН України. Віцепрезидент ТПП України Ростислав Коробка наголосив на важливості перетворення техногенних відходів на стратегічний ресурс для сталого розвитку та інтеграції України до європейських ринків.

Цікавими фактами та відповідними науковими напрацюваннями поділилися науковці Інституту геологічних наук НАН України, Інституту чорної металургії ім. З.І. Некрасова НАН України, Інституту економіки та прогнозування НАН України, ДНУ "Центр проблем морської геології,

геоекології і осадового рудоутворення НАН України", Полтавського державного аграрного університету.

Про досвід впровадження напрацювань щодо переробки промислових відходів у виробництві розповіли представники бізнесу, які впроваджують наукові розробки у виробництво – НВФ "Продекологія" та ТОВ "Дніпро-Центр".

Під час Q&A сесії учасники круглого столу зосередили увагу на гострих проблемах, що потребують науково обґрунтованих рішень:

- технологічних аспектах вилучення РЗЕ, зокрема:
 - практичних можливостях застосування мобільних та модульних установок, які дають змогу працювати безпосередньо на відвалах і уникати створення нових хвостосховищ,
 - ефективності фізичних методів розділення мінералів без використання хімічних реагентів та перспективи їх масштабування для промислових потреб;
- джерелах фінансування таких технологій, можливостей залучення грантових програм ЄС,
- інтеграції результатів у ланцюги доданої вартості,
- необхідності залучення молодих спеціалістів,
- підтримці інноваційних лабораторій,
- партнерстві з українськими науковими школами для формування комплексних рішень.

Круглий стіл став результатом тривалої спільної роботи науковців, державних інституцій, бізнесу та громадських організацій, – зазначила модератор заходу, провідний науковий співробітник відділу торговельної та промислової політики Державної установи "Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України" д.е.н., проф. Оксана Кушніренко.

У результаті спільної дії створюється постійно діючий майданчик для співпраці, де економісти оцінюватимуть ефекти, геологи та технічні фахівці пропонуватимуть технології, а бізнес реалізовуватиме їх на практиці. Це стане підґрунтям для формування кластера у сфері переробки техногенних відходів, який інтегруватиме наукові розробки та виробничі рішення.

[Детальніше](#)
([вгору](#))

Додаток 4

22.05.2026

Аптека в одному тюбику: вітчизняний препарат для українських воїнів

У 2015 році команда дослідників отримала патент України на цю розробку, але запустити виробництво в Україні не вдалося. Технологія

була досить складною і вимагала використання агресивних хімічних реагентів ([Національний фонд досліджень України](#)).

У 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, команда під керівництвом члена-кореспондента НАН України, завідувача відділу регуляції проліферації клітин і апоптозу Інституту біології клітини НАН України Ростислава Стойки повернулася до цієї теми. За кошти грантового фінансування Національного фонду досліджень України вчені виконали проєкт «Протизапальний і ранозагоювальний засіб, що містить композицію каннабіміметика N-стеароїлетаноламіну із хітозановим гідрогелем».

Грантова підтримка Фонду дала змогу довести препарат до рівня технологічної розробки. Науковці розробили рецептуру препарату, провели біовипробування на лабораторних тваринах, перевірили біотолерантність препарату в організмі тварин і підтвердили його безпечність.

«Чому саме ця ідея? – розмірковує Ростислав Стойка. – Тому що наші воїни потребують ефективного, доступного, вітчизняного засобу для загоєння ран. І ми знали, що можемо його створити».

Мазь, що гоїть рани

Суть проєкту – розробка багатофункціонального ранозагоювального препарату, який в одній мазевій формі поєднує все необхідне для складного процесу загоєння рани.

Перший компонент мазі – хітозан з високою молекулярною масою. Саме він зупиняє кровотечу і завдяки своїй в'язкості фізично блокує пошкоджені судини. Другий компонент – ліпідна сполука N-стеароїлетаноламін, або скорочено NSE. Ця речовина має цілу палітру корисних властивостей: знімає запалення і больові відчуття, підтримує клітини в зоні ушкодження. Третій компонент – лляна олія, яка виконує роль своєрідного розчинника для NSE. Окрім того, лляна олія багата на жирні кислоти омега-3 та омега-6, що є не лише антиоксидантами, а й імуностимуляторами. Четвертий компонент – антибіотик, який пригнічує ранову інфекцію. У польових умовах рани далекі від стерильності, тому без нього не обійтися. До того ж антибіотик виконує ще одну важливу роль: завдяки негативно зарядженій карбоксильній групі він взаємодіє з позитивно зарядженими аміногрупами хітозану і, таким чином, стабілізує весь препарат.

«Ноу-хау нашого препарату – у введенні до його складу NSE і застосуванні лляної олії для його розчинення, — пояснює Ростислав Стойка. – Це дозволило об'єднати жиророзчинну протизапальну сполуку з водним середовищем живого організму».

В результаті отримано зручну мазеву консистенцію, яка добре фіксується в зоні рани, не розтікається, діє комплексно і, що принципово важливо, не має токсичних побічних ефектів. Це підтверджено у серії біовипробувань на лабораторних мишах.

Команда з усієї країни

Робота над препаратом була колективною, до проєкту долучилися наукові групи з кількох установ України.

Безпосередню роботу з лабораторними тваринами виконували вчені Інституту біології клітини НАН України. Вони щодня наносили різні варіанти препарату на рани лабораторних мишей, фотографували ушкодження, спостерігали за динамікою загоєння та фіксували результати досліджень, а також готували мазеві форми препаратів і випробовували різні варіанти рецептур.

Протизапальний ліпід NSE та всі дослідження, пов'язані з ним, були зоною відповідальності групи вчених з Інституту біохімії імені О.В. Палладіна НАН України. Гістологічні дослідження ран лабораторних тварин виконували дослідники із Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Коли у віварії немає світла і тепла

Війна втручалася в роботу вчених буквально щодня. Віварій інституту розташований у підвальному приміщенні, де складно підтримувати необхідний температурний режим. Під час масових відключень електроенергії тут не було світла і достатнього опалення. Дослідники приходили у вихідні дні – годувати і напувати тварин, перевіряти їхній стан, прибирати клітки. Це робилося без нагадувань, відгулів і додаткових виплат.

«Я щиро вдячний усім виконавцям проєкту, – каже Ростислав Стойка, особливо тим, хто працював з лабораторними тваринами. Це важка, відповідальна робота і колеги виконували її з повною самовіддачею».

Все починається з ідеї

Окрім наукових результатів, пан Ростислав охоче ділиться і своїм «алгоритмом успіху» перемоги у конкурсі наукових проєктів. Цей алгоритм він формував роками, зокрема під час майже дворічної роботи в біомедичних центрах США.

«50 відсотків успіху залежить від цікавої, свіжої ідеї, – переконаний він. – Причому ця ідея часто не лежить на поверхні – до неї треба додуматися».

Ще 30 відсотків успіху забезпечує правильно вибрана експериментальна модель, що повинна бути доступною, зручною і водночас адекватною цілям дослідження. Американський досвід навчив його, що в світі найбільше цінують і фінансують клінічні дослідження за участю реальних пацієнтів, далі – так звані до клінічні дослідження на лабораторних тваринах, і лише потім – дослідження на клітинних культурах чи комп'ютерних моделях. За цією ієрархією стоїть проста ідея: наука має бути корисною для реального життя. І ще 20 відсотків успіху залежить від використаних методів і виконавців.

Цей підхід вчений втілює у власній роботі.

Індикатори успіху

Для науковців важливим критерієм успішності дослідження є високий рейтинг публікації, в якій представлені результати роботи. Поки готувався цей матеріал, вийшла з друку стаття у відомому міжнародному журналі

«Wound Repair and Regeneration», який вважається другим за рейтингом серед журналів, присвячених проблемам загоєння ран. Стаття має назву «Multifunctional Chitosan-Based Ointment Supplemented With Cannabimimetic N-Stearoylethanolamine for Wound Healing», у подяках її автори згадують і Національний фонд досліджень України, без гранту якого створити багатофункціональний ранозагоювальний препарат було б неможливо.

Від лабораторії до аптечки бійця

Створений препарат пройшов лабораторні випробування, підтвердив свою ефективність і безпечність. Сьогодні команда шукає партнерів, готових запустити його виробництво.

Світлана ГАЛАТА

([вгору](#))

Додаток 5

16.05.2026

Наука для оборони: Оксен Лісовий з робочим візитом відвідав колектив Науково-дослідного інституту воєнної розвідки

Під час зустрічі представники інституту презентували результати своєї роботи у сфері дослідження ворожих засобів розвідки та озброєння. Зокрема, завдяки спільній роботі Сил оборони України та фахівців інституту вдалося дослідити більшість технологій розвідувальних і ударних БПЛА, які росія застосовує у війні проти України. Такі дослідження допомагають краще розуміти технологічні спроможності ворога та розробляти ефективні механізми протидії ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Важливою частиною таких досліджень є документування воєнних злочинів росії. Зокрема, під час дослідження фрагментів ракетного озброєння фахівці інституту виявили зразки озброєння, які Україна свого часу передала росії в межах Будапештського меморандуму. Зібрані матеріали документуються та передаються відповідним структурам.

У межах візиту науковців інституту нагородили відзнаками Міністерства оборони України, Начальника Генерального штабу, а також відомчими нагородами Головного управління розвідки. Своєю чергою Оксен Лісовий передав керівництву ГУР почесні відзнаки Міністерства освіти і науки України «За наукові та освітні досягнення».

Міністр подякував колективу інституту за їхню важливу працю в умовах повномасштабної війни.

«Українська наука сьогодні — це можливість працювати над реальними рішеннями та створювати інновації, які допомагають країні. Ті, хто займається розробками у сфері оборони та медицини, сьогодні перебувають на передовій науки. Ваша робота — це служіння людям, захист держави та демократичних цінностей. Вас сьогодні нагородили заслуженими відзнаками, але найкраща нагорода — кожна ваша розробка та рішення, що здобувають успіхи на фронті», — зазначив Оксен Лісовий.

Міністр також наголосив на всебічній підтримці інституту з боку МОН. Міністерство вже фінансує створення 6 наукових центрів передового досвіду в закладах вищої освіти. Уряд продовжує інвестувати у сферу науки. Зокрема, цьогогоріч на фінансування галузі в державному бюджеті передбачено понад 20 млрд гривень, що на 6 мільярдів більше, ніж торік.

[\(вгору\)](#)

Додаток 6

21.05.2026

Розвиток технологій під час війни – це передусім про захист людей – Президент на нагородженні науковців

Науковці висловили вдячність за підтримку науки та її розвитку. За їхніми словами, рівень підтримки зараз найвищий за весь час після відновлення незалежності [\(Офіс Президента України\)](#).

«Наука для всіх нас – це про життя, це як його захищати, як допомагати, як ідеї втілювати в реальність. І деякі речі, які, напевно, є відчуття, що вони абсолютно нереальні, завдяки талановитим, розумним людям – вони з'являються. Я хочу вам подякувати за те, що наука в Україні розвивається, живе», – сказав Володимир Зеленський.

Президент відзначив науковців орденами князя Ярослава Мудрого IV та V ступенів, «За заслуги» I–III ступенів та княгині Ольги III ступеня, а також присвоїв ученим почесні звання «Заслужений лікар України» та «Заслужений працівник освіти України».

Під час зустрічі обговорили розвиток систем захисту неба, особливо розробку сучасної ППО та, зокрема, антибалістики. Окремо йшлося про нові технології в космічній галузі й можливе долучення університетських розробок і студентських напрацювань до космічної програми держави. Крім того, говорили про потребу в підтримці інших суспільно важливих проєктів, їхню проблематику, масштабування та фінансування.

«Дуже хочемо збільшувати, відповідно, і заробітні плати, відповідні програми фінансувати. Все, що зможемо, будемо робити. Ми ж уже з вами зрозуміли, що там, де є технології, там є можливість, там є сильний захист, сильна наука, сильна армія. Все це сьогодні поєднано абсолютно», – наголосив Глава держави.

В Україні вже цьогогоріч запрацює індивідуальний рейтинг із підтримки науковців – Національна система дослідників. Результативність учених визначатимуть у 14 галузях щороку. Методику оцінки стипендіатів уже затвердив Кабінет Міністрів України. Напрацювання українських науковців верифікуватимуться в національних і міжнародних базах даних. 2650 лідерів цього рейтингу отримуватимуть щомісячну стипендію в розмірі 10 000 грн протягом 2 років. Виплати розпочнуться в серпні. Зокрема, передбачено підтримку молодих учених, жінок у науці та науковців-ветеранів.

Главі держави також представили розробки українських науковців у сфері оборони та медицини. Зокрема, різні типи безпілотників, що вже мають успішні бойові застосування, наземні роботизовані комплекси з бойовими модулями для збиття FPV-дронів і заміни воїнів на позиціях, а також удосконалені засоби РЕБ. Крім того, є напрацювання щодо проведення операцій на серці поранених без зупинки роботи органа.

([вгору](#))

Додаток 7

21.05.2026

МОН створює Національну систему дослідників: інструмент персональної підтримки українських науковців

«Сьогодні наука стає сферою, де дослідника оцінюють за реальними результатами його роботи в будь-якій галузі досліджень. Як держава маємо підтримати та заохотити наших науковців, а особливо молодих учених, залишатися та працювати в Україні. Для цього запускаємо Національну систему дослідників. Це суттєво інша культура підтримки науки — прозора, конкурентна та орієнтована на результат», — зазначив Міністр освіти і науки України Оксен Лісовий ([Урядовий портал](#)).

За словами міністра, уже з 2026 року 2 650 найкращих дослідників отримуватимуть дворічні державні стипендії у розмірі 10 тисяч гривень щомісяця. Половину цієї підтримки спрямують молодим ученим.

«Для нас важливо, щоб молоді науковці бачили: держава інвестує не лише в інфраструктуру, а й у людей, які створюють нові знання та технології», — додав Оксен Лісовий.

НСД працюватиме через цифровий модуль у Національній електронній науково-інформаційній системі. Дослідники самостійно подаватимуть інформацію про свої результати, а оцінювання базуватиметься на автоматизованій перевірці даних із використанням наукометричних баз, відкритих реєстрів та інших верифікованих джерел.

Система формуватиме окремі рейтинги за науковими напрямками, а також загальний рейтинг і рейтинг молодих учених. Такий підхід має забезпечити справедливі умови оцінювання та підтримки для різних категорій дослідників.

Перший цикл триватиме орієнтовно два місяці: один місяць — на подання даних і ще один — на оцінювання та формування рейтингів. Старт виплат державних стипендій планується з серпня 2026 року. Загальний бюджет програми становить орієнтовно 763 млн грн на два роки, із яких понад 190 млн грн уже передбачено в державному бюджеті цього року.

Окремо НСД стане першою повною цифровою базою українських учених. Вона міститиме інформацію про науковий профіль дослідника, його професійну експертизу, напрями досліджень, кар'єрний статус і результати

діяльності. Це дасть змогу державі краще бачити кадровий потенціал науки та формувати ефективнішу політику підтримки дослідників.

Концепцію Національної системи дослідників України та план її реалізації Уряд затвердив раніше, а 20 травня 2026 року ухвалив Методику рейтингування та Порядок надання державних стипендій.

Упровадження Національної системи дослідників стало можливим, зокрема, завдяки експертній та аналітичній допомозі, наданій у межах спільного проєкту Міністерства освіти і науки України та Світового банку «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів» (Ukraine Improving Higher Education for Results Project, UINERP).

Читайте також: [МОН оголосило про запуск Національної системи дослідників](#)
([вгору](#))

Додаток 8

07.05.2026

Створення об'єднаного інституту морських досліджень: Український науковий центр екології моря об'єднують з НАНЦ

«Робимо послідовні кроки для формування єдиного центру морських досліджень. Маємо ефективно використовувати наукову інфраструктуру, і що не менш важливо, зберегти та розвивати унікальний кадровий потенціал українських учених-океанографів. В умовах обмеженого доступу до Чорного моря саме антарктичні дослідження стали для багатьох наших науковців можливістю продовжувати роботу, і держава має підтримати ці можливості», — зазначив міністр освіти і науки України **Оксен Лісовий** ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Також планують створити об'єднаний науково-дослідницький флот України, до якого увійдуть криголам «Ноосфера», що вже п'ятий рік поспіль успішно виконує антарктичні місії, та інші дослідницькі судна, зокрема гідробіологічне та гідрографічне судна, що мають забезпечувати морські дослідження та регулярний екологічний моніторинг.

Об'єднання всього наукового флоту під єдиним управлінням дасть змогу ефективніше використовувати різне обладнання як для досліджень далекої Антарктики, так і для Чорного моря (щойно це стане можливим), Азовського моря (після відновлення доступу до нього), а також Світового океану.

НАНЦ, який вже має успішний досвід управління морською інфраструктурою, стане операційним центром для організації комплексних морських досліджень. Це також забезпечить концентрацію витрат бюджету на утримання наукового флоту, організацію та проведення морських експедицій.

Розвиток досліджень у Чорному морі та Світовому океані на основі досвіду й партнерств НАНЦ в Антарктиці є важливим кроком для посилення міжнародного наукового співробітництва. Це відкриває можливості для

розширення участі України в глобальних дослідницьких ініціативах, поглиблення партнерств із провідними науковими інституціями та інтеграції українських досліджень у міжнародні мережі обміну знаннями й технологіями.

Тестування наукових методів здійснюватиметься у двох напрямках — у Чорному морі та Антарктиці.

Обмін і розвиток різних методів між дослідницькими середовищами є сталою практикою, а об'єднання установ сприятиме її масштабуванню.

Об'єднання полярних і морських досліджень в одній інституції відповідає найкращим міжнародним практикам. Зокрема, Інститут морських та полярних досліджень імені Альфреда Вегенера (Німеччина) входить до числа світових лідерів у цій сфері.

Такий підхід створює передумови для посилення дослідницького потенціалу України та підвищення міжнародної конкурентоспроможності досліджень.

([вгору](#))

Додаток 9

12.05.2026

Завершено прийом заявок на конкурс PhD-проектів у межах «проектної аспірантури»

Загалом було подано **137 заявок** від **40 університетів та наукових установ України**. Активна участь закладів освіти та науки засвідчує значний інтерес до нової моделі підготовки докторів філософії, орієнтованої на інтеграцію досліджень, інновацій та практичних результатів ([O:NAUKA](#)).

Найбільшу кількість заявок подали:

- Національний авіаційний університет (КАІ) — 17 заявок
- Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» — 16 заявок
- Національний університет «Львівська політехніка» — 10 заявок
- Київський національний університет імені Тараса Шевченка — 10 заявок
- Волинський національний університет імені Лесі Українки — 7 заявок
- Інститут фізики НАН України — 5 заявок
- Український державний університет науки і технологій — 5 заявок
- Державний університет «Житомирська політехніка» — 5 заявок

Нагадаємо, що в межах оновлених умов конкурсу до участі були також допущені установи, атестовані за інженерно-технологічним, біомедичним та агроветеринарним напрямками, а подання заявок здійснювалося через систему URIS.

Наразі конкурс переходить до етапу експертизи та оцінювання поданих PhD-проектів.

([вгору](#))

15.05.2026**Команда МОН із робочим візитом відвідала провідні наукові установи Харкова**

Упродовж робочого візиту команда МОН провела шість зустрічей із науковцями, керівниками закладів та молодими вченими, а також відвідала провідні університети й наукові установи Харківщини, які демонструють високі результати за підсумками державної атестації ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Серед них: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харківський національний медичний університет, Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України, Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут» НАН України та Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова.

Під час зустрічей обговорили пріоритети розвитку науки у 2026 році: нову модель фінансування за результатами діяльності, розвиток дослідницької інфраструктури, підтримку молодих учених, запуск проектної аспірантури, міжнародну співпрацю та посилення ролі науки у відновленні й безпеці держави.

Зокрема, нова модель базового фінансування науки передбачає спрямування понад 3 мільярди гривень на підтримку наукових установ і закладів вищої освіти за результатами державної атестації. Завдяки ефективності роботи ЗВО та наукових установ Харківщина у 2026 році отримує понад 520 мільйонів гривень додаткової підтримки.

«Українська наука сьогодні продовжує працювати й розвиватися навіть в умовах повномасштабної війни, а прифронтовий Харків залишається одним із головних наукових центрів України. Попри постійні обстріли та безпекові ризики, місцеві університети й наукові установи продовжують дослідження, працюють у міжнародних проєктах і зберігають високі позиції у світовій науці. Маємо підтримувати людей та інституції, які розвивають українську науку навіть у таких умовах», — зазначив заступник міністра освіти і науки України **Денис Курбатов**.

Під час візиту до Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна обговорили розвиток університету в умовах війни, підтримку молодих учених та міжнародні проєкти. Попри складні безпекові умови, університет зберігає одну з провідних позицій серед українських закладів вищої освіти у міжнародних рейтингах та продовжує освітній і науковий процес у змішаному форматі.

У Науково-технологічному комплексі «Інститут монокристалів» НАН України делегації представили сучасні розробки та матеріали, частину яких

використовують у найсучасніших міжнародних дослідженнях, зокрема для експериментів у галузі фізики високих енергій у CERN.

У Харківському фізико-технічному інституті обговорили роботу установи в умовах війни. Попри бойові дії фактично на території закладу в перші місяці повномасштабного вторгнення та близькість до кордону з РФ, інститут відновив роботу та продовжує реалізацію міжнародних наукових проєктів у сфері ядерної фізики, енергетики та безпеки. Тут також функціонують два Національні контактні пункти програми Euratom.

У Харківському національному медичному університеті команді МОН презентували міждисциплінарні дослідження, спрямовані на допомогу військовим і цивільним в умовах війни, а також напрацювання університету у сфері медичної науки та міжнародної співпраці.

Команда МОН також ознайомилася з роботою наукового парку Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова. Університет активно залучає фінансування на наукові розробки — нині йдеться про понад 20 мільйонів доларів США. Значна частина досліджень стосується відновлення будівель, дорожньо-транспортної та міської інфраструктури. Для цього в університеті створено Центр колективного користування науковим обладнанням.

Також оглянули дослідницьку інфраструктуру Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», що забезпечує відновлення країни.

Окрім цього, у межах візиту в Харкові відвідали нові безпечні простори для студентів, молодих учених та наукової спільноти. Вони дають змогу проводити офлайн-заходи, працювати над дослідженнями та розвивати наукову комунікацію навіть в умовах війни.

Напередодні професійного свята команда МОН подякувала науковцям Харківщини за роботу, стійкість і внесок у розвиток української науки.

[\(вгору\)](#)

Додаток 11

14.05.2026

Зустріч колективу НТК «Інститут монокристалів» НАН України з заступником Міністра освіти і науки України Денисом Курбатовим.

На зустрічі також були присутні Григорій Мазолевич – генеральний директор Директорату розвитку науки МОН України, Георгій Васильєв – спеціаліст з розвитку та управління науковою інфраструктурою при МОН України та Ольга Безпалова – директорка Департаменту освіти і науки Харківської обласної військової адміністрації ([НТК «Інститут монокристалів» НАН України](#)).

Для Харкова - міста, що вже понад чотири роки живе під постійною загрозою обстрілів, питання підтримки науки давно перестало бути суто академічним. Це питання збереження інтелектуального потенціалу країни,

здатності України не лише вистояти, а й формувати власне технологічне майбутнє.

Під час зустрічі генеральний директор НТК «Інститут монокристалів» НАН України, академік НАН України Володимир Семиноженко представив діяльність Комплексу, окреслив сучасний стан установи, її ключові наукові результати, міжнародні проекти та стратегічні напрями розвитку одного з провідних наукових центрів держави. Йшлося не лише про фундаментальні дослідження, а й про прикладні розробки, що мають значення для медицини, промисловості та оборонної сфери.

Денис Курбатов представив бачення Міністерства щодо трансформації наукової галузі та окреслив уже реалізовані кроки. Водночас розмова вийшла далеко за межі формальних презентацій. Науковці говорили про реальність, у якій сьогодні працюють українські дослідницькі центри, особливо ті, що залишаються у прифронтових регіонах.

У центрі дискусії опинилися питання, які сьогодні визначають майбутнє української науки: нові принципи фінансування наукових установ та університетів, механізми розподілу ресурсів, підтримка молодих учених, проблеми аспірантури та кадрового оновлення наукової сфери. Окремо обговорювалася роль науки у повоєнному відновленні країни. Адже саме наукові розробки й технологічні рішення мають стати одним із фундаментів майбутньої економіки України. Попри війну, українські вчені продовжують публікуватися у провідних міжнародних виданнях, брати участь у міжнародних проєктах і створювати розробки, важливі для обороноздатності держави.

Наприкінці зустрічі Денис Курбатов подякував працівникам Комплексу за сумлінну працю, високий професіоналізм і вагомий внесок у розвиток української науки, а також привітав колектив із професійним святом – Днем науки України.

Під час візиту заступник міністра також ознайомився з виставкою наукових досягнень НТК «Інститут монокристалів» НАН України. Серед представлених розробок – матеріали й технології, окремі з яких не мають аналогів у світі.

Сьогодні українська наука опинилася у ситуації, коли від її здатності зберегти людей, компетенції та дослідницькі школи залежить не лише місце України у світовому науковому просторі, а й темпи її майбутнього відновлення. І саме тому питання підтримки науки дедалі більше стає питанням державної стратегії, а не лише галузевої політики.

[\(вгору\)](#)

Додаток 12

27.05.2026

Пошук українських партнерів для участі в конкурсі Європейського оборонного фонду

Так, грецька компанія «[Building Solid Success](#)» формує консорціум для участі в конкурсі Європейського оборонного фонду: [EDF-2026-LS-DIS-NT](#) «Нетематичні заходи, спрямовані на проривні технології в оборонній сфері» (Non-thematic actions targeting disruptive technologies for defence) ([Офіс Горизонт Європа в Україні](#)).

Іноземні партнери зацікавлені у залученні високотехнологічних компаній, стартапів та R&D-центрів. Особливий фокус спрямовано на розробників у сфері робототехніки, а саме:

- компанії, що розробляють та інтегрують роботизовані чотириногі платформи (робособак / robotic dogs);
- розробників систем автономного керування, навігації та ШІ для наземних роботизованих комплексів;
- підприємства, що мають експертизу в оборонних та проривних технологіях (Disruptive Technologies).

Зацікавленим учасникам за їхнім запитом буде надано повну інформацію про проєкт для детальнішого ознайомлення.

Контактна особа:

Дімосфеніс Джаннікос, dgiannikos@bssplus.gr

([вгору](#))

Додаток 13

05.05.2026

МОН оголошує конкурс спільних українсько-латвійських науково-дослідних проєктів на 2027–2028 роки

Участь у конкурсі можуть брати науково-дослідні групи закладів вищої освіти та наукових установ України й Латвії ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Пріоритетні напрями конкурсу:

- системи сталого розвитку та відновлюваної енергії в часи кризи;
- штучний інтелект і машинне навчання в обороні;
- розроблення інноваційних систем кіберзахисту;
- біологічні та генно-інженерні технології;
- сучасна електроніка та передові матеріали для оборони.

Подання документів здійснюється через функціональний модуль Національної електронної науково-інформаційної системи. Заявка заповнюється українською та англійською мовами в одному файлі. До неї потрібно додати супровідний лист, лист-підтвердження від латвійського партнера, CV наукових керівників, документ про відсутність інформації з обмеженим доступом та довідку з Державної прикордонної служби України про перетин кордону українським науковим керівником за останні 12 місяців.

Кінцевий строк подання заявок — **10 липня 2026 року до 12:00**.

Відбір проєктів передбачає перевірку документів, наукову експертизу в обох країнах, ранжування заявок і затвердження проєктів для фінансування

на засіданні українсько-латвійської Спільної комісії з науково-технологічного співробітництва.

Основними критеріями оцінювання будуть наукова якість та інноваційність проекту, відповідність пріоритетним напрямам, спроможність команди реалізувати дослідження, досвід міжнародної співпраці, якість інфраструктури, участь молодих науковців і жінок-дослідниць, а також можливість практичного використання результатів.

Проектна пропозиція має бути строком на два роки — з 1 січня 2027 року. Орієнтовний обсяг фінансування української сторони становить **199 тис. грн на рік** і залежить від затвердженого бюджету на відповідний рік. Фінансування може покривати витрати українських науковців на візити до Латвії, оплату праці учасників проекту, закупівлю матеріалів та накладні витрати. Візити латвійських науковців фінансує латвійська сторона.

У межах конкурсу можуть фінансуватися лише нові проекти. Відібрані проекти не можуть отримувати фінансування з інших джерел державного бюджету.

Детальні умови участі та подання документів доступні за [посиланням](#).
([вгору](#))

Додаток 14

19.05.2026

Стипендіальна дослідницька програма NADIYA 2026

[\(Національний фонд досліджень України\)](#).

Крім того, ця двостороння програма має на меті:

- сприяти економічному, соціальному та екологічному внеску науки у стійкість України;
- підтримувати популяризацію науки серед молодих науковців і дослідників, які працюють в Україні;
- сприяти підготовці України на шляху до вступу до Європейського Союзу.

2026 рік є четвертим роком реалізації програми.

ЦІЛІ ПРОГРАМИ

Програма має на меті:

- започаткувати або зміцнити сталі партнерства між французькими інженерними школами та українськими дослідниками у сфері інженерних наук за підтримки Посольства Франції в Україні та у координації з CDEFI;
- сприяти обміну науковими методологіями, практиками та експертизою між французькою та українською науковими спільнотами;
- заохочувати розвиток майбутніх спільних наукових проектів і довгострокового інституційного співробітництва;

- збагачувати наукове середовище через лекції, спільну роботу та обмін досвідом з українськими дослідниками, які продовжують підтримувати високий рівень наукової діяльності попри нинішній контекст в Україні.

НАУКОВІ НАПРЯМИ НА 2026 РІК

До участі запрошуються дослідники у таких сферах:

- Матеріалознавство та інженерія матеріалів: властивості матеріалів і поверхонь, нанотехнології, сучасні композитні матеріали;
- Біотехнології та біоінженерія: застосування у сфері охорони здоров'я, агропродовольчої галузі, екологічних наук, біоінженерії та біопроектів;
- Геонауки та довкілля: управління ґрунтовими та мінеральними ресурсами, технології очищення забруднень, екологічне відновлення;
- Сталий розвиток енергетики та енергетичний перехід: відновлювана енергетика, системи накопичення енергії, оптимізація енергоспоживання;
- Агрономія та ветеринарні науки: стале сільське господарство, управління агропродовольчими ресурсами, здоров'я тварин, вплив екологічних змін на аграрні екосистеми;
- Інноваційні технології та перспективна цивільна інженерія, з особливою увагою до аеронавтики;
- Кібербезпека та цивільні ядерні дослідження;
- Будівництво та цивільна інженерія.

ПРАКТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ

Підтримка для відібраних дослідників передбачас:

- щомісячну стипендію (1704 євро для молодих дослідників та PhD студентів / 2055 євро для підтверджених дослідників);
- допомогу із організацією проживання;
- покриття транспортних витрат в обидва боки;
- медичне та дорожнє страхування.

КРИТЕРІЇ ВІДПОВІДНОСТІ

Кандидати повинні:

- бути громадянами України, які наразі проживають в Україні, та мають намір повернутися до України після завершення короткострокової наукової мобільності;
- мати науковий ступінь PhD або навчатися в аспірантурі;
- бути активно залученими до наукової діяльності в одному з визначених напрямів у межах української академічної чи науково-дослідної установи;
- володіти англійською та/або французькою мовою (знання французької мови є бажаним і буде перевагою, але не є обов'язковою умовою участі).

У межах програми короткострокової дослідницької мобільності NADIYA особлива увага приділятиметься:

- спільним науковим проектам (проектам, розробленим командами дослідників — від 2 до 4 осіб у команді). Заявки на координовану або групову мобільність особливо заохочуються;
- переконливому обґрунтуванню економічного, соціального та/або екологічного впливу дослідницької мобільності на стійкість та відбудову України;
- перспективам подальшої структуризації співпраці через інші програми (ERASMUS+, Horizon Europe або інші відповідні програми фінансування досліджень);
- популяризації, поширенню та науковій комунікації результатів дослідження в Україні (залежно від релевантності пропозицій можлива підтримка з боку Посольства Франції в Києві або CDEFI у Франції).

ПРОЦЕДУРА ПОДАННЯ ЗАЯВКИ

1. Заповнити [онлайн-форму заявки](#).
2. Надіслати документи на адресу: cooperation@ifu.kyiv.ua із темою листа: «NADIYA candidate 2026»

Необхідні документи:

- сканкопія закордонного паспорта;
- CV англійською або французькою мовою;
- опис дослідницького проекту та очікуваних результатів;
- лист-запрошення або електронний лист (за наявності) від французької приймаючої лабораторії чи установи із зазначенням точних дат мобільності;
- офіційний документ, що підтверджує поточний статус кандидата в українській науковій установі (довідка аспіранта або підтвердження місця роботи/посади в університеті, академії, інституті тощо).

КІНЦЕВИЙ ТЕРМІН ПОДАННЯ ЗАЯВОК : 7 ЧЕРВНЯ 2026 року

КАЛЕНДАР ПРОГРАМИ

- прийом заявок від дослідників та приймаючих закладів: **до 7 червня 2026 року**;
- оголошення результатів: **очікується 22 червня 2026 року**.
Лише відібрані кандидати отримають повідомлення.
- дослідницькі мобільності: **між вереснем та груднем 2026 року**.

Тривалість мобільності визначатиметься спільно дослідником (або групою дослідників), приймаючою лабораторією та Посольством Франції в Україні.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Для подання заявок та запитань: cooperation@ifu.kyiv.ua

Контакти

Елоїз Мармузе-де ля Тай

Заступниця директора Французького інституту в Україні,
Аташе з питань університетського та наукового співробітництва
Посольство Франції в Україні

Анастасія Ольховик

Координаторка офісу Campus France в Україні

Французький інститут в Україні

([вгору](#))

Додаток 15

05.05.2026

Установча зустріч партнерів проєкту «Open GLAM in Ukraine» у Варшаві

Окремо були обговорені зміст, час і місце проведення семінару для керівників GLAM-установ ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Також у рамках зустрічі були проведені презентації щодо колекцій кожної з установ-партнерів й екскурсія Головним архівом давніх актів.

Проєкт «Open GLAM in Ukraine» націлений на навчання українських GLAM-установ (галерей, бібліотек, музеїв та архівів) використанню ресурсів Вікімедіа з метою збереження й поширення цифрових копій об'єктів національної спадщини, що наразі перебувають у їхніх фондах. Оцифрування і веб-представлення на платформах Вікімедіа надає цим установам безпрецедентну можливість залучити світову аудиторію та зробити їхні колекції більш видимими, забезпечуючи збереження та протидію російському культурному дезінформаційному впливу. Крім того, за допомогою використання ресурсів Вікімедіа об'єкти легко пов'язуються один з іншим, а також із відповідними об'єктами інших країн, створюючи не тільки зручну систему для наукових досліджень, але й сприяючи популяризації українського історико-культурного надбання серед пересічних користувачів Інтернету.

«Open GLAM in Ukraine-Training Program» стартує в 2026 році як навчальна програма для першої з двох груп: половину модулів буде проведено влітку, решту — восени. Друга група пройде навчання у 2027 році.

Одним із перших внесків, зроблених НБУВ в рамках проєкту, стало розміщення на Вікісховищі цифрових копій двох пам'яток культури України, що зберігаються в НБУВ, – фортепіанної сюїти українського композитора харківської школи Леоніда Лісовського «На виставці собак: Сім фотографій» та «Службника і Требника» Петра Могилы 1632 року. Як супровід створено та завантажено на Вікіпедію статті, присвячені цим творам.

([вгору](#))

Додаток 16

14.05.2026

Хантавірусні інфекції: що потрібно знати про ситуацію у світі та в Україні

ЧОМУ ANDES VIRUS В УКРАЇНІ ВІДСУТНІЙ І НЕ МОЖЕ ТУТ ЗАКРІПИТИСЯ

По-перше, в Україні відсутній природний резервуар цього вірусу. Його єдиним підтвердженим носієм у природі є довгохвостий карликовий рисовий хом'як — гризун, який мешкає виключно у Південній Америці. В Європі і зокрема в Україні цей вид відсутній. Без місцевого резервуара стійка циркуляція вірусу неможлива ([Центр громадського здоров'я МОЗ України](#)).

По-друге, міжлюдська передача — рідкісне виключення. Навіть у разі завезення вірусу хворою людиною (інкубаційний період може сягати 6 тижнів) подальша передача в побутових умовах є малоімовірною. Документально підтверджена лише обмежена передача при тривалому тісному контакті.

По-третє, серед громадян України, які перебували на борту «MV Hondius», жодного підтверженого випадку інфікування не зафіксовано.

ЩО ТАКЕ ХАНТАВІРУСИ?

Хантавіруси — це група вірусів, природними резервуарами яких є гризуни. Людина найчастіше інфікується:

- при вдиханні пилу, забрудненого виділеннями гризунів;
- через контакт із контамінованими поверхнями;
- рідше — через укуси гризунів.

У світі виділяють дві основні клінічні форми хантавірусної інфекції:

Геморагічна гарячка з нирковим синдромом — ця форма характерна переважно для Європи та Азії, зокрема для хантавірусів Puumala та Dobrava, які циркулюють і в Україні.

Хантавірусний легеневий синдром — ця форма характерна переважно для Північної та Південної Америки. Саме її може спричиняти *Andes virus*. Хантавірусний легеневий синдром може прогресувати дуже швидко та потребує інтенсивної терапії.

Інкубаційний період хантавірусної інфекції може тривати до 6-8 тижнів. На ранніх стадіях захворювання симптоми часто нагадують грип або інші гострі респіраторні вірусні інфекції.

ЩО ТАКЕ ANDES VIRUS?

Andes virus — це різновид хантавірусу, який природно поширений переважно в Аргентині та Чилі. Він може викликати тяжке захворювання легень, яке супроводжується високою температурою, слабкістю, кашлем і швидким розвитком утрудненого дихання. У тяжких випадках хвороба може призводити до серйозного ураження легень та потребувати лікування в реанімації.

На відміну від хантавірусів, які циркулюють в Україні та передаються лише від гризунів до людини, *Andes virus* є єдиним хантавірусом, для якого підтверджена можливість передачі між людьми. Однак така передача трапляється рідко і зазвичай потребує тривалого близького контакту з хворою людиною (статеві контакти, сон в одному ліжку). За оцінками міжнародних організацій, *Andes virus* не має такого потенціалу швидкого

поширення, як COVID-19 або SARS, а ризик для населення Європи залишається низьким.

ЧОМУ ANDES VIRUS НЕ ВВАЖАЮТЬ ЗАГРОЗОЮ НОВОЇ ПАНДЕМІЇ?

Попри значну увагу до спалаху *Andes virus*, міжнародні організації охорони здоров'я не розглядають його як загрозу нової пандемії. Це пов'язано з тим, що вірус не передається між людьми так легко, як COVID-19 або грип. Для інфікування зазвичай потрібен тривалий і тісний контакт із хворою людиною, а випадки передачі залишаються поодинокими.

Крім того, *Andes virus* не має природних резервуарів у Європі. Основний природний носій *Andes virus* — довгохвостий карликовий рисовий хом'як (*Oligoryzomys longicaudatus*), який мешкає виключно у Південній Америці. Саме тому навіть у разі завезення окремого випадку формування постійного природного осередку або широкого поширення вірусу в Україні чи країнах Європи є малоімовірним.

За оцінками міжнародних та українських фахівців, ризик для населення України наразі залишається низьким.

ЩО МИ ЗНАЄМО ПРО ВІРУС?

Andes virus не є новим або невідомим вірусом. Його вперше виявили та описали ще у 90-х роках минулого століття після спалахів тяжкої хантавірусної інфекції в Аргентині та Чилі. Відтоді цей серотип перебуває під постійним наглядом міжнародних організацій та добре вивчений фахівцями.

За десятки років досліджень науковцям вдалося встановити, як саме циркулює вірус у природі, які гризуни є його носіями, яким чином відбувається зараження людини та які симптоми може викликати захворювання. Також відомо, що *Andes virus* є єдиним хантавірусом, для якого підтверджено можливість рідкісної передачі від людини до людини за умов тісного та тривалого контакту.

Сучасні генетичні дослідження свідчать, що вірус, пов'язаний із нинішнім спалахом, не є новим варіантом і не має ознак суттєвих змін (мутацій). Він подібний до *Andes virus*, які вже багато років циркулюють у Південній Америці. На сьогодні міжнародні фахівці не мають доказів того, що цей серотип став більш заразним або небезпечним.

ЯКА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ?

Станом на сьогодні *Andes virus* в Україні не виявлений і не циркулює. Крім того, через відсутність природного резервуара цей серотип не може сформувати стійкий природний осередок на території України або інших країн Європи.

Водночас в Україні, як і в багатьох країнах Європи, циркулюють інші серотипи хантавірусів Puumala та Dobrava-Belgrade. Вони спричиняють геморагічну гарячку з нирковим синдромом та передаються виключно від гризунів до людини. Передача цих серотипів між людьми не відбувається.

У 2025–2026 роках в Україні спостерігалось зростання кількості випадків хантавірусної інфекції. Найбільше випадків реєструється у регіонах, де тривають бойові дії, коли люди тривалий час перебувають у польових умовах та контактують із гризунами або їх виділеннями.

До груп підвищеного ризику належать військовослужбовці, особи, які перебувають у польових умовах, покинутих будівлях, працівники складів, а також люди, залучені до земляних та фортифікаційних робіт. Ризик інфікування зростає під час перебування у приміщеннях із високою чисельністю гризунів або під час робіт, пов'язаних із підняттям пилу в закритих просторах.

СИМПТОМИ ХАНТАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ

Перші прояви хантавірусної інфекції часто нагадують грип або інші гострі респіраторні вірусні інфекції. У людини можуть з'являтися підвищення температури, виражена слабкість, головний біль, біль у м'язах, кашель, біль у животі, нудота або загальне погіршення самопочуття. Саме тому на ранніх стадіях захворювання його складно відрізнити від інших інфекцій.

У частини пацієнтів захворювання може мати тяжкий перебіг із розвитком ураження легень, дихальної недостатності, порушення функції нирок або геморагічних проявів.

Водночас важливо розуміти, що наявність таких симптомів не означає автоматично хантавірусну інфекцію. Значно частіше причиною є сезонні ГРВІ, грип, COVID-19 або інші поширені інфекції.

Якщо ви не подорожували до Південної Америки, не контактували з людьми, у яких підтверджено *Andes virus*, але маєте подібні симптоми, насамперед слід звернутися до сімейного лікаря або найближчого медичного закладу для звичайного медичного огляду. Особливо важливо повідомити лікаря, якщо ви перебували у польових умовах, контактували з гризунами; працювали у підвалах, покинутих приміщеннях або складських будівлях; долучалися до земляних або фортифікаційних робіт.

Самолікування у разі високої температури, вираженої слабкості або утрудненого дихання є небезпечним.

ЧИ ІСНУЄ ВАКЦИНА АБО СПЕЦИФІЧНЕ ЛІКУВАННЯ?

Станом на сьогодні специфічної вакцини проти *Andes virus* або більшості інших хантавірусів, які могли б використовуватися для широкої профілактики населення, не існує. Також немає специфічного противірусного препарату, який би гарантовано зупиняв розвиток хантавірусної інфекції.

Саме тому основне значення мають раннє звернення за медичною допомогою, своєчасна діагностика та підтримувальне лікування. У більшості випадків терапія спрямована на контроль симптомів та підтримку роботи органів і систем організму до моменту одужання.

Не всі випадки хантавірусної інфекції мають тяжкий перебіг. Частина пацієнтів переносить захворювання у легкій формі, особливо при своєчасному зверненні до лікаря та медичному спостереженні.

ЯК ЗАХИСТИТИ СЕБЕ ВІД ХАНТАВІРУСНИХ ІНФЕКЦІЙ В УКРАЇНІ

Оскільки місцеві хантавіруси передаються виключно від гризунів, профілактика зводиться до мінімізації контакту з ними та їхніми виділеннями:

- не здіймайте пил у старих, закинутих приміщеннях де є імовірність знаходження гризунів; надавайте перевагу вологому прибиранню з антисептиками — обов'язково в рукавичках;
- зберігайте харчові продукти у герметичних контейнерах, недоступних для гризунів;
- дезінфікуйте поверхні у приміщеннях, де помічено гризунів, спиртовмісними або іншими ефективними антисептиками;
- при роботі в польових умовах, особливо в покинутих будівлях і підземних спорудах, користуйтеся засобами індивідуального захисту органів дихання.

Якщо після можливого контакту з гризунами чи їхніми виділеннями підвищилась температура, з'явився біль у м'язах або попереку, порушення сечовиділення — негайно зверніться до лікаря і повідомте про обставини можливого зараження. Рання діагностика критично важлива для ефективного лікування.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ОСІБ, ЯКІ ПРОТЯГОМ ОСТАННІХ 2 МІСЯЦІВ ПЕРЕБУВАЛИ У КРАЇНАХ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Людам, які протягом останніх двох місяців перебували у країнах Південної Америки, варто уважніше ставитися до свого самопочуття після повернення. Якщо протягом 6 тижнів після подорожі з'являються підвищення температури, кашель, задишка, біль у м'язах, виражена слабкість, біль у животі, нудота або блювання, необхідно якнайшвидше звернутися до лікаря.

Під час звернення важливо обов'язково повідомити медичного працівника про факт подорожі до Південної Америки, навіть якщо поїздка була нетривалою або симптоми здаються схожими на звичайну застуду чи грип. Це допоможе лікарю правильно оцінити ризики та за потреби призначити додаткові обстеження.

До встановлення причини захворювання рекомендовано уникати тісних контактів з іншими людьми та уважно стежити за своїм станом, особливо у разі появи утрудненого дихання або швидкого погіршення самопочуття.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Медичним працівникам рекомендовано зберігати епідеміологічну настороженість щодо хантавірусної інфекції, особливо при обстеженні пацієнтів із гарячкою невстановленого походження, респіраторними симптомами або ознаками гострого ураження нирок.

Особливу увагу слід звертати на пацієнтів, які:

- протягом останніх тижнів подорожували до країн Південної Америки;

- мали контакт із гризунами або перебували у приміщеннях із можливим забрудненням виділеннями гризунів;
- проходили службу або тривалий час перебували у польових умовах;
- брали участь у земляних, фортифікаційних чи аварійно-відновлювальних роботах.

На ранніх етапах хантавірусна інфекція може нагадувати грип, COVID-19, лептоспіроз або інші інфекційні захворювання, тому важливими залишаються ретельний збір епідеміологічного анамнезу та проведення диференційної діагностики.

У разі підозри на хантавірусну інфекцію необхідно забезпечити своєчасне лабораторне тестування та екстрене інформування регіональних ЦКПХ. Особливої уваги потребують випадки тяжкого респіраторного синдрому або гострої ниркової недостатності у пацієнтів із відповідним епідеміологічним анамнезом.

ОТРИМУЙТЕ ІНФОРМАЦІЮ З ОФІЦІЙНИХ І ВИРОГІДНИХ ДЖЕРЕЛ

Під час спалахів інфекційних хвороб часто поширюється неправдива інформація та чутки, зокрема про «нові пандемії» або «нові смертельні віруси».

Для отримання правдивої інформації рекомендуємо користуватися офіційними та науковими джерелами:

- офіційними повідомленнями МОЗ України;
- ресурсами ВООЗ;
- матеріалами European Centre for Disease Prevention and Control;
- повідомленнями Центр громадського здоров'я МОЗ України.

([вгору](#))

Додаток 17

12.05.2026

Міські жителі рідше хворіють на хантавірус, ніж сільські – експертка

«Хантавірус є досить рідкісним захворюванням у людей, масового поширення, на щастя, немає. Зараження відбувається через контакт із біологічними рідинами мишовидних гризунів. Тому міські жителі рідше стикаються з таким ризиком, тоді як у сільській місцевості ймовірність контакту значно вища», - сказала Мироненко (ukrinform.ua).

Вона зазначила, що хантавірус може викликати тяжкі ураження організму. Зокрема, у пацієнтів можуть розвиватися респіраторні симптоми, пневмонія, киснева недостатність або нирковий синдром, через який людині може знадобитися підключення до апарату штучної нирки.

Серед симптомів хвороби: висока температура, біль у м'язах, біль у попереку, висипання на тілі, а також проблеми з диханням.

«За наявними даними, він може передаватися від людини до людини лише за умов тривалого й тісного контакту. Водночас на території України таких випадків не фіксували. Загалом це зоонозна інфекція, тобто людина заражається від тварини. Далі ланцюг передачі, як правило, переривається», - сказала вірусологиня.

Мироненко відзначила, що за даними медичної літератури летальність окремих форм хантавірусної інфекції може сягати 40%, однак в Україні точно оцінити смертність складно через невелику кількість лабораторно підтверджених випадків серед цивільних.

За її словами, у західних областях України щороку фіксують поодинокі випадки захворювання, у Києві також можливі одиничні випадки – приблизно один на рік.

Водночас фахівчиня наголосила, що підстав для паніки немає, оскільки хантавірус не є масовим захворюванням.

([вгору](#))

Додаток 18

16.05.2026

Расенко О.

НОВА ТАБЛЕТКА ПРОТИ COVID-19 ОТРИМАЛА СХВАЛЕННЯ В ЯПОНІЇ ДЛЯ ЕКСТРЕНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПІСЛЯ КОНТАКТУ З ХВОРИМ

Йдеться про противірусний препарат **енситрелвір**, розроблений компанією Shionogi. Його ефективність підтверджено у великому дослідженні за участю понад 2300 осіб, які перебували в тісному контакті з хворими на COVID-19 ([SOCPORTAL.INFO](#)).

Зниження ризику зараження майже втричі

У групі, яка отримувала препарат, COVID-19 розвинувся у 2,9% учасників, тоді як серед тих, хто отримував плацебо, показник становив 9%. Лікування починали протягом трьох діб після появи симптомів у першого зараженого в родині.

За словами дослідників, це перший переконливий доказ того, що пероральний препарат може працювати як екстрена профілактика після контакту з вірусом.

Хоча пік пандемії вже минув, учені вважають, що ліки можуть бути особливо корисними для людей похилого віку, пацієнтів з ослабленим імунітетом і мешканців закладів із високим ризиком поширення інфекцій, - зазначає видання.

Регулятори у США та Європі вже розглядають можливість схвалення препарату для застосування в подібних ситуаціях.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, 2026 року COVID-19 перейшов у фазу ендемічного респіраторного вірусу: він продовжує

спричиняти тяжкі випадки та госпіталізації, особливо серед вразливих груп, але загальна динаміка значно нижча за піки пандемійних років.

([вгору](#))

Додаток 19

19.05.2026

Потика М.

ЩО ВІДОМО ПРО ВІРУС БУНДІБУГІО, ЩО СПРИЧИНИВ СПАЛАХ ЕБОЛИ В КОНГО

Бундібугіо належить до вірусів, що викликають хворобу Ебола. Він трапляється рідше, ніж більш відомий заїрський еболавірус, і це ускладнює боротьбу зі спалахом: проти нього поки що немає схваленої специфічної вакцини та окремого противірусного лікування ([SOCPORTAL.INFO](#)).

Важливо: вірус не передається повітрям, як грип або кір. Основний ризик пов'язаний із тісним контактом із кров'ю та іншими біологічними рідинами хворої або померлої людини. Тому в зоні спалаху особливо вразливі медики, родичі, які доглядають за хворими, і люди, які беруть участь у похоронних обрядах із дотиком до тіла.

Деталі

ВООЗ [повідомила](#), що 5 травня 2026 року отримала повідомлення про спалах невідомого захворювання з високою смертністю в зоні Mongbwalu в провінції Ітурі на сході ДР Конго. Серед померлих були і медичні працівники. 15 травня Національний інститут біомедичних досліджень у Кіншасі підтвердив у зразках вірус Бундібугіо.

Пізніше випадки було підтверджено і за межами початкової зони. [За даними AP](#), вірус виявляли в декількох місцях, включно з Bunia, Goma, Mongbwalu, Butembo і Nyakunde. ВООЗ також повідомляла про два лабораторно підтвержені випадки в Уганді, включно з одним летальним, у людей, які прибули з Конго.

Хвороба, спричинена вірусом Бундібугіо, поширюється так само, як інші форми Еболи: через прямий контакт із біологічними рідинами хворого - кров'ю, блювотою, калом, потом та іншими виділеннями. Небезпечні також предмети, забруднені такими рідинами, і контакт із тілом померлого.

За даними ВООЗ, за минулих спалахів Бундібугіо летальність оцінювалася приблизно в **30-50%**. Це може бути нижче, ніж за деяких спалахів заїрського еболавірусу, але все одно робить захворювання вкрай небезпечним.

Головна складність нинішнього спалаху - відсутність готових специфічних інструментів. Для заїрського еболавірусу існують вакцини і таргетні методи лікування, але проти Бундібугіо таких схвалених засобів немає. Тому відповідь ґрунтується на класичних заходах: швидкій діагностиці, ізоляції хворих, відстеженні контактів, захисті медиків, безпечному похороні та підтримувальній терапії.

Підтримувальна терапія не є "ліками від вірусу", але вона важлива. Пацієнтам дають рідини, коригують зневоднення, підтримують тиск і роботу органів, лікують ускладнення. Що раніше людина отримує таку допомогу, то вищі шанси на виживання. CDC [підкреслює](#), що рання підтримуюча медична допомога покращує результати при хворобі, спричиненій вірусом Бундібугію.

Чому це важливо

Цей спалах турбує лікарів не тільки через кількість випадків, а й через тип вірусу. Бундібугію трапляється рідко, тому щодо нього менше досвіду, менше клінічних даних і немає готової вакцинної стратегії, як при більш вивчених варіантах Еболи.

Ситуацію ускладнює і місце спалаху. Схід ДР Конго багато років страждає від збройних конфліктів, переміщень населення, бідності та недовіри до влади і медичних служб. Усе це заважає швидко знаходити хворих, відстежувати контакти і безпечно організувати лікування. The Guardian також [вказує](#), що поширення в районах із конфліктом і дезінформацією ускладнює стримування спалаху.

При цьому важливо уникати паніки. Ебола не поширюється під час звичайної розмови на відстані і не передається через повітря як респіраторні інфекції. Контроль спалахів можливий: ізоляція, захисні засоби для медиків, просвіта населення, тестування та безпечні похорони вже багато разів допомагали зупиняти спалахи Еболи в регіоні.

Бекграунд

Бундібугію вперше було виявлено 2007 року під час спалаху в Уганді. Відтоді такі спалахи відбувалися рідко. Саме тому фахівці підкреслюють: досвіду роботи з цим вірусом менше, ніж із більш відомими видами еболавірусів.

ДР Конго стикалася з Еболою неодноразово: нинішній спалах називають уже 17-м великим спалахом у країні з моменту виявлення вірусу Ебола 1976 року. AP зазначає, що спалах, імовірно, почався за кілька тижнів до офіційного підтвердження, а перші випадки могли з'явитися ще наприкінці квітня.

ВООЗ 16 травня 2026 року описувала ситуацію як спалах хвороби, спричиненої вірусом Бундібугію, у ДР Конго та Уганді. Організація повідомляла про високу смертність, підтвердження вірусу лабораторними тестами та необхідність посиленої міжнародної координації.

Джерело

Матеріал ґрунтується на публікації Associated Press Devi Shastri про вірус Бундібугію і поточний спалах у Конго, а також на даних ВООЗ, CDC, Africa CDC та інших офіційних повідомлень станом на 19 травня 2026 року. AP повідомляє про 513 підозрілих випадків і 131 смерть за даними МОЗ ДР Конго, водночас підкреслює, що зв'язок усіх смертей із захворюванням ще перевіряється.

Офіційні дані ВООЗ вказують, що спалах було підтверджено лабораторно 15 травня 2026 року, а CDC наголошує на відсутності схвалених

специфічних вакцин і препаратів проти хвороби, спричиненої вірусом Бундібугію.

[\(вгору\)](#)

Додаток 20

29.05.2026

Український криголам «Ноосфера» завершив п'ятий антарктичний сезон: рекордна міжнародна співпраця та розширення наукових досліджень

Протягом понад семи місяців «Ноосфера» виконала дев'ять рейсів в Антарктику, 18 разів перетнула протоку Дрейка та пройшла понад 30 тисяч морських миль. Уперше в історії українських антарктичних досліджень судно двічі здійснило дослідження за Південним полярним колом, що дало змогу значно розширити географію української науки в Антарктиці ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Особливістю сезону стала рекордна кількість міжнародних партнерств. «Ноосфера» забезпечувала наукову та логістичну співпрацю України з Польщею, Чехією, Великою Британією, США, Канадою, Колумбією та Мексикою. Зокрема, українська антарктична станція «Академік Вернадський» та криголам стали платформами для роботи Першої мексиканської антарктичної експедиції.

У межах спільних міжнародних досліджень науковці вивчали вплив змін клімату на екосистеми Південного океану, морські теплові хвилі, геологічну історію регіону та зміни морської фауни. Завдяки міжнародній логістичній співпраці вдалося суттєво розширити наукову програму без додаткового навантаження на державний бюджет України.

Традиційно судно «Ноосфера» забезпечило ротацію 30-ї та 31-ї Українських антарктичних експедицій на станції «Академік Вернадський», а також доставило сезонний загін дослідників.

Україна продовжує посилювати присутність у світовій антарктичній науці та розвивати міжнародні партнерства у сфері кліматичних і океанографічних досліджень.

[\(вгору\)](#)

Додаток 21

01.05.2026

ШІ може виявляти рак підшлункової залози за 16 місяців до офіційного діагнозу

Модель під назвою REDMOD (Radiomics-based Early Detection Model), розроблена дослідниками Клініки Майо та Онкологічного центру ім. М.Д. Андерсона при Техаському університеті, шукає радіомікологічні патерни,

порушення в текстурі та структурі тканин підшлункової залози, які часто занадто незначні для людського ока (ukrinform.ua).

Дослідники використали 969 комп'ютерних томограм (КТ сканувань) підшлункової залози як навчальні дані для REDMOD, щоб він міг навчитися виявляти ледь помітні ознаки раку на його найраніших стадіях.

Після процесу навчання ШІ проаналізував томограми 430 здорових людей з контрольної групи та 63 пацієнтів, у яких пізніше діагностували рак. REDMOD виявив ознаки захворювання у 73% випадків у середньому за 16 місяців до офіційного діагнозу. У деяких випадках модель фіксувала підозрілі зміни за понад два роки до постановки діагнозу, але дослідники вважають, що вона може виявити рак до трьох років наперед.

Зазначається, що два досвідчені радіологи, які переглядали ті самі сканування без допомоги ШІ, виявили підозрілі ознаки лише у 38,9% випадків.

«Найбільшою перешкодою для порятунку життів від раку підшлункової залози була наша нездатність побачити хворобу, коли вона була ще виліковна. Цей [штучний інтелект](#) тепер може ідентифікувати ознаки раку за нормальною на вигляд підшлунковою залозою, і він може робити це надійно з часом і в різних клінічних умовах», — каже радіолог і спеціаліст з ядерної медицини Клініки Майо Аджит Гоєнка.

Вказується, що з 430 здорових людей з контрольної групи 81 були помилково ідентифіковані REDMOD як підозрілі, тому, якби штучний інтелект був задіяний у реальній програмі лікування, цих людей могли б викликати на додаткові тести, перш ніж їм було б поставлено остаточний діагноз.

Модель продемонструвала стабільну роботу на даних з різних лікарень і обладнання, що робить її перспективною для широкого клінічного застосування.

([вгору](#))

Додаток 22

12.05.2026

Наріжна В.

ЖИТТЯ БЕЗ СОНЦЯ: ЯК ТЕМРЯВА ЗМІНЮЄ ЛЮДСЬКИЙ МОЗОК ТА СОН

Людський організм запрограмований на цикл “світло — темрява”, де сонце пригнічує виробництво мелатоніну вдень, а ніч запускає його ввечері. У полярних регіонах, де сонце зникає на місяці, ця система втрачає головний орієнтир, що призводить до “дрейфування” внутрішнього годинника. [Дослідження](#) в норвезькому Тромсе підтвердили, що місцеві взимку значно частіше страждають від проблем зі сном, ніж жителі міст, ближчих до півдня ([ZN.UA](#)).

На антарктичній станції Белграно II вчені [виявили](#) явище “соціального джетлагу”, коли робочий графік конфліктує з біологічними ритмами. У липні, під час повної темряви, хронотип полярників природно зміщувався на півтори години в бік режиму “сови”. Люди починали пізніше засинати та прокидатися через відсутність “сонячного якоря”, який зазвичай стабілізує добовий цикл.

Польські дослідники на Шпіцбергені [помітили](#), що на їх психіку впливає не сама темрява, а раптовість переходу між сезонами. Настрій науковців залишався стабільним протягом усієї полярної ночі, проте різко погіршувався в перехідні періоди зміни світлового режиму. Психологічний добробут у таких умовах напряду залежить від ставлення людини до зими та її здатності прийняти темний сезон.

Дослідниця зі Стенфорда Карі Лейбовіц з’ясувала, що позитивне сприйняття полярної зими корелює з вищим рівнем задоволеності життям. Прикладом успішної адаптації є народ [саамі](#), який понад чотири тисячі років підпорядковує свій побут природним циклам Арктики. Близько 10% представників цього корінного народу досі займаються оленярством, що вимагає глибокої налаштованості на ритми навколишнього середовища.

Для України досвід полярників є актуальним через перебування мільйонів людей у “синтетичній полярній ночі” підвалів та метро під час тривоги. Десинхронізація внутрішнього годинника та посилена тривожність в укриттях мають ті ж механізми, що й порушення в арктичних експедиціях. Ефективними стратегіями виживання в обох випадках є чіткий розпорядок дня, фізична активність, світлотерапія та міцні соціальні зв’язки.

Австрійська художниця Крістіане Ріттер, яка жила на Шпіцбергені у 1930-х роках, описала цей досвід як шлях до розуміння природи. У своїй книзі вона зазначила: “Арктика не відкриває своїх таємниць за ціну корабельного квитка. Треба прожити довгу ніч, шторми та руйнування людської пихи, щоб осягнути живучість усього суцього”.

Психологія виживання у полярну ніч та під час війни мають спільну основу — потребу в рутині та відчутті контролю над власним життям. Хоча українці не обирали умови темряви свідомо, арктичні методи адаптації допомагають підтримувати стабільність у складні часи. Розуміння біологічних процесів дає змогу ефективніше протидіяти стресу та зберігати ресурси організму до моменту повернення до звичного ритму.

[\(вгору\)](#)

Додаток 23

10.05.2026

У Токіо відкрилась лабораторія, де роботи проводять медичні експерименти

Нині у Центрі інновацій робототехніки працюють 10 роботів, включаючи гуманоїдну модель Maholo LabDroid, і жодної людини (ukrinform.ua).

Використовуючи дві руки, роботи можуть виконувати делікатні завдання, такі як перенесення фіксованої кількості реагентів та відкриття дверей обладнання з контрольованою температурою, аби покласти туди/забрати звідти предмети.

Культивування клітин, яке вже запрограмовано, також може здійснюватися автоматично.

Університет планує розширити кількість роботів приблизно до 2 000 до 2040 року, інтегруючи їх зі штучним інтелектом.

Вони зможуть виконувати майже всі дослідницькі завдання – від висування гіпотез до експериментальної перевірки.

«Ми хочемо зробити японську науку найкращою у світі», – сказав керівник Центру Кейічі Накаяма.

Maholo LabDroid вже впроваджено в [лікарні](#) в Кобе, яка спеціалізується на офтальмології. Там його використовують у клінічних дослідженнях, що включають індуковані плюрипотентні стовбурові клітини, зокрема для культивування клітин.

([вгору](#))

Додаток 24

03.05.2026

Hubble показав спіральну галактику в сузір'ї Насос

У центрі галактики, оточеному мережею дрібних пилових хмар, розташована чорна діра, маса якої оцінюється у 60 млн разів більшу за масу Сонця (ukrinform.ua).

Фото: ESA/Hubble & NASA, D. Thilker and the PHANGS-HST Team

Зазначається, що галактика, яка розташована за 53 млн світлових років від Землі, становить особливий інтерес для астрономів, оскільки вона рухається [КОСМОСОМ](#) у групі галактик, яка, як вважається, подібна до «Місцевої групи» - групи галактик, що містить наш Чумацький Шлях.

Подібно до «Місцевої групи», група NGC 3175 містить дві великі спіральні галактики: NGC 3137 та NGC 3175.

У «Місцевій групі» найбільшими членами є галактика Чумацький Шлях та ще одна спіральна галактика - Андромеда.

Окрім двох великих спіральних галактик, обидві групи також містять низку менших карликових галактик, хоча поки що невідомо, скільки таких об'єктів має саме група NGC 3175. Наразі дослідники виявили понад 500 кандидатів у карликові галактики.

Вивчаючи цю близьку групу галактик, астрономи можуть дізнатися більше про динаміку нашого власного галактичного простору.

Як повідомляв Укрінформ, космічний телескоп NASA/ESA [Hubble зробив знімок місця, де утворюються зірки у Потрійній туманності](#), приблизно за п'ять тисяч світлових років від нашої планети.

[\(вгору\)](#)

Додаток 25

05.05.2026

За межами Нептуна виявили об'єкт із атмосферою

Досі серед об'єктів за орбітою Нептуна атмосферу було підтверджено лише у карликової [планети](#) Плутон. Нове відкриття свідчить, що такі віддалені тіла можуть бути більш динамічними, ніж вважалося раніше. Зараз дослідники намагаються з'ясувати, як саме сформувалася атмосфера цього об'єкта ([ukrinform.ua](#)).

Такі небесні тіла називають транснептуновими об'єктами. Нововиявлений об'єкт має позначення (612533) 2002XV93 і обертається навколо Сонця приблизно на такій самій відстані, що і Плутон.

Він значно менший за два найбільш відомі транснептунові об'єкти – Плутон з діаметром 2 370 кілометрів та Ерида з діаметром 2 326 кілометрів, – які класифікуються як карликові планети.

Атмосфера об'єкта (612533) 2002XV93, за оцінками дослідників, у 5-10 мільйонів разів тонша за атмосферу Землі та приблизно у 50-100 разів тонша за розріджену атмосферу Плутона. В атмосфері цього об'єкта можуть переважати метан, азот або оксид вуглецю.

Об'єкт розташований у поясі Койпера і, як вважають вчені, сформувався ще на зорі Сонячної системи понад 4,5 млрд років тому. Він рухається по еліптичній траєкторії, здійснюючи один оберт навколо Сонця за 247 років. Його склад може включати водяний лід, гірські породи та органічні речовини.

На момент спостережень об'єкт (612533) 2002XV93 перебував приблизно за 5,5 млрд км від Сонця, що майже у 37 разів далі, ніж Земля.

Вчені розглядають два можливі пояснення щодо атмосфери цього об'єкта. Зокрема, вони припускають, що це може бути стійка атмосфера, яка, ймовірно, підтримується кріовулканізмом, коли гази просочуються або вибиваються з надр крізь тріщини.

«Це не такий вулкан, як на Землі, з розплавленою породою, а його холодна версія у крижаному світі, де вивільняються леткі гази та лід», – пояснив керівник Астрономічної обсерваторії Ісігакідзіма та провідний автор дослідження Ко Арімацу.

Інше припущення передбачає тимчасову атмосферу, що могла виникнути після відносно нещодавнього зіткнення з меншим небесним тілом.

«Якщо атмосфера утворилася унаслідок зіткнення, вона може зникнути протягом наступних кількох років або десятиліть. Якщо ж вона зберігатиметься або змінюватиметься сезонно, це свідчитиме про постійне внутрішнє поповнення», – додав Арімацу.

([вгору](#))

Додаток 26

15.05.2026

Київська політехніка долучається до проєкту GIZ ReWarm для пошуку рішень із модернізації систем теплопостачання

КПІ ім. Ігоря Сікорського та проєкт «Реформування сектору централізованого теплопостачання в Україні» / ReWarm підписали Меморандум про взаєморозуміння ([КПІ ім. Ігоря Сікорського](#)).

Підписання відбулося під час конференції «Централізоване теплопостачання в Україні та ЄС», що зібрала представників міжнародних організацій, профільних міністерств, територіальних громад, комунальних підприємств, виробників обладнання та науковців.

Фахівці Науково-навчального центру декарбонізації енергетики — Енерго-Інноваційного Хабу КПІ долучаться до:

- ◆ консультування громад із питань муніципального енергетичного планування;

- ◆ розроблення рішень стійкого енергозабезпечення;

- ◆ оновлення освітніх програм, організації обмінів і створення цифрової бібліотеки ReWarm для обміну знаннями, розвитку спроможностей і поширення найкращих практик серед зацікавлених сторін.

- ✔ Університет вже має наукові напрацювання у цьому напрямі. Зокрема, завідувач кафедри автоматизації енергетичних процесів КПІ, професор Володимир Волощук представив дослідження щодо підвищення ефективності теплонасосних установок для декарбонізації галузі.

- 👉 Захід відбувся за підтримки:

- ▲ Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action

- ▲ International Climate Initiative (IKI)

- ▲ Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

- ▲ Міністерства розвитку громад та територій України

- ▲ Dixi Group

- ▲ DTESS

- 👤 Наукова експертиза Київської політехніки разом із міжнародним досвідом працюватиме на ефективні рішення для стабільної роботи української енергосистеми.

([вгору](#))

Додаток 27

08.08.2026

40 РОКІВ ПІСЛЯ КАТАСТРОФИ. НАУКОВЦІ Й ПРЕДСТАВНИКИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ОБГОВОРИЛИ СЬОГОДЕННЯ, МИНУЛЕ І МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКОЇ ЯДЕРНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Зібрання відкрив Президент Національної академії наук України академік НАН України Анатолій Загородній ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Під час заходу Президент НАН України вручив почесні грамоти Президії НАН України і ЦК профспілки працівників НАН України

працівникам Державного спеціалізованого підприємства «Чорнобильська АЕС», які брали участь у ліквідації наслідків аварії.

Далі присутні заслухали дві основні доповіді.

Із теми «Національна академія медичних наук України в подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи: досвід, уроки, висновки, настанови на майбутнє» виступив Президент Національної академії медичних наук України академік НАН та НАМН України Василь Лазоришинець.

Доповідь «Чорнобиль: 40 років поспіль. Від Катастрофи до Відродження, від Страху до Фактів. Історичний огляд та бачення майбутнього» виголосив директор Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України академік НАН України Анатолій Носовський.

Під час обговорення учасники засідання приділили особливу увагу ролі науки у забезпеченні ядерної та радіаційної безпеки, впровадженню сучасних технологій і формуванню нових підходів до використання потенціалу зони відчуження. Та наголосили, що накопичений у Чорнобильській зоні науково-технічний досвід має стати основою для розвитку сучасних атомних технологій і посилення енергетичної безпеки держави.

Керівництво Національної академії наук України також відвідали Інститут проблем безпеки атомних електростанцій НАН України у Чорнобилі.

Читати за [посиланням](#).

([вгору](#))

Додаток 28

26.05.2026

Проблематика українських бібліотек на головному конгресі німецькомовного бібліотечного світу

Водночас вона підкреслила, що попри воєнні загрози українська наука не зупинилася під час війни, навпаки, гуманітарні науки, частиною яких є Національна бібліотека імені В.І. Вернадського, активізували свою роботу. Наразі колекція нашої бібліотеки налічує 17 мільйонів одиниць зберігання, чотири мільйони з яких є оригінальними зразками унікальної культурної спадщини. Пріоритетним завданням нашої бібліотеки під час російської агресії є збереження та оцифрування культурної спадщини для майбутніх поколінь. Бібліотека активно співпрацює з міжнародними партнерами в галузі оцифрування та захисту культурної спадщини. Зокрема, це робиться в рамках проекту Вікімедіа «Open GLAM Ukraine», ініціатив Єврейського дослідницького інституту, зосереджених на українсько-єврейській спадщині, та проекту оцифрування шеллакових записів у співпраці з RISM ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Незважаючи на складні умови з електроенергією та інтернетом, наш веб-сайт у 2025 році відвідало 18 мільйонів людей, 3,5 мільйона з яких мали унікальні IP-адреси. Зріс попит на доступ до матеріалів, що мають стратегічне

значення для національної ідентичності. Загальновідомо, що історія також була об'єктом маніпуляцій та спотворень у цій війні. Наші колеги з Литви, Латвії, Естонії та Польщі – країн, яким колись не пощастило розділити історію з Росією, – чітко усвідомлюють цю загрозу. З цієї причини наші фахівці з історії книги та дослідники рукописної спадщини працюють інтенсивніше, ніж коли-небудь – постійно складають каталоги, поповнюють бази даних, описують та публікують унікальні артефакти, а також розробляють теоретичні та методологічні підходи до роботи з ними. У виступі перед європейськими колегами Юлія Половинчак наголошувала на зацікавленості НБУВ у спільних проектах оцифрування, які захистять українську спадщину та збагатять ширшу європейську культурну спадщину.

Вона також відзначила, що попит на доступ до інформації через онлайн-ресурси зріс через війну – від українських дослідників, які активізували свою роботу, від колег, які були змушені шукати притулку за кордоном, але продовжують свої дослідження, та від іноземних науковців, які зосереджуються на українознавстві. Важливість наукових ресурсів продовжує зростати, про що свідчить статистика запитів до баз даних Open Science, розроблених та підтримуваних нашими фахівцями. Бібліотеки дедалі частіше беруть на себе роль постачальників ресурсів та послуг для досліджень: організують доступ до джерельних баз, даних та відкритих результатів досліджень; забезпечують підтримку дослідницької інформації в системах наукових ідентифікаторів; проведення наукометричного аналізу результатів досліджень; надання інформаційно-консультативної підтримки цифровій науковій комунікації.

Особливо важливим є Репозитарій наукових текстів Національної Академії наук України, який забезпечує вільний доступ до публікацій Академії та інтегрований у міжнародні наукові інформаційні системи.

Надзвичайно актуальним аспектом нашої діяльності є забезпечення відкритого доступу до цифрових колекцій. Під час воєнного часу це надає можливість дослідникам, студентам та всім зацікавленим особам продовжувати свою освітню та академічну діяльність незалежно від їхнього місцеперебування. Це служить ефективним інструментом підтримки інтелектуальної стійкості суспільства. Цифрові проекти Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського відіграють важливу роль у збереженні національної спадщини, розвитку науки та забезпеченні відкритого доступу до знань відповідно до Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй.

Під час панельної дискусії активно обговорювалось, як бібліотекарі, експерти з даних та інші фахівці різних країн можуть надати корисну підтримку своїм українським колегам, наголошувалося на важливості взаємодії міжнародної мережі науковців для захисту культурних та наукових даних.

Водночас фокус уваги було розширено, оскільки в інших частинах світу бібліотеки як інституції відкритого суспільства, заснованого на освіті та знаннях, також дедалі частіше стають мішенями, хоча й не військовими засобами.

Ішлося також про стійкість міжнародної мережі бібліотек та стратегії, котрі можуть бути корисними для забезпечення місії бібліотек як інституцій вільного суспільства, заснованого на знаннях та різноманітності думок.

<https://bibliocon2026.abstractserver.com/program/#/details/presentations/92>
(вгору)

Додаток 29

25.05.2026

Представники ДНТБ України взяли участь у міжнародній конференції CRIS2026

Під час конференції фахівці ДНТБ України представили нові можливості української CRIS-системи URIS — національного інструменту управління та інтеграції наукової інформації. Особливу увагу було приділено розвитку відкритої дослідницької інфраструктури, підтримці принципів FAIR та Open Science, а також інтеграції URIS із міжнародними стандартами обміну науковими даними ([O:NAUKA](#)).

У межах презентацій та професійних дискусій українська сторона продемонструвала практичні рішення щодо розвитку дослідницьких профілів, агрегації наукових метаданих, підтримки відкритих ідентифікаторів та використання сучасних підходів до аналітики наукової діяльності. Okремо було представлено бачення подальшого розвитку URIS як складової національної та європейської екосистеми дослідницької інформації.

Участь ДНТБ України у CRIS2026 стала важливою можливістю для обміну досвідом із міжнародною спільнотою, налагодження професійних контактів та представлення українських напрацювань у сфері дослідницьких інформаційних систем на міжнародному рівні.

Конференція CRIS2026 об'єднала дослідників, бібліотекарів, адміністраторів наукової інформації, представників університетів, грантових організацій та розробників CRIS-систем з різних країн світу. Серед ключових тем заходу — застосування штучного інтелекту в управлінні науковою інформацією, відкриті інфраструктури, розвиток open-source рішень, стандарти CERIF, а також відповідальне використання наукометричних показників.

(вгору)

Додаток 30

25.05.2026

Науковці НБУВ на Міжнародному науковому заході у Кракові

Науковці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського ([Ю. Половинчак](#), заступник генерального директора з наукової роботи НБУВ, керівник [Національної юридичної бібліотеки](#), доктор наук із соціальних комунікацій; [М. Закіров](#), завідувач відділу політологічного аналізу [СІАЗ](#) НБУВ, доктор політичних наук; [С. Закірова](#), завідувач відділу обслуговування інформаційними ресурсами [НЮБ](#) НБУВ, кандидат історичних наук) взяли участь у роботі міжнародного Тематичного Саміту з фізичних наук та інженерії, соціальних та гуманітарних наук, а також енергетики, що відбувся 19-20 травня 2026 року в місті Краків, Польща ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Під час роботи Тематичного Саміту відбувалися паралельні засідання трьох сесій: фізичних наук та інженерії, соціальних і гуманітарних наук, енергетики.

На сесії соціальних і гуманітарних наук було розглянуто питання діяльності Міжнародної коаліції з питань науки, досліджень та інновацій в Україні (Ф. Сондергаард, Бельгія), ролі наукової діаспори у відбудові дослідницької інфраструктури України (Є. Поліщук, США), можливостей системи дослідницької інфраструктури в Європі (М. Млинарчик, Польща), особливу увагу було приділено посиленню цифровізації дослідницької інфраструктури ЄС (А. Шойер, Німеччина; Ш. Слоун, Ірландія; М. Райтер-Пазманді, Австрія; М. Пясецький, Польща).

Заступник генерального директора НБУВ, керівник Національної юридичної бібліотеки, доктор наук із соціальних комунікацій [Юлія Половинчак](#) виступила з доповіддю «Інформаційне забезпечення ключових суспільних процесів під час воєнного стану в Україні (за матеріалами діяльності НБУВ)». Під час виступу [Ю. Половинчак](#) розповіла про діяльність Центру досліджень соціальних комунікацій як складової науково-дослідної інфраструктури Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, висвітлила особливості роботи фахівців із сучасними інформаційними потоками, наголосила на зусиллях установи для промоції ресурсу серед різних категорій користувачів, презентувала основні напрямки науково-аналітичної роботи і видань Центру досліджень соціальних комунікацій НБУВ.

До програми Тематичного Саміту було включено проведення стендової сесії, де [М. Закіров](#) і [С. Закірова](#) презентували постер про діяльність Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та її структурних підрозділів. Усі учасники конференції мали можливість візуалізовано представити діяльність своїх закладів, ознайомитися з досягненнями колег, налагодити контакти і поставити запитання у форматі вільного спілкування.

Українські тематичні дослідження і напрацювання у сфері зміцнення дослідницької інфраструктури соціальних та гуманітарних наук в Україні, розширення можливостей післявоєнного відновлення України на сесії також були представлені науковцями з Національного університету «Львівська політехніка», Національного університету Києво-Могилянська академія,

Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут», Херсонського державного університету, Львівського національного університету імені Івана Франка.

Організатором Саміту виступив Польський Національний центр синхротронного випромінювання [SOLARIS](#), що працює в [Ягеллонському університеті в Кракові](#) і активно підтримує Україну в її боротьбі проти російської агресії. Під час заходу науковцям, які представляли Україну, Польщу, Бельгію, Австрію, Ірландію, Францію, Німеччину, Фінляндію та інші країни Європи, [SOLARIS](#) провів оглядову екскурсію.

Під час екскурсії наголошено, що [SOLARIS](#) – це не просто найбільший дослідницький центр Польщі, а й активна наукова спільнота, де щорічно реалізуються сотні проектів та розвивається міжнародна співпраця. [SOLARIS](#) цілеспрямовано здійснює свій внесок у підтримку України в тому числі і через впровадження та забезпечення відкритого доступу до польсько-української лінії Nano-X, сучасної експериментальної станції для синхротронного нано- та мікромасштабного рентгенівського аналізу, розробленої у співпраці з Національною академією наук України та провідними європейськими партнерами в рамках консорціуму LEAPS, яка слугує спільною транскордонною дослідницькою інфраструктурою, що підтримує наукову досконалість, обмін знаннями та нарощування потенціалу.

Тематичний Саміт проводився у межах міжнародного проекту [RIFF \(Research Infrastructures for the Future of Ukraine\)](#), який спрямований на модернізацію системи досліджень та інновацій в Україні, стратегію забезпечення мобільності та обміну знаннями між науково-дослідною інфраструктурою ЄС та українською науковою спільнотою, налагодження комплексного ефективного наукового співробітництва між Європейським Союзом та Україною.

([вгору](#))

Додаток 31

28.05.2026

Новації в бібліотечній практиці на основі штучного інтелекту

26 травня 2026 року у рамках підвищення кваліфікації бібліотекарів відбувся тематичний науково-методичний семінар «**Новації в бібліотечній практиці на основі штучного інтелекту**», організований [відділом науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства](#) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Захід пройшов у змішаному форматі онлайн- та офлайн-зустрічі на платформі Zoom та у залі засідань Вченої ради НБУВ. Модератори заходу – [Олена Сокур](#), завідувачка [відділу науково-методичної роботи](#), кандидатка наук із соціальних комунікацій, старша дослідниця, членкиня [Інформаційно-бібліотечної ради](#) Національної академії наук України, та [Оксана Клименко](#), завідувачка [відділу наукових](#)

[видань](#), кандидатка історичних наук, доцентка ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

У роботі семінару взяли участь майже 400 колег з усієї України – від Ужгорода до Дніпра, від Чернігова до Миколаєва.

На семінарі висвітлено практичний досвід українських бібліотек, які застосовують сервіси та інструменти штучного інтелекту в обслуговуванні користувачів.

Відкриваючи захід, [Олена Сокур](#) зазначила, що сьогодні ця тема є надзвичайно актуальною в світлі глобальної цифровізації українського суспільства. Вітчизняні бібліотеки вже накопичили певний досвід використання інструментів штучного інтелекту в повсякденній практиці.

Зацікавлення в аудиторії викликав виступ провідного перекладача організаційного відділу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського **Владислава Дем'янюка** на тему «Використання інструментів штучного інтелекту в підготовці презентації доповіді». Він представив методику підготовки іншомовної презентації через використання інструментів та сервісів на основі ШІ.

Змістовним був виступ завідувачки бібліотеки [Харківського міжнародного медичного університету](#) **Наталії Чернишенко** «Медіаконтент: від А до Я». Доповідачка детально розповіла про створення багатоманітного бібліотечного контенту з використанням різних інструментів ШІ.

Директорка комунального закладу Львівської обласної ради [Львівської обласної бібліотеки для дітей](#) **Ольга Конасова** у виступі «AIЕОТЕКА: екосистема розумних сервісів» детально висвітлила досвід своєї бібліотеки з розробки і впровадження цікавих сервісів на основі ШІ в обслуговуванні найменших користувачів.

Завідувачка відділу класифікаційних систем [Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова»](#) **Валентина Муравйова** у виступі «Новітні технології (автоматизація чи штучний інтелект) та їхнє практичне застосування в роботі систематизатора із класифікаційною системою УДК» наголосила, що автоматична систематизація документів прискорює роботу каталогізатора, натомість ШІ є поки що недосконалим інструментом, на який не варто покладатися професіоналу.

Доповідь на тему «Створення буктрейлера до електронної бібліотечної виставки з використанням штучного інтелекту (з досвіду роботи [відділу комплексного бібліотечного обслуговування](#) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського)» представили фахівці відділу комплексного бібліотечного обслуговування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (головні бібліотекарки [Роксана Крутова](#), [Яна Музиченко](#), наукова співробітниця [Леся Туровська](#) та завідувачка відділу [Інеса Смоляр](#)).

Завідувачка науково-технічної бібліотеки [Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона](#) Національної академії наук України **Світлана Іваненко** у

виступі на тему «Використання інструментів штучного інтелекту в роботі науково-технічної бібліотеки [Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона](#) Національної академії наук України» представила досвід використання ШІ в підготовці матеріалів до публікації в соціальних мережах та на офіційному сайті наукової установи.

Тетяна Шишова, завідувачка відділу абонементу [Чернігівської обласної бібліотеки для юнацтва](#) у виступі на тему «Штучний інтелект як помічник бібліотекаря (з досвіду роботи Чернігівської обласної бібліотеки для юнацтва)» докладно розповіла про обслуговування користувачів громади з використанням штучного інтелекту.

Виступи супроводжувалися презентаціями, насиченими яскравими ілюстративними матеріалами. З усіма виступами на тематичному науково-методичному семінарі в рамках підвищення кваліфікації бібліотекарів «**Новації у бібліотечній практиці на основі штучного інтелекту**» можна ознайомитися на офіційному YouTube-каналі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (<https://www.youtube.com/@nbuv>).

[Олена Сокур](#),
завідувачка [відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства](#) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка наук із соціальних комунікацій,
старша дослідниця, членкиня
Інформаційно-бібліотечної ради НАН України,
[Оксана Клименко](#),
завідувачка [відділу наукових видань Інституту бібліотекознавства](#) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка історичних наук, доцентка.

([вгору](#))

Додаток 32

18.05.2026

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ПІД ТИСКОМ КОПРАЙТУ: НОВА ДИСКУСІЯ ЩОДО ДОСЛІДЖЕНЬ, ДАНИХ ТА ШІ

([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Автор зазначає, що британський уряд після тривалих консультацій щодо регулювання штучного інтелекту та авторського права вирішив відкласти остаточні рішення для додаткового збору доказів. Дискусія навколо ШІ та копірайту є значно складною, ніж буквальне протиставлення технологічних компаній та індустрії розваг. Сучасна цифрова економіка значною мірою залежить від можливості аналізувати великі масиви інформації. У Великій Британії навіть організації, які мають законний доступ до матеріалів, часто змушені отримувати додаткові дозволи для машинного аналізу текстів і

даних. Це створює серйозні бар'єри для розвитку досліджень, інновацій і технологічного підприємництва. Ряд країн Азії (зокрема – Сінгапур, Японія, Індія, Південна Корея) наразі активно адаптують власне законодавство про авторське право до потреб цифрової економіки та розвитку ШІ. Вони прагнуть створити більш гнучкі механізми використання даних і захищених авторським правом матеріалів для машинного навчання й цілей проведення наукових досліджень. Проблема ліцензування даних для навчання AI-моделей є надзвичайно гострою: система добровільного ліцензування може посилювати домінування великих технологічних компаній, які мають достатньо ресурсів для придбання прав на використання великих масивів даних. Натомість малі компанії, стартапи й дослідницькі організації можуть опинитися у менш вигідному становищі. Існує ризик обмеження різноманіття навчальних даних для штучного інтелекту. Адже не виправдано жорсткі обмеження у цій сфері можуть звужувати доступ до інформації та підвищувати ризик упередженості ШІ-систем через недостатню репрезентативність даних. Бенджамін вважає, що американський принцип fair use – найкраще рішення, як і створення систем обов'язкового ліцензування, які б урахували масштаби й характер діяльності організацій в епоху даних та ШІ. Для університетських і медичних досліджень використання матеріалів у ШІ-розробках не повинно супроводжуватися додатковими ліцензійними платежами. Політика авторського права дедалі більше впливає не лише на розвиток культурної сфери та медіа, а й на науковий розвиток в цілому, упровадження інновацій та конкурентоспроможність держав. У ширшому контексті стаття порушує питання про те, як поєднати захист прав авторів із потребами дослідницько-орієнтованої цифрової економіки.

Детальніше: <https://www.timeshighereducation.com/opinion/copyright-maximalism-will-stifle-research-intensive-digital-economy>

([вгору](#))

Додаток 33

14.05.2026

Дослідницька інфраструктура НБУВ та готовність Бібліотеки до реалізації Концепції розвитку інформаційно-комунікаційних ресурсів Національної академії наук України на 2026–2030 роки

12 травня 2026 року під головуванням генерального директора НБУВ [Любові Андріївни Дубровіної](#) відбулось чергове засідання Вченої ради Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

<...> Ґрунтовну доповідь про дослідницьку інфраструктуру НБУВ зробив заступник генерального директора НБУВ з наукової роботи [Юрій Славович Ковтанюк](#).

Він наголосив, що нормативно-правовою основою розвитку дослідницької інфраструктури, зокрема у формі Центру колективного користування науковим обладнанням, є низка законів України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, накази Міністерства освіти і науки (МОН) України щодо наукової і науково-технічної діяльності та інші нормативні документи, що регулюють відносини в науковій та науково-технічній сферах.

Нині НБУВ є учасником Центру колективного користування науковим обладнанням «Цифрові технології та управління дослідницькими даними» (ЦККНО «ЦТУДД») Державної науково-технічної бібліотеки України (ДНТБ України) МОН України. Центр було створено наказом ДНТБ України, разом з НБУВ учасниками центру стали Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України й Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства Державної архівної служби України. За погодженням учасників і з безпосередньою участю НБУВ щодо розроблення були затверджені правоустановчі документи цього Центру: Положення про ЦККНО «ЦТУДД» і Регламент доступу до наукового обладнання та користування ним у ЦККНО «ЦТУДД».

На цей час з метою збирання, формування, збереження, верифікації даних та інформації про дослідницьку інфраструктуру, забезпечення відкритого доступу до неї та її використання створюється та функціонує Реєстр дослідницької інфраструктури. Дослідницька інфраструктура може бути локальною, розподіленою, віртуальною (цифровою). Ю.С. Ковтанюк зазначив, що в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського застосовуються всі ці форми.

Наукове обладнання НБУВ використовується у розподіленій формі, безпосередньо за місцем його розташування, а наукові ресурси – у віртуальній (цифровій) формі. Це деталізовано в зазначеному Регламенті.

Міністерством освіти і науки України було визначено фінансування НБУВ на 2026 рік. НБУВ вчасно підготував, подав і підтвердив подання плану розвитку дослідницької інфраструктури та плану закупівлі обладнання на 2026 рік з обґрунтуванням по кожній позиції, що подаються виключно в електронній формі через систему URIS.

На сьогодні, констатував доповідач, у відповідному листі МОН України повідомлено, що спрямування коштів на розвиток закладів вищої освіти/наукових установ (накладні /адміністративні виплати) тимчасово призупинено до моменту внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки пріоритетних напрямів наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, наукової і науково-технічної діяльності закладів вищої освіти та наукових установ.

Члени Вченої ради схвалили заслухану доповідь.

Питання про готовність до реалізації Концепції розвитку інформаційно-комунікаційних ресурсів Національної академії наук України на 2026–2030

роки було предметом доповіді генерального директора НБУВ [Л.А. Дубровіної](#) та заступника генерального директора НБУВ [Ю.С. Ковтанюка](#).

Актуальність цього питання викликана прийняттям постанови Президії НАН України "Про затвердження Концепції розвитку інформаційно-комунікаційних ресурсів НАН України на 2026–2030 роки". У постанові йдеться про завдання установ НАНУ в питаннях формування сучасної інтегрованої системи наукової комунікації, потреби вдосконалення забезпечення різними формами й засобами активної присутності наукової спільноти України у національному й міжнародному інформаційному просторі.

[Ю.С. Ковтанюк](#) відзначив, що, уважно ознайомившись з Концепцією розвитку інформаційно-комунікаційних ресурсів Національної академії наук України на 2026–2030 роки та детально проаналізувавши її мету і завдання, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського назагал підтримує необхідність формування сучасної інтегрованої системи комунікацій із суспільством і популяризації наукової діяльності Національної академії наук України в національному й міжнародному інформаційному просторі.

Діяльність Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського у сфері наукової, науково-популярної та соціокультурної комунікації значною мірою співвідноситься із завданнями Концепції. Відповідно до більшості напрямів подальшого розвитку інформаційно-комунікаційних ресурсів НАН України, визначених у Концепції, в НБУВ ведеться постійна активна робота в межах наявного забезпечення, зокрема в ініціативному порядку, зважаючи на високий фаховий рівень співробітників установи.

Комунікаційна діяльність Бібліотеки має багатовекторний характер, оскільки НБУВ одночасно є найбільшою національною бібліотекою держави, науково-дослідним інститутом НАН України, бібліотечно-інформаційним центром НАН України та України в цілому, а за останні роки вона стала також одним з провідних представників України в міжнародній сфері, оскільки є членом міжнародних бібліотечних організацій, де бере участь у міжнародних заходах.

Він також охарактеризував роботу зі створення інформаційної основи вебсайту НБУВ, діяльність багатьох підрозділів, які здійснюють безпосередню або опосередковану комунікацію із суспільством і популяризацію наукової діяльності НБУВ та НАН України. Доповідач наголосив, що основними інструментами інформування суспільства та оперативного надання користувачам корисної інформації є стрічка новин на офіційному вебсайті, сторінка соціальної мережі Facebook, канали YouTube, спеціалізований розділ для виставкової діяльності у цифровій формі, розділи вебсайту, в яких надається доступ до цифрових колекцій фондів НБУВ (рукописи, стародруки, історичні колекції, архівні документи, газетний фонд, музичний фонд, фонд образотворчого мистецтва, зарубіжна україніка, юдаїка, картографія, сучасні видання), а також спеціалізованих баз даних за відповідними напрямками діяльності (біографістика, бібліографія, репозитарій

наукової періодики і монографій, ресурси Служби інформаційно-аналітичного забезпечення, Фонд президентів України, Національна юридична бібліотека, «Україніка», «Шевченкіана», періодичні видання та конференції НБУВ). Означені ресурси ведуться на постійній основі відповідно до планових завдань НБУВ.

Поширення результатів наукової роботи вчених здійснюється через наукові періодичні видання НБУВ – фахові журнали «Рукописна та книжкова спадщина України» (Scopus (Q1) і WoS (Q2)), «Бібліотечний вісник», 3 фахових збірники наукових праць НБУВ. Через систему періодичних видань і збірників НБУВ виконує функції потужного центру акумулювання та трансляції інтелектуального потенціалу українських учених, сприяючи інтеграції української науки у глобальний інформаційний простір.

[Ю.С. Ковтанюк](#) окреслив також основні проблеми для здійснення окреслених Концепцією завдань. Це, зокрема, забезпечення фахівцями відповідного напрямку діяльності (інформаційні технології, кіберзахист, мультимедіа тощо); необхідність технічних і програмних засобів для забезпечення створення аудіовізуальної продукції; фінансування заміни морально застарілого програмного забезпечення, у тому числі модернізації вебсайту; офіційне планування зазначених у Концепції напрямів діяльності.

Загалом підсумовано, що НБУВ в цілому готова до реалізації Концепції та давно здійснює більшість із зазначеного в цьому документі.

Вчена рада схвалила заслухану доповідь.

[Повний текст](#)

(вгору)

Додаток 34

27.05.2026

Підписано Меморандум про співпрацю між Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського та Кенійською національною бібліотечною службою (KNLS)

Особливостей у цих подіях було дві, й обидві важливі. По-перше, вони були приурочені до святкування Дня Африки, з чим українська сторона щиро вітала кенійців ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

По-друге, відбулися обидві події на відстані понад 6 тисяч кілометрів. Адже й церемонія підписання Меморандуму, й відкриття Української книжкової полиці в [Кенійській національній бібліотечній службі \(KNLS\)](#) в Найробі проходили в режимі онлайн, учасників, а їх було багато в обох аудиторіях, об'єднували два великих екрани у двох національних бібліотеках. І зв'язок, незважаючи на цю неабияку відстань, дозволив здійснити все необхідне безперешкодно.

Вітальним словом відкрив зустріч з приміщенням [Кенійської бібліотечної служби](#) в Найробі Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Кенія **Юрій Токар**. Він відзначив, що це започаткування двосторонніх

зв'язків між головними бібліотечними установами двох країн, України та Кенії, є важливою подією в міжнародному культурному просторі. Воно сприятиме обопільному зміцненню наукових та культурних зв'язків, зближенню народів у літературній та духовній царині, поглибленню обізнаності про історію, звичаї, традиції та розвиток обох країн, донесе до далекої Африки важливість актуальних подій в Україні, яка нині потерпає від ворожої агресії.

Директор Департаменту країн Африки Міністерства закордонних справ України **Любов Абравітова**, оцінюючи значення цих подій, підкреслила велику цінність об'єднуючих сенсів, чому безумовно сприяють розвиток культурних і літературних зв'язків, збагачення обох країн знаннями, ознайомлення з історичними й культурними традиціями, з сьогоденним життям, що й здійснюють нині дві потужні бібліотечні установи, плекаючи у своїх країнах книжковий та інформаційний світ. Вона наголосила, що книга як явище захищає мову, націю, їхню ідентичність та історичну правду. І зустріч бібліотечних спільнот двох країн для спільної роботи відкриває нові можливості у партнерстві та співпраці.

У Найробі з нагоди започаткування цих важливих двосторонніх зв'язків виступив Генеральний директор [Національної бібліотечної служби Кенії \(KNLS\)](#) **Чарльз Нгуї Нзіво**, який високо оцінив можливість розвитку взаємин наших двох бібліотек у розширенні інформації та знань про історію й життя двох народів. Він подякував українській стороні, зокрема НБУВ та дипломатичним працівникам, за можливість зав'язати постійні колегіальні стосунки, а також відкрити в Національній бібліотечній службі Кенії Українську книжкову полицю й наповнити її літературою та актуальною інформацією про Україну.

У своєму виступі в режимі онлайн генеральний директор Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського **Любов Дубровіна** насамперед привітала всіх присутніх з національним святом – Днем Африки.

Вона зазначила, що Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського відкрита до співпраці з Кенійською національною бібліотечною службою як ресурс, що акумулює літературу про Африку та африканських авторів, та як потенційна платформа для обміну інформацією й реалізації спільних досліджень і проєктів. Підписання Меморандуму про співпрацю відкриває великі перспективи для розвитку українсько-кенійського співробітництва в бібліотечній та культурній сферах. Це, зокрема, можливість обмінюватись професійним досвідом у сфері збереження цифрових бібліотечних колекцій та розвитку онлайн-бібліотечних платформ, організувати спільні культурні події, наукові конференції, презентації української та кенійської літератури в обох країнах, виставки тощо. НБУВ підготувала 17 книжкових видань для [Кенійської національної бібліотечної служби](#) в рамках проєкту «Українська книжкова полиця», який передбачає поширення знань про національну літературу, історію, культуру українського народу. Любов Дубровіна висловила

сподівання, що в майбутньому між бібліотеками налагодяться міцні професійні зв'язки.

Після обміну промовами керівники національних бібліотек України та Кенії в режимі онлайн у прямому ефірі одночасно поставили свої підписи під примірниками Меморандуму про співпрацю й під оплески учасників події символічно обмінялись підписаними документами.

Після цього в [Кенійській національній бібліотечній службі](#) було офіційно відкрито Українську книжкову полицю. Стрічку під час її відкриття перерізали Генеральний директор [Національної бібліотечної служби Кенії \(KNLS\)](#) Чарльз Нгуї Нзіво та Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Кенія Юрій Токар.

(вгору)

Додаток 35

14.05.2026

Ціль місяця (травень): Ціль сталого розвитку 16 – Мир, справедливість та сильні інституції

Травень визначено Організацією Об'єднаних Націй (ООН) місяцем Цілі сталого розвитку (ЦСР) 16, яка спрямована на формування мирних та інклюзивних суспільств, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і розбудову ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях. Її досягнення передбачає створення умов, за яких кожна людина може жити без страху перед насильством і почуватися в безпеці незалежно від етнічного походження, релігії чи інших ознак ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Згідно з даними Звіту ООН про Цілі сталого розвитку за 2025 рік (The Sustainable Development Goals Report 2025), глобальна ситуація свідчить про суттєве відставання у досягненні цієї цілі. Триваючі та нові збройні конфлікти підривають прогрес на шляху до миру. У 2022 році кількість загиблих серед цивільного населення зросла більш ніж на 50% - це перше зростання з моменту ухвалення Порядку денного 2030, значною мірою внаслідок війни в Україні. У 2024 році кількість загиблих у збройних конфліктах зросла ще на 40% порівняно з 2023 роком, що стало третім поспіль роком зростання. У 2023–2024 роках втрати серед жінок і дітей збільшилися приблизно вчетверо порівняно з попереднім періодом; більшість цих смертей припала на зону конфлікту в Газі. Високий рівень збройного насильства та нестабільності має руйнівний вплив на розвиток держав. У середовищах, де відсутнє верховенство права, поширюються сексуальне насильство, злочинність, експлуатація та тортури. Такі умови вимагають від держав системних заходів для захисту найбільш уразливих груп населення.

Досягнення ЦСР 16 передбачає взаємодію державних інституцій, громадянського суспільства та місцевих спільнот, спрямовану на вироблення сталих рішень у сфері миру, безпеки, захисту прав людини та зміцнення

інституційної спроможності. Ключовими напрямками залишаються зміцнення верховенства права, захист прав людини, скорочення незаконного обігу зброї, протидія корупції та забезпечення інклюзивної участі громадян у процесах ухвалення рішень як основи мирного, справедливого й інституційно спроможного суспільства. Досягнення ЦСР 16 має особливе значення для розвитку України, оскільки прогрес у сфері миру, справедливості, верховенства права та інституційної спроможності безпосередньо впливає на реалізацію інших глобальних цілей. В умовах війни цей напрям набуває додаткової актуальності, адже забезпечення безпеки, захисту прав людини, ефективності державних інституцій і довіри до них є передумовою соціальної стійкості, відновлення та сталого розвитку держави.

Право на доступ до інформації має особливе значення для досягнення ЦСР 16, оскільки реалізація цього права сприяє формуванню культури відкритості, необхідної для розвитку інклюзивних суспільств, ухвалення обґрунтованих рішень, забезпечення підзвітності органів влади та ефективної участі громадян у суспільному житті. Свобода преси й відкритий доступ до інформації створюють основу для формування суспільств знань, у яких прозорість, відповідальне використання інформації та довіра до публічних інституцій є важливими умовами демократичного розвитку.

Бібліотеки як інституції доступу до знань та інформації відіграють важливу роль у досягненні глобальних цілей, зокрема Цілі 16 «Мир, справедливість та сильні інститути». Забезпечення відкритого й рівного доступу до достовірних джерел, розвиток інформаційної культури та підтримка суспільної комунікації сприяють формуванню прозорого, підзвітного та інклюзивного середовища. Надаючи доступ до перевірених джерел, бібліотеки протидіють дезінформації, сприяють розвитку критичного мислення та створюють умови для ухвалення обґрунтованих рішень. Водночас бібліотечні простори виконують функцію майданчиків для діалогу, взаємодії громад і обговорення суспільно значущих питань. Розвиток цифрової та інформаційної грамотності, підтримка відкритої науки, забезпечення доступу до публічної інформації та збереження національної культурної спадщини посилюють спроможність суспільства реагувати на сучасні виклики, зміцнюють довіру до інституцій і сприяють сталому розвитку.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) забезпечує доступ до наукових ресурсів, підтримує розвиток відкритої науки та сприяє формуванню інформаційної культури. Із ЦСР 16 діяльність НБУВ пов'язана передусім через розвиток інформаційно-аналітичних, суспільно-політичних і правових ресурсів, що забезпечують документальну підтримку наукових установ, органів державної влади, освітніх структур, громадських організацій та широкого кола користувачів. Бібліотека сприяє поширенню достовірної інформації, підвищенню правової обізнаності, розвитку

інформаційної культури та забезпеченню доступу до ресурсів, необхідних для осмислення актуальних політичних, правових і соціальних процесів.

Національною юридичною бібліотекою (НЮБ), яка є структурним підрозділом НБУВ, сформовано значний документний, науковий, інформаційно-аналітичний ресурс, який спрямований на висвітлення правових, суспільно-політичних і гуманітарних процесів, моніторинг громадської думки, аналіз правотворення та правозастосування, а також інформаційну підтримку органів державної влади, науковців, експертів і громадськості. Зокрема, інформаційно-аналітичний бюлетень «Громадська думка про правотворення» висвітлює актуальні вітчизняні та зарубіжні аспекти правотворення й правозастосування, містить експертні оцінки правових процесів в Україні та аналіз зарубіжного досвіду. Бюлетень «Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти» орієнтований на інформаційні запити органів державної влади, громадських організацій, науковців та експертів і репрезентує позиції учасників конституційного процесу, політиків, громадських організацій та фахівців аналітичних підрозділів НЮБ. Соціально-гуманітарний напрям репрезентує електронний ресурс «Біженці та вимушено переміщені особи/ Refugees and Internally Displaced Persons» (<http://nowar.nbu.gov.ua/>), що акумулює документи, аналітичні матеріали, наукові дослідження та методичні ресурси з проблематики внутрішнього і зовнішнього переміщення населення в умовах війни. Ресурс містить чотири блоки: правовий (<http://nowar.nbu.gov.ua/section/10>), інформаційний (<http://nowar.nbu.gov.ua/section/20>), науковий (<http://nowar.nbu.gov.ua/section/30>) та організаційно-методичний (<http://nowar.nbu.gov.ua/section/40>). Важливим складником ресурсу є оновлювана добірка інформаційного щотижневика «Вимушені переселенці: стан, проблеми, перспективи», що містить офіційну інформацію органів влади й місцевого самоврядування, матеріали про допомогу держави, міжнародних і українських благодійних організацій, а також огляди публікацій центральних і регіональних засобів масової інформації. Інформаційно-реферативний бюлетень «Україна у фокусі іноземних ЗМІ» узагальнює матеріали іноземних медіа щодо української тематики, подає аналітичний огляд ключових тем і тенденцій, реферати важливих публікацій українською мовою та результати кількісно-якісного аналізу інформаційного потоку.

Зазначений продукований ресурс НЮБ забезпечує доступ до достовірної правової, політичної та соціально значущої інформації, сприяє підвищенню правової обізнаності й підтримує публічне обговорення суспільних процесів. У цьому аспекті діяльність НЮБ пов'язана з ЦСР 16 «Мир, справедливість та сильні інститути», а також із ЦСР 10 «Зменшення нерівності» та ЦСР 17 «Партнерство заради цілей», оскільки орієнтована на інформаційну підтримку органів влади, експертного середовища, громадських організацій, вразливих груп і широкого кола користувачів. Такий напрям діяльності

НБУВ має вагомe значення для зміцнення інституційної спроможності, підвищення якості публічної комунікації та розвитку інформаційної культури суспільства.

Список посилань:

Бібліотеки можуть сприяти реалізації Порядку денного ООН з питань сталого розвитку до 2030 р. *ІФЛА: вебсайт*. URL: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/hq/topics/libraries-development/documents/sdgs-insert-uk.pdf>

Деякі питання забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1190-р. *Верховна Рада України: вебсайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1190-2024-p>

Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*, 2017. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>

НЮБ про нас. *НБУВ: вебсайт*. URL: <https://nbuviap.gov.ua/natsionalna-iurydychna-biblioteka/pro-nas-nyub>

Онлайн-курс для бібліотекарів «Бібліотеки у досягненні Цілей сталого розвитку». *ВГО Українська бібліотечна асоціація: вебсайт*. URL: <https://ula.org.ua/golovniy-treningoviy-centr/dystantsiini-kursy/4737-bezkoshtovnyi-osvitnii-onlain-kurs-dlia-bibliotekariv-biblioteky-u-dosiahnenni-tsilei-staloho-rozvytku>

Про внесення змін до Регламенту Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1285. *Верховна Рада України: вебсайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1285-2020-p>

Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. *Верховна Рада України: вебсайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/722/2019>

Goal 16: Promote just, peaceful and inclusive societies. *United Nations*: URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/peace-justice/>

The Sustainable Development Goals Report 2025. United Nations Department of Economic and Social Affairs. New York, 2025. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/>

(вгору)

Додаток 36

13.05.2026

Відкрито прийом заявок на Літню школу адвокації для бібліотек. Стратегії впливу (Library Advocacy Summer School. Strategies for Impact)!

Подайте заявку до 10 червня 2026 року: samilla.dona@eblida.org ([Українська бібліотечна асоціація/Ukrainian Library Association](https://ukrainianlibraryassociation.org/)).

Завдяки внескам на національному та європейському рівнях, практичним семінарам з адвокації на основі доказів та безпосереднім інсайтам від політиків учасники здобудуть навички, які допоможуть ефективніше позиціонувати бібліотеки, впливати на політичні порядки денні та забезпечувати сталу підтримку.

Літня школа також стане цінною можливістю для встановлення контактів з колегами з усієї Європи, посилюючи як індивідуальний лідерський потенціал, так і колективний голос бібліотечного сектору.

Літня школа відбудеться у Головній бібліотеці Гентофте – Gentofte Bibliotekerne, розташованій на північ від Копенгагена. Спроектowana архітектором Геннінгом Ларсеном і завершена у 1985 році, бібліотека Гентофте щороку приймає близько 800 000 відвідувачів та слугує центральною бібліотекою для Столичного регіону Данії.

Докладніше: <https://eblida.org/event/library-advocacy-summer-school/>
(вгору)

Додаток 37

04.05.2026

Лагута Л.

Від карт до вінілу: роль не книжкових фондів у сучасній бібліотеці

◆ **Нью-Йоркську публічну бібліотеку (NYPL):** зберігає сотні тисяч вінілових платівок, від класики до рідкісного джазу.

◆ **Національну бібліотеку Данії:** має величезні архіви звукозаписів, зберігаються зокрема «воскові циліндри» Едісона.

◆ **Національну бібліотеку Франції (BnF):** має один із найпотужніших у світі Департаментів монет, медалей та старожитностей (Département des Monnaies, Médailles et Antiques).

◆ **Бібліотеку Гарвардського університету:** має колосальні колекції театральних афіш та ефемер (дрібних друкованих документів), які допомагають реконструювати повсякденне життя минулих століть.

◆ **Бібліотеку Ватикану:** відома своїми оцифрованими малюнками та гравюрами, що мають релігійне та мистецьке значення ([Публічна бібліотека об'єднаної територіальної громади](#)).

[Фото 1](#) [Фото 2](#) [Фото 3](#) [Фото 4](#) [Фото 5](#) [Фото 6](#)

<...> В Україні теж є ці фонди. У професійному та науковому колі обізнані про:

◆ **Національну бібліотеку України імені Ярослава Мудрого** – фонд плакатів – біля 10 000 (зокрема соціально-політичних і театральних різних епох), колекція карт – 9797 примірників, величезна колекція альбомів з образотворчого мистецтва та ін.

◆ **Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського (НБУВ, Київ)** де діють спеціалізовані відділи для кожного виду не книжкових фондів:

- **відділ картографії:** зберігає одну з найбільших колекцій у країні — від стародавніх атласів та планів міст до сучасних супутникових карт;
- **відділ образотворчих мистецтв:** тут зосереджені фонди естампів (гравюри, літографії), оригінальних плакатів, художніх листівок та репродукцій.

◆ **Одеську національну наукову бібліотеку (ОННБ)**, яка зберігає колекцію гравюр XVI–XIX ст. (700 аркушів) майстрів з Англії, Італії, Нідерландів, Німеччини, Франції й України.

◆ **Дніпропетровську ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія** має видання патентних відомств, описи винаходів до авторських свідоцтв з 1924 р. (у тому числі фонд «Для службового користування»); описи патентів на винаходи України з 1994 р., описи Євразійського патентного відомства з 1998 р.

◆ **Львівську національну наукову бібліотеку України імені В. Стефаника:** має унікальну колекцію картографічних матеріалів (понад 14 тис. одиниць зберігання), серед яких – атласи і карти XVII–XVIII ст. Найповніше представлені європейські картографічні видання XIX – початку XX ст. Фонд відділу мистецтва містить майже 350 тис. одиниць зберігання – оригінальних творів українського і світового мистецтва – гравюр, рисунків, акварелей, гуашей, фотографії, нот. Серед них – праці відомих європейських художників української, польської, німецької, французької, російської та інших шкіл, а також найбільша в Україні колекція австрійського монументального живопису пізнього бароко.

Водночас ми майже не говоримо про ці колекції. Не показуємо. Не популяризуємо. Не використовуємо на повну. А їх потенціал — колосальний!

Зрозуміло, що доступність колекцій потребує додаткового фінансування (перш за все для оцифрування фондів). Чому це фінансування отримують New York Public Library, British Library та інші?

На мою думку це відбувається перш за все тому, що вони вміють продавати свою цінність і демонструвати результат.

Наприклад, програми «Vinyl Listening» у Нью-Йоркській публічній бібліотеці популяризують вініл не лише як носій, а як соціальний досвід. У бібліотеці відбуваються:

- **публічні прослуховування**, де відвідувачам вмикають рідкісні платівки та розповідають їхню історію. Це дозволяє почути те, чого немає на стрімінгових сервісах;
- **виставки:** бібліотека часто організовує експозиції обкладинок платівок та рекламних матеріалів лейблів (Record Company Catalogs), що підкреслює візуальну естетику вінілу;
- **цифрові гід** та тематичні навігатори для користувачів;

- **освітні заходи**, які передбачають лекції про те, як правильно доглядати за домашніми колекціями та як розвивалася технологія звукозапису від класичних «78 обертів» до сучасного LP;
- **можливість брати записи додому (для частини фондів).**

Популяризація рукописних карт епохи Великих географічних відкриттів у Британській бібліотеці базується на поєднанні оцифрування та відкритого доступу, виставкових і культурних проєктів, наукової інтерпретації, інфраструктури для досліджень.

Так, одним з потужних виставкових проєктів Британської бібліотеки стала виставка Secret Maps (2025–2026), на якій було представлено понад 100 експонатів (від XIV ст. до сьогодення). Документи включали рукописні карти, портолани, навігаційні схеми епохи відкриттів. Карти були представлені як документи влади – колоніальної експансії – військової стратегії.

Виставка підкреслила, що карти «відображають соціальні зміни, геополітику і технології.

Ми зберігаємо — але не активно показуємо. Маємо, — але не упаковуємо. Цінне, — але мовчимо про це. І в результаті:

- цінність = неочевидна
- користь = не виміряна
- ефект = не доведений.

Було б добре, якби ми почали активніше говорити мовою результату.

Не “у нас є фонд карт”, а “наші карти використовуються для досліджень міста та освіти”

Не “у нас є архів”, а “ми зберігаємо унікальні матеріали, які формують культурну пам’ять громади”

Не “у нас багато документів” , а “наш фонд — це ресурс для освіти, туризму і локальної ідентичності”

І ще важливіше — показувати це через: цифрові колекції, пости і сторіс, виставки, освітні події...

Бо поки бібліотека мовчить — її не видно.

А якщо її не видно — її не фінансують.

([вгору](#))

Додаток 38

27.05.2026

ДНТБ України долучається до міжнародного обговорення відкритих метаданих фінансування науки

Нові матеріали робочої групи з Funding Metadata присвячені підвищенню якості даних про фінансування науки та містять рекомендації щодо того, як дослідницькі організації, фонди, видавці та інфраструктурні платформи можуть забезпечити відкритість і стандартизацію таких даних ([O:NAUKA](#)).

Серед оприлюднених документів:

— *Improving the Quality of Open Funding Metadata: A Call to Action*
— *Improving the Quality of Open Funding Metadata: Background and Detailed Recommendations*

Документи були підготовлені за результатами міжнародного Community Round Table on Funding Metadata, організованого спільно з Crossref у жовтні 2025 року, а також подальшої співпраці учасників робочої групи.

Ініціатива спрямована на те, щоб інформація про фінансування досліджень — гранти, фінансуючі організації, проекти та результати досліджень — ставала:

- відкритою;
- стандартизованою;
- придатною для автоматичного обміну між системами;
- повною та якісною для міжнародної аналітики й моніторингу науки.

Робоча група охоплює чотири ключові напрями:

- стандартизацію інформації про фінансування у наукових публікаціях;
- відкритий обмін даними про гранти між фондами та платформами;
- поширення практик відкритих фінансових метаданих у різних регіонах світу;
- розроблення моделі зв'язків між грантами, дослідниками, інституціями, проектами та результатами досліджень.

Для ДНТБ України цей напрям є важливим у контексті розвитку URIS як національної CRIS-системи. Інтеграція структурованих даних про фінансування дозволяє розглядати гранти як повноцінну складову дослідницької інфраструктури та забезпечувати зв'язки між проектами, дослідниками, установами, публікаціями й наборами даних.

Такий підхід сприяє переходу від простого обліку наукової діяльності до формування цілісної мережевої моделі наукової екосистеми України, сумісної з міжнародними стандартами відкритої науки.

Особливу роль у цій архітектурі відіграють бібліотеки та інфраструктурні установи, які забезпечують якість, стандартизацію та інтероперабельність даних із використанням міжнародних ідентифікаторів, зокрема ORCID, ROR та DOI Foundation.

Ознайомитися з матеріалами можна на сайті [Barcelona Declaration on Open Research Information](#) та у репозитарії [Zenodo](#).

([вгору](#))

Додаток 39

12.05.2026

ОРІЄНТАЦІЯ НА ЕЛІТАРНІ СПИСКИ ЖУРНАЛІВ ОБМЕЖУЄ РОЗВИТОК ОСВІТИ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ

([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Автор зазначає, що у багатьох бізнес-школах кар'єрне просування, фінансування та професійна репутація значною мірою залежать від публікацій у невеликій групі високорейтингових журналів. Така система стимулює дослідників орієнтуватися насамперед на вимоги цих видань, а не на практичну або суспільну значущість власної роботи. Журнали, які вважаються «елітними», часто надають перевагу вузькоспеціалізованим і методологічно складним дослідженням, що може віддаляти бізнес-школи від реальних економічних і соціальних проблем, зокрема – вивчення питань нерівності, зміни клімату або умов праці. Дослідники змушені адаптувати тематику і стиль своїх робіт до очікувань редакцій та рецензентів з цього пулу, а домінування рейтингових списків впливає специфічним чином на усю академічну культуру. Молоді науковці швидко засвоюють систему стимулів, у якій головною метою стає публікація у визначеному переліку журналів, а не науковий результат. Це, як правило, зменшує інтерес до міждисциплінарних досліджень, широкої відкритої публічної комунікації та співпраці з бізнесом і державними структурами. Питання глобальної нерівності в академічному середовищі стає більш гострим, оскільки провідні журнали здебільшого базуються у США або Великій Британії та орієнтуються на англomовний академічний контекст. На думку автора це створює додаткові бар'єри для дослідників з інших регіонів і звужує тематичне та методологічне різноманіття наукових публікацій. Проблема полягає не у самих академічних журналах, а в їхньому надмірному впливі на поточну систему оцінювання. Необхідно орієнтуватись на суспільний вплив досліджень, якість викладання та взаємодію з професійними спільнотами, а не лише на публікаційну активність науковців у вузькому переліку схвалених інституціями видань. Нинішня модель академічного оцінювання у вузькому сенсі послаблює здатність бізнес-шкіл виконувати суспільну функцію, а в широкому – спотворює академічну конкуренцію та знижує цінність орієнтації науковців на виконання суспільно значущих досліджень.

Детальніше: <https://www.timeshighereducation.com/opinion/elitist-journal-lists-undermine-social-purpose-business-schools>

(вгору)

Додаток 40

29.05.2026

ARXIV ПОСИЛЮЄ БОРОТЬБУ З ФАЛЬШИВИМИ ПОСИЛАННЯМИ

На сайті Times Higher Education опубліковано статтю Джека Гроува «Заборона для авторів, які подають контент, створений ШІ, є бажаною, але нездійсненною» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ній йдеться про нову політику наукового репозитарію arXiv, який запровадив жорсткі санкції за подання матеріалів із очевидними слідами неконтрольованого використання генеративного штучного інтелекту. Автор

закликає до дискусії щодо можливості реального контролю таких порушень. Підставою для посилення правил arXiv стало стрімке зростання кількості матеріалів із так званими «галюцинованими» посиланнями — вигаданими джерелами або помилковими цитатами, створеними великими мовними моделями. Згідно з новою політикою платформи автори можуть отримати річну заборону на подання матеріалів до arXiv, якщо буде встановлено «беззаперечні докази» того, що вони не перевірили результати роботи систем штучного інтелекту. Як приклади таких доказів наводяться вигадані бібліографічні посилання, технічні коментарі генеративної системи, залишені в тексті, або очевидно хибний контент. Таке рішення є важливим кроком проти діяльності так званих «paper mills» — структур, які масово виробляють низькоякісні або фальсифіковані наукові тексти. Разом із тим, проблема – не лише у формальному існуванні правил, а у наявності реальних механізмів їхнього практичного застосування та масштабності такого контролю. Упродовж 2025 року у препринтах було виявлено десятки тисяч «галюцинованих» посилань. Повна перевірка такого масиву матеріалів потребуватиме значних адміністративних ресурсів, а вибіркове застосування санкцій може знизити ефективність нової політики. Отже, чи має змінюватись роль препринт-платформ у сучасній науці? ArXiv створювався як інструмент швидкого поширення досліджень без традиційної редакційної фільтрації, однак із часом у багатьох галузях знань наявність статті на платформі почала сприйматися як важливий елемент наукової репутації. У цьому контексті стрімке зростання кількості згенерованих ШІ і не перевірених людиною текстів дедалі більше розглядається як ризик для довіри до системи наукової комунікації загалом. Поширення технологій генеративного штучного інтелекту поступово змінює не лише практики написання академічних текстів, а й уявлення про авторство, відповідальність і механізми контролю якості у сучасній науці.

Детальніше: <https://www.timeshighereducation.com/news/ban-authors-submitting-ai-content-welcome-unenforceable>,
<https://info.arxiv.org/help/moderation/index.html#policy-for-authors-use-of-generative-ai-language-tools>

(вгору)

Додаток 41

14.05.2026

DOAJ: ЯК ЗМІНЮЄТЬСЯ ГЛОБАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА ВІДКРИТОЇ НАУКИ

На порталі ZENODO оприлюднено документ «Annual Highlights 2025», підготовлений Сундсбо К., Крі Т., Болл Д., Ходжкінсон М., Шень Ц., Арменгу К. ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Він покликаний інформувати громадськість про підсумки роботи Directory of Open Access Journals (DOAJ) у 2025 році та продемонструвати

ключові тенденції розвитку відкритого доступу до наукових публікацій. Наголошується, що минулий рік став для DOAJ періодом організаційного зміцнення та розширення міжнародної співпраці. Створено неприбуткову фундацію DOAJ Fonden у Данії, що має забезпечити довгострокову стабільність інфраструктури та посилити підзвітність науковій спільноті, відданість принципам відкритої науки. DOAJ продовжив працювати над власними критеріями оцінювання журналів. Станом на кінець 2025 року у DOAJ проіндексовано понад 22 тисячі журналів із 140 країн світу, представлених 91 мовою. У 2025 році платформа отримала майже 9 тисяч заявок від журналів, однак лише близько чверті з них були схвалені після відповідної експертної перевірки. Така принциповість підкреслює прагнення DOAJ посилювати вимоги до якості, прозорості редакційних практик та дотримання академічної доброчесності. Особливу увагу було приділено боротьбі з недоброчесними видавничими моделями, зокрема – діяльністю так званих «raper mills» та сумнівних журналів. Команда з питань доброчесності та етики провела понад 400 розслідувань, більшість із яких завершилися обмеженням доступу проблемних видань до індексу. Окремий фокус було зроблено на розвитку Diamond Open Access — моделі відкритого доступу без оплати з боку авторів або читачів. У DOAJ зазначають, що понад 13 тисяч журналів у базі працюють саме за такою моделлю. Організація бере участь у міжнародних ініціативах, спрямованих на підтримку некомерційних журналів, розвиток спільних стандартів, підвищення видимості видань та зміцнення регіональної інклюзивності у науковій комунікації. Реалізовувались освітні програми, розвивались партнерства та розширювалась мережа амбасадорів. У 2025 році представники DOAJ взяли участь у 150 міжнародних заходах у 47 країнах світу. Значна увага приділялась підтримці журналів з Африки, Латинської Америки та інших регіонів, які раніше були недостатньо представлені у міжнародних індексах відкритого доступу. DOAJ дедалі активніше позиціонує себе не лише як індекс відкритих журналів, а як важливий елемент міжнародної інфраструктури відкритої науки, орієнтований на забезпечення якості, прозорості та довіри до наукових публікацій у глобальному масштабі.

Детальніше: <https://blog.doaj.org/2026/05/13/doaj-annual-highlights-2025/>, <https://zenodo.org/records/20152107>

(вгору)

Додаток 42

06.05.2026

ЄС ПОСИЛЮЄ РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ІННОВАЦІЙ

[\(Національний репозитарій академічних текстів\).](#)

План дій визначає чотири конкретні пріоритети для стимулювання інновацій, сталого розвитку й конкурентоспроможності в європейських

містах та регіонах. Це: розбудова сильних місцевих та регіональних інноваційних екосистем (включає підтримку впровадження Європейського дослідницького простору та забезпечення інтеграції знань, отриманих у результаті передових досліджень, у результати інновацій, залучення та утримання талантів); сприяння «зеленому» та цифровому переходу (шляхом підтримки сталих та інклюзивних інновацій на місцевому рівні); підвищення обізнаності та сприяння доступу до можливостей фінансування й результатів програми «Горизонт Європа» серед місцевих керівників (створення синергії між фондами та обмін передовим досвідом); підтримка розроблення та упровадження у регіонах політики, заснованої на фактичних даних. Регіони залишаються у центрі уваги порядку денного ЄС у сфері досліджень та інновацій. Завдяки Спільному плану дій проривні відкриття, передові технології та спільні екосистеми досліджень та інновацій на місцевому рівні сприятимуть конкурентоспроможності, сталому розвитку, а також здоровому та інклюзивному зростанню в Європейському Союзі. Це оновлене партнерство зміцнює багаторівневе управління, гарантуючи, що місцеві та регіональні органи влади будуть не лише виконавцями, а й активними співавторами політики ЄС у сфері досліджень та інновацій.

Детальніше: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_873, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3ba809ef-3f83-11f1-8095-01aa75ed71a1/language-en>

(вгору)

Додаток 43

06.05.2026

ОЕСР: РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(Національний репозитарій академічних текстів).

Потреба в більш збалансованих, економічно ефективних та прозорих підходах, що підтримуються відкритими даними та ретельно регульованим використанням штучного інтелекту – зростає. Реформування оцінювання досліджень вимагає скоординованих дій між установами для того, щоб практики оцінювання науки найкращим чином узгоджувались з мінливим середовищем та суспільними потребами. Існує гостра необхідність у розробленні й практичному тестуванні альтернативних інструментів оцінювання, спрямованих на підтримку розвитку здорової та продуктивної дослідницької культури, яка слугує потребам суспільства. Ця необхідність системної еволюції у бік більш адаптованих концепцій та методологій оцінювання визнається усіма представниками академічної спільноти, фінансуючими організаціями та стейкхолдерами. Однак трансформація оцінювання виявилася надзвичайно складним завданням, оскільки вимагає зміни загальної парадигми та відповідної трансформації звичних методів і структур оцінювання дослідницької системи в цілому та наукових

досліджень зокрема. Наразі таке оцінювання забирає надто багато часу та ресурсів як у дослідників, так і у адміністраторів наукових досліджень. Експерти наголошують, що її слід проводити виключно для досягнення чітко визначених цілей та лише у випадках, коли інші, менш ресурсоємні процеси не дозволяють це зробити. Ефективне оцінювання вимагає середовища, заснованого на принципах FAIR (Financial Independence, Retirement, Interactive, Retirement) та відкритих даних, а втрата контролю та прозорості у цій справі може підірвати автономію дослідницьких установ і довіру до академічної спільноти.

Детальніше: https://www.oecd.org/en/publications/reforming-research-assessment-for-better-science_f6202159-en.html, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2026/04/reforming-research-assessment-for-better-science_fafa6389/f6202159-en.pdf, <https://doi.org/10.1787/f6202159-en>
(вгору)

Додаток 44

07.05.2026

ОЕСР: НОВІ ОЧІКУВАННЯ ТА ВИМОГИ ДО НАУКИ

(Національний репозитарій академічних текстів).

Спосіб оцінювання ефективності наукових досліджень та методи, які для цього застосовуються, залежать від типу досліджень та здійснюють визначальний вплив на інституційну та дослідницьку поведінку – розподіл ресурсів, спрямованість наукової діяльності, роботу дослідників. Переважання кількісного підходу спричинило широке використання бібліометричних показників (кількість публікацій, показники цитування тощо), і для цього були вагомі причини. Вони мають певні переваги (дозволяють проводити масштабні порівняння, вважаються більш «об’єктивними», ніж рецензування). Проте надмірна залежність від цих показників призводить до непродуктивного обмеження погляду на розвиток науки, підживлює культуру «публікуй або помри», яка змушує дослідників йти протореним шляхом, не ризикувати при обранні складних тем для вивчення; обмежує вибір напрямів досліджень, віддаючи перевагу усталеним областям, де можна надійно прогнозувати короткострокові результати. Але наука та очікування щодо неї з боку громадськості і політиків виходять за рамки академічних публікацій. Наразі формується новий широкий консенсус щодо необхідності нових підходів та стимулів для розвитку науки. Йдеться передусім про відкриту науку, залученість громадськості, більшу готовність до ризику, підтримку міждисциплінарних досліджень та досліджень, спрямованих на вирішення нагальних соціальних проблем. Все це критично важливо для ефективних соціально-економічних перетворень. У документі подано системний огляд підходів до оцінювання наукових досліджень, висвітлюються ключові протиріччя, описуються основні учасники та рушійні

сили, а також пропонується набір загальних принципів реформи системи оцінювання, обґрунтовується необхідність розробки нової системи, яка краще відповідає запиту до науки з боку суспільства.

Детальніше: https://www.oecd.org/en/publications/new-expectations-and-demands-from-science_0c685800-en.html, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2026/04/new-expectations-and-demands-from-science_6ef0c59c/0c685800-en.pdf, <https://doi.org/10.1787/0c685800-en>

(вгору)

Додаток 45

01.05.2026

ОЕСР: БІОТЕХНОЛОГІЧНІ СТАРТАПИ В ЄВРОПІ

У блозі Організації економічного співробітництва та розвитку опубліковано матеріал «Біотехнологічні стартапи в Європі: чому ЄС відстає від конкурентів і що можуть з цим зробити політики?» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ньому наголошується, що Закон ЄС «Про біотехнології» став важливим поштовхом для зміцнення європейського біотехнологічного сектору. Нове тематичне дослідження ОЕСР пропонує актуальну оцінку поточного стану біотеху. Наразі Європа відстає від конкурентів у створенні біотехнологічних стартапів, патентуванні та венчурному фінансуванні. Гнучке регулювання та ефективні інструменти фінансування можуть допомогти ЄС створити більш конкурентоспроможну екосистему біотехнологічних стартапів. Біотехнології можуть здійснювати стимулюючий вплив на економічне зростання, створення високотехнологічних робочих місць, розвиток методів лікування тощо. Експерти вивчали, чому європейські біотехнологічні дослідження не сприяють появі стартапів; які саме недоліки є в системі європейського патентування та венчурного фінансування; як регулювання ЄС у сфері біотехнологій впливає на інновації та інвестиції; що можуть зробити політики ЄС для підвищення конкурентоспроможності біотехнологічних стартапів. Вони вважають, що регулювання має стати більш гнучким та максимально адаптованим до специфіки галузевих стартапів в частині швидкості реакції, спрощення доступу до засобів підтримки.

Детальніше: <https://www.oecd.org/en/blogs/2026/04/biotech-startups-in-europe-why-does-the-eu-lag-behind-competitors-and-what-can-policymakers-do-about-it.html>, https://www.oecd.org/en/publications/a-comparison-of-the-innovation-and-regulatory-environments-for-biotechnology-and-biosolutions-across-the-european-union-and-the-united-states_1ec20342-en.html

(вгору)

06.05.2026

Костюк Д.

Чи залишиться США лідером у космосі? Дженніфер Вон про загрозу наукового дефіциту

«З того, що ми бачимо, вони зовсім не обмірковували цей бюджет», — констатувала вона. На її думку, адміністрація просто зробила «копіпаст» із попереднього запиту, який Конгрес уже відкидав. «Це зовсім не враховує того, що сталося минулого року. Здається, вони просто не звертають уваги. Це дуже лінивий і бездумний спосіб намагатися стверджувати наше подальше лідерство в космосі», — додала очільниця організації (nv.ua).

Скорочення — це не абстрактні цифри, а конкретні космічні апарати, які зараз видають унікальні дані. Вон наголошує, що під загрозою опинилися «цілком справні космічні кораблі». Серед них рентгенівська обсерваторія Chandra — один із ключових телескопів NASA, що досліджує чорні діри та далекі галактики, OSIRIS-APEX — місія, яка має вивчити астероїд Апофіс під час його зближення із Землею, Mars Odyssey — ветеран, який картографує Марс уже 25 років.

Крім того, бюджетний дефіцит ставить хрест на підготовці місій до Венери та Урана, які наукова спільнота визначила як пріоритетні на найближче десятиліття. За словами Вон, зараз фактично не оголошуються нові конкурси на гранти та не розробляються плани нових польотів.

Головна небезпека навіть не в самих цифрах, а в нестабільності. Постійне урізання та подальше відновлення бюджетів через Конгрес руйнує кадровий потенціал. «Шкода завдається в будь-якому разі», — пояснює Вон. Фахівці просто йдуть із галузі в пошуках стабільності, а молодь втрачає натхнення, яке свого часу давали такі проекти, як Voyager чи серіал «Космос» Карла Сагана.

Дженніфер Вон, яка працює в Товаристві вже 30 років — пройшовши шлях від помічниці редактора до CEO — пам'ятає часи перших марсоходів. Для неї це питання особисте: «Я зрозуміла в той момент: „Що може бути захопливішим за це? Це справді те, чим я хочу займатися“». Тепер вона бореться за те, щоб наступне покоління не втратило цей шанс.

На тлі космічної експансії Китаю, який має чіткі 100-річні плани та гарантоване фінансування, американська невизначеність виглядає загрозливо. «Я справді вірю, що те, що змогли дати США, — це надзвичайно. Це лідерство, що прокладає шлях. І навіщо вам взагалі хотіти це втратити? Навіщо від цього відмовлятися?» — резюмує Дженніфер Вон.

([вгору](#))

06.05.2026

ФОРМАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ЗАМІСТЬ ІДЕЙ? ХИБНІСТЬ МЕТРИК-ОРІЄНТОВАНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Але питання, яке піднімає автор, насправді більш широке і стосується оцінювання науки в широкому сенсі та актуальне у глобальному масштабі. Упродовж останніх десятиліть китайська система вищої освіти активно використовує метрики (кількість публікацій, індекси цитування, імпаکت-фактори) як ключові інструменти оцінювання наукової діяльності. Це сприяло швидкому зростанню наукової продуктивності та підвищенню міжнародної видимості китайських університетів. Разом із тим, названі показники переросли рамки оцінювання і почали змінювати саму логіку академічної роботи, впливати на вибір тем досліджень і дослідницьких стратегій. Науковці тепер більш мотивовані надавати перевагу темам, які швидше дають публікаційний результат або відповідають вимогам високорейтингових журналів, навіть якщо це спотворює пріоритети довгострокових і міждисциплінарних досліджень. Це скорочує простір для ризикованих або інноваційних ідей. Інституційні наслідки метрик-орієнтованого підходу також негативні: університети дедалі більше формують політику кадрового просування, фінансування та оцінювання ефективності на основі формалізованих показників. Це зручно з позицій стандартизації академічної діяльності, але суттєво зменшує роль якісної експертної оцінки. Проблема полягає не у використанні метрик як таких, а у їхній домінантній ролі. Кількісні показники можуть бути корисними інструментами, але вони не здатні повною мірою відобразити значення наукових досліджень, їхній суспільний вплив або інтелектуальну новизну. Автор підкреслює необхідність відновлення балансу між вимірюваними кількісними результатами та більш широким академічним баченням, яке підтримує розвиток наукової системи та дослідницької культури.

Детальніше: <https://www.timeshighereducation.com/opinion/metrics-obsession-supplanting-academic-vision-china>

([вгору](#))

12.05.2026

Йдеться не про випадкові помилки. Масштаби ростуть дуже швидко. Якщо у 2023 році фейкові референси знаходили приблизно в одній статті з 2800, то у 2025 - вже в одній з 458, а на початку 2026 року - майже в кожній 277-й статті ([Яна Сичікова](#)).

Найнебезпечніше те, що ці посилання виглядають абсолютно правдоподібно: реальні автори, коректний стиль оформлення, переконливі

назви статей, правдоподібні роки публікації. Але самого дослідження не існує. Значна частина таких посилань виникає через некритичне використання генеративного ШІ та paper mills.

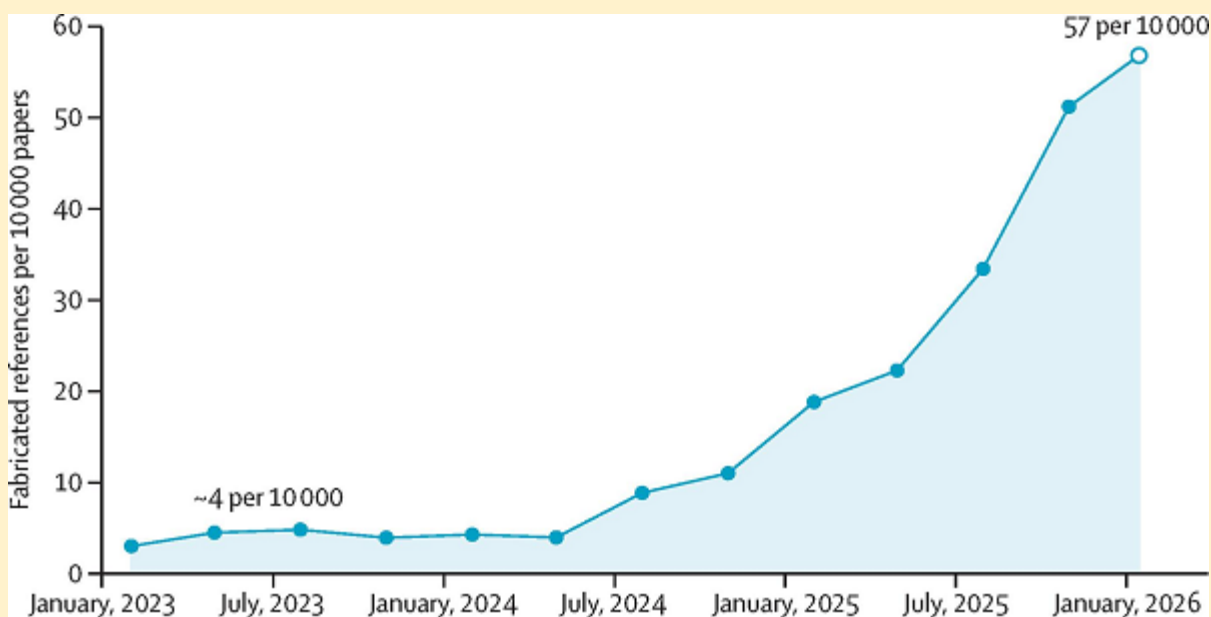
Найстрашніше те, що ці роботи вже починають потрапляти у систематичні огляди та ланцюги доказової медицини. Автори прямо пишуть: статті з паперових фабрик вже були включені до систематичних оглядів, що використовуються для розробки клінічних рекомендацій.

Тобто виникає ситуація, коли:

- ШІ або paper mill генерує статтю;
- у ній з'являються вигадані референси;
- стаття проходить рецензування;
- її включають у систематичні огляди;
- систематичний огляд стає основою клінічних рекомендацій або політичних рішень.

У певний момент уже ніхто не бачить, де закінчується реальна наука і починається статистично правдоподібна симуляція науки.

Фактично ми входимо в етап, коли однією з головних проблем науки стає вже не доступ до інформації, а верифікація того, що ця інформація взагалі існує.

(вгору)

Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс

Інформаційно-аналітичний бюлетень
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»
Ідентифікатор медіа R30-01101

Упорядник **Натаров Олег Олександрович**

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03
E-mail: siaz2014@ukr.net
Сайт: <http://nbuviap.gov.ua/>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7871 від 28.06.2023 р.